

2549

84

S-54

0011

Հրատարակուիլն ՏԵՐ-ՍԱՀԱԿԵԱՆ գրասան

ԲՕՆԱՕՆ ՏԻԻ ԹԵՐԱՅԼ

ՌՕՔԱՆՊՈԼ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՎԷՊ

Ե. ՀԱՏՈՐ

Կ. ՊՈԼԻՍ

Տպագր. Թ. ՏԵՐ ՍԱՀԱԿԵԱՆ

1924

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊՐԻՆԻՊԱԼ

HARRY O. BERDERIAN

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԵՐԵՎՈՅԹԸ

Մարքիզ Վան-Հորի, տիկին Շարմէի տուած այցելութեան վերջ, գրեթէ ժամը 9ին, երեկոյթի հազուստներով երիտասարդ մը կանգ առաւ Շօսէ Տանթէն փողոցը գտնուող թիւ 45 տան առջև, և դռնապանէն ստուգելէ յետոյ հաղարապետ Գարտէնի տունը գլուխը հնչեցուց դրան զանգակը:

Ծառան դուռը բանալով հարցուց անոր. հաղորդե՞մ ձեր այցելութիւնը:

Երիտասարդը. — Ըսէք թէ եկողը Պ. Շէրիւպէնն է:

Այս երիտասարդը Վալէ տէ Բէօրի ակումբի անդամներէն էր և իր արտակարգ գեղեցկութեանը համար Շէրիւպէն կոչուած էր Ռօքանպօլի կողմէ: Իսկ Պ. Գարտէն ալ այն մարդն էր որ հաղարապետ անունով ճանչցուած էր այս ընկերութեան պատկանող անդամներուն մէջ: Երիտասարդը անցնելով փոքր սրահէ մը մտաւ սպասման սենեակը: Հօն, սպասման սրահին մէջ, հաղարապետ Գարտէն, ձեռքը Մալթէզ սիկառ մը բռնած, նստած էր խոշոր թիկնաթոռի մը վրայ: Նայելով անոր արտաքինին, իր հագուստին ու յարդարանքին, կ'երեւէր թէ մէկու մը կ'սպասէր ան անհամբերութեամբ:

Ռօքանպօլ

Յիսուսն տարեկանի մօտ, թիկնեղ և առողջ կազմով, զինուորականի վայել երկար հասակով մէկն էր ան: Իր հազած քաղաքային հագուստներուն վրայէն կախած էր կարգ մը օտար պատուանշաններ:

Ինչպէս անոր անունէն կը հասկցուի, ծագումով օտարական ըլլալով, այս հազարապետ Գարտէնը գրտնուած էր նաև Բրուսիոյ, Ռուսիոյ, Սպանիոյ և Փորթուգալի մէջ: Հակառակ որ ան Բարիզ կը դառնուէր այսօր, տարեկան կը ծախսէր երեսուն հազար ֆրանքի չափ գումար մը, և հազիւ քանի մը հարիւր ֆրանք չահած էր թղթախօղերէն:

Այս մարդուն հարստութեանը գալով, ոչ ոք կըրցած էր թափանցել անոր գաղտնիքին, այնպէս որ Բարիզի հասարակութեան համար տեսակ զրկատեցողի հանելուկ կը նկատուէր. անոր ապրելակերպն ու ձեռք բերած հարստութիւնը:

Պ. Գարտէն չափազանց փայլուն կեանք մը կը վաւերէր, և իր ժամանակին կը վճարէր օւնեցած պարտքերը: Կը բնակէր յարմար և վաչելուչ տան մը մէջ, տէր ըլլալով նաև երեք հաա լաւագոյն ձիերու:

Երբ Պ. Գարտէն լսեց Շէրիւպէնի այցելութիւնը, թեթեւակի գլուխը դարձնելով, ձեռքը երկօրեց անոր ըսելով.

— Զիշդ ատենին եկաւ, այս գործին մէջ ձեր ցոյց տուած հաստատակամութիւնը նկատի առնելով, կը կարծեմ թէ յաջողած ենք: Հազիւ սիկառ մը ծխելու չափ ժամանակ ունինք: Յետոյ հազարապետը յելով ժամացոյցը.

— Կէս գիշերէն վերջ, Մարքիզը աւելի հիւրեր կ'ունենայ: Եթէ կարողացանք ժամը 10 ուկտին հասնիլ հոն, զայն առանձինն գտնելով, պիտի կրնամ առիթը ունենալ ձեզ անոր ներկայացնելու համար:

Յետոյ Պ. Շէրիւպէն, երբ նստաւ հազարապետին

ցոյց տուած աթոռին վրայ, այս վերջինը շարունակեց իր խօսքերը ըսելով.

— Լաւ յիշեցի, այնպէս կը կարծեմ թէ Շէրիւպէն անունը դուք առած էք ձեր վրայ կարգ մը արկածախնդրութիւններէն վերջ: Կրնա՞ք ըսել ինձ ձեր բուն անունը:

— Բուն անունս է Օսկար Եր Վէրնի:

— Զինուորական ծառայութիւն կատարած էք:

— Ո՛չ:

— Շատ լա՛ւ: Անծանօթի մը պէս չչարժելու համար, անհրաժեշտ տեսայ ձեռք ստանալ այս տեղեկութիւնները:

Յետոյ հազարապետը տուփ մը սիկառ հրամցնելով Պ. Շէրիւպէնի ըսաւ.

— Կիները գրաւելու աստիճան գեղեցիկ դիմագծութիւն մը ունիք: Սակայն, սիրոյ խնդիրներուն մէջ գեղեցկութիւնը ամէն բան չէ, իմաստութիւնն ու ուղիմտութիւնն ալ մեծ դեր կը խաղայ, յազթելու համար կիներու ցոյց տուած կարգ մը ընդդիմութիւններուն և այն ծթած գաղափարներուն, որոնց գէժ պէտք է մաքառիլ աշարջօրէն, իսկ գալով Մարքիզին... Շէրիւպէն անոր խօսքը ընդմիջելով պատասխանեց.

— Կը հասկնամ ձեր միտքը, հարկ չկայ աճապարելու, ես ծանօթ եմ պարտականութեանս ու տրհնտին:

Այս խօսքերուն վրայ, հազարապետը բաւականաջաւ խոնարհեցնելու գլուխը, առանց բան մը աւելցնելու անոր խօսքերուն վրայ, իսկ երիտասարդը քաջաչելուած, վստահ չեղտով մը աւելցուց.

— Հազարապետ, թոյլ կուտամ ինձ, ուղղելու համար ձեզի կարգ մը հաբցումներ,

— Ինչո՞ւ թոյլ չտամ:

— Ինչ կը խորհիք մեր ընկերութեան ժամանակ

Յիսուսն ասեց ինչպէս, թիկնեղ և առողջ կազմով, զինուորականի վայել երկար հասակով մէկն էր ան: Իր հագած քաղաքային հագուստներուն վրայէն կախած էր կարգ մը օտար պատուանշաններ:

Ինչպէս անոր անունէն կը հասկցուի, ծագումով օտարական ըլլալով, այս հազարապետ Գարաթէնը գրեթե անուանուած էր նաև Բրուսիոյ, Ռուսիոյ, Սլաւոնիոյ և Փորթուգալի մէջ: Հակառակ որ ան Բարիզ կը դառնար այսօր, ասորեկան կը ծախսէր երեսուն հազար ֆրանքի չափ գումար մը, և հազիւ քանի մը հարիւր ֆրանք չահած էր թղթախաղերէն:

Այս մարդուն հարստութեանը գալով, ոչ ոք կըրցած էր թափանցել անոր գաղտնիքին, այնպէս որ Բարիզի հասարակութեան համար տեսակ զի վատեցողիչ հանելուկ կը նկատուէր. անոր ապրելակերպն ու ձեռք բերած հարստութիւնը:

Պ. Գարաթէն չափազանց փայլուն կեանք մը կը վարէր, և իր ժամանակին կը վճարէր օւնեցած պարտքերը: Կը բնակէր յարմար և վաշելուչ տան մը մէջ, տէր ըլլալով նաև երեք հաա լաւագոյն ձիերու:

Երբ Պ. Գարաթէն լսեց Շէրիւպէնի այցելութիւնը, թեթեւակի դուրսը դարձնելով, ձեռքը երկարեց ըսելով.

— Զիշդ ատենին եկաւ, այս գործին մէջ ձեր ցոյց տուած հաստատակամութիւնը նկատի առնելով, կը կարծեմ թէ յաջողած ենք: Հազիւ սիկառ մը ծխելու չափ ժամանակ ունինք: Յետոյ հազարապետը նայելով ժամացոյցը.

— Կէս գիշերէն վերջ, Մարքիզը աւելի հիւրեր կ'ունենայ: Եթէ կարողացանք ժամը 10 ուկէսին հասնիլ հոն, զայն առանձին գտնելով, պիտի կրնամ ատիթը ունենալ ձեզ անոր ներկայացնելու համար:

Յետոյ Պ. Շէրիւպէն, երբ նստաւ հազարապետին

ցոյց տուած աթոռին վրայ, այս վերջինը շարունակեց իր խօսքերը ըսելով.

— Հաւ յիշեցի, այնպէս կը կարծեմ թէ Շէրիւպէն անունը դուք առած էք ձեր վրայ կարգ մը արկածախնդրութիւններէն վերջ: Կրնա՞ք ըսել ինձ ձեր բուն անունը:

— Բուն անունս է Օսկար Թը Վէրնի:

— Զինուորական ծառայութիւն կատարած էք:

— Ո՛չ:

— Շատ լա՛ւ: Անծանօթի մը պէս չչարժելու համար, անհրաժեշտ տեսայ ձեռք ստանալ այս տեղեկութիւնները:

Յետոյ հազարապետը տուփ մը սիկառ հրամցնելով Պ. Շէրիւպէնի ըսաւ.

— Կիները գրաւելու աստիճան գեղեցիկ դիմագծութիւն մը ունիք: Սակայն, սիրոյ խնդիրներուն մէջ գեղեցկութիւնը ամէն բան չէ, իմաստութիւնն ու ուղիւնութիւնն ալ մեծ դեր կը խաղալ, յաջիւրդ համար կիներու ցոյց տուած կարգ մը ընդդիմութիւններուն և այն ծթած գաղափարներուն, որոնց գէժ պէտք է մաքառիլ աշալիջօրէն, իսկ գալով Մարքիզին... Շէրիւպէն անոր խօսքը ընդմիջելով պատասխանեց.

— Կը հասկնամ ձեր միտքը, հարկ չկայ աճապարելու, ես ծանօթ եմ պարտականութեանս ու տրհետիս:

Այս խօսքերուն վրայ, հազարապետը բաւականաջաւ խոնարհեցնելու գլուխը, առանց բան մը աւելցնելու անոր խօսքերուն վրայ, իսկ երիտասարդը քաջալերուած, վստահ չեղաւ մը աւելցուց.

— Հազարապետ, թոյլ կուամք ինձ, ուղղելու համար ձեզի կարգ մը հաբցումներ:

— Ինչո՞ւ թոյլ չտամ:

— Ի՞նչ կը խորհիք մեր ընկերութեան մասին:

— Ձեր ընկերութեան մասին ունեցած կարծիքս շատ նպաստաւոր է:

— Այդ պատասխան չէ:

— Ի՞նչ հասկնալ կ'ուզէք:

— Այս դործին մէջ մենք թէ՛նք բան կ'ենթարկենք վտանգի, և ես չեմ գիտեր թէ ո՞ր աստիճան կատարեալ է ձեր ունեցած ծանօթութիւնները: Շիտակը ըսելով, այնպէս կը կարծեմ որ ես բոլորովին կուրաբար կը հեռելիմ ձեր այս ձեռնարկներուն:

— Կը ներէ՞ք, բացատրեցէք ձեր միտքը Պ. Շէքիւպէն, և կամ աւելի ընդարձակ կերպով լուսարանեցէք ձեր ուղղած հարցումները:

— Շատ լաւ, դուք ինչպէ՞ս մտաք այս ընկերութեան մէջ:

— Ես ալ ձեզի պէտ, Պ. դերկոմո Գաւպօլի միջնորդութեամբ անդամակցեցայ այս ընկերութեան:

— Ձէ՞ք ճանչնար ընկերութեան պետը:

— Ո՛չ:

— Անխելք չե՞ս դռներ ուրեմն մեր տոած քայլերը:

— Ձարմանալի բան, թէ՛նք անխելք քայլ կայ այս բանին մէջ:

— Անխելքութիւն չէ՞, երբ մենք զմեզ կ'ենթարկենք մեզի անծանօթ կարողութեան տէր մէկու մը:

— Մեզի թէ՛նք, մեզի վերաբերող բանը ա՛ն է որ մենք պահանջուած բոլոր պարտականութիւններ լրիւ կատարենք և ասկէ վերջ ալ շարունակենք հաւատարիմ դռնուիլ մեր յանձնառութիւններուն մէջ:

— Սակայն, պէտք է գիտնալ որ վտանգաւոր խաղ մը կը խաղանք մենք:

— Ըստ իս, վտանգ մը չկայ այս գործին մէջ: Սիրելի՛ս, մերի դործ դրած արհեստը անոնցմէ չէ որ ուշադրութիւնը դրաւէ օտարկանութեան: Մեզի կը սի-

րեն անոնք, որովհետեւ սիրուելու արժանի անձեր ենք. ո՞վ ինչ կրնայ ըսել այս բանին:

— Ծիչդ է որ ոչ ոք բան մը ըսելու իրաւունք ունի:

— Բայց կրնայ ըլլալ որ մեր սէրն ու համակրութիւնը փաստակար ըլլայ: Մենք այս մասին յիմար մը ձեւանալով, այնպէս ցոյց պիտի տանք որ, իբր թէ բանէ մը տեղեկութիւն չունինք: Եթէ նոյն իսկ փորձանք մըն ալ պատահի, ո՞վ պիտի կրնայ հաստատել: Միթէ դատարանի վերաբերեալ ոճրագործութիւն մըն է այս ձեւը:

— Իրաւունք ունիք:

— Թէպէտեւ ծանօթ չեմ ընկերներու իւրաքանչիւրին պարտականութեան, սակայն, բոլորովին զերծ կը գտնեմ ձեզի յանձնուած պարտականութիւնը սեւիցէ վտանգէ, ոչ ոք կրնայ հաստատել թէ, ես ձեզի չէի ճանչնար երէկ: Կրնանք, օրինակի համար, իրարու հանդիպած ըլլալ բազմիցս, ջերմակներու կամ պարահանդէսներու մէջ: Դուք ինձ համար պատուաւոր մէկը հանդիսանալով, ես ալ ըսա այնմ ձեզի կը ներկայացնեմ Մարքիզին: Հիմայ կրնայ ըլլալ որ Մարքիզը դեղեցիկ ըլլալուն դուք զայն սիրէք, և կամ հակառակը, դուք ալ դեղեցիկ ըլլալով, Մարքիզը սիրէ քեզ... այս բանին մէջ ես թէ՛նք բանով մեղաւոր եմ: Նոյն իսկ Մարքիզը, ո՛չ մէկ իրաւունք կրնայ ունենալ ինձմէ դժգոհելու:

— Ծիչդ է, ձենէ դժգոհելու իրաւունք մը չի կրնար ունենալ ան: Դուք Մարքիզին բարեկամը չէք: Շատ շատ, ձեզ ոչնչացնելու իրաւունք մը ունեցած կրնայ ըլլալ, այս ալ արդար չէ, որովհետեւ Մարքին այն մարդոցմէ չէ որ դիմէ օտարկանութեան, եթէ ձեզի համար վտանգ մը կայ, ան ալ մենամարտի խնդիրն է:

— Ուրեմն, կրնանք մեր գործին նայիլ առանց վրդովուելու:

Հազարապետը այն ատեն զանգակը հնչեցնելով, ծառան ներկայացու, որուն հրամայեց ըսելով.

— Ժա՛ն, էփէրը լծէ կառքին, կառքը ես պիտի վարեմ:

Տասր վայրկեանէն, ամէն ինչ պատրաստ էր:

Հազարապետը, իր ընկերոջը հետ՝ կառքը նստելէ վերջ ձիերը սանձեց և մարտկելով գանոնք, կառքը սկսաւ արագօրէն սուրալ դէպի Շօսէ ա'Աթէնի փողոցը:

Ժամը տասնուկէսն էր:

Մարքի Վան Հօբի հիւրանոցը կը գտնուէր Շօսէ իջիգէ փողոցին ծայրը: Երբ հազարապետին կառքը հոն հասաւ, կառքերուն յատուկ դրան առջև կ'ոպստէին արդէն կարգ մը պալաատականներու կառքերը:

Ատով հետ մէկտեղ, թէև ներկաներուն թիւը շատ քիչ էր, սակայն դեռ նոր սկսելու վրայ էր: Վերջին աստիճան փայլուն կերպով կազմակերպուած էր երեկոյթը:

Առաջին յարկը գտնուող խոշոր նախասենեակին մէջ նստած Մարքիդին շուրջը հաւաքուած էին աւելի քան երեսուն հոգի, իսկ Մարքին զբաղած էր եկող կիներու ընդունելութեան ձեւակերպութիւններով:

Մարքիդին մասին խօսած ենք արդէն, քանի մը բառերով ծանօթացնենք նաև Մարքին:

Պ. Վան Հօբ թէև քառասուն տարեկան, բայց հազիւ ան 30 տարեկան կը ցուցնէր: Երկայնահասակ, գիրուկ դեղին գոյնով, կապոյտ աչքերով՝ չափազանց դեղեցիկ մէկն էր: Հակառակ որ համակրելի և անուշ նայուածք մը ունէր ան, սակայն նկատի առնելով առնոր կարգ մը բնաւորութիւնները, ջղագրգիռ մէկը կը թուէր:

Որչափ որ Վան-Հօբ կը նախանձէր իր կնոջմէն, սակայն նախանձի այդ զգացումը ցոյց չտալու համար, շատ անգամ ան կնոջը հետ կը յաճախէր թատրոն և ներկայ կը գտնուէր կազմակերպուած ցուցահանդէսներու:

Ամառը, օդափոխութեան համար Մարքի և Մարքիդ Վան-Հօբ կը մեկնէին Պատ, Բիթէնէ, Վիլի և ուրիշ հանքային ջուրեր, իսկ վերադառնալով ձմեռը, իրենց բնակութիւնը կը հաստատէին Սէն գետի այն շրջանին մէջ, ուր կը բնակէին Բարիդի աղնուականները, դրամատէրները և մեծահարուստ վաճառականները:

Այն իրիկունը, երբ հազարապետն ու Շէրիւպէն այցելութեան եկած էին, Պ. Վան-Հօբ կը տեսակցէր յիսուն տարեկանի մօտ ծերունիի մը հետ:

Այդ ծերունին դուքս Շաթօ Մային էր, որ ժամանակին հրամանատար եղած, երկայնատև և հակառակ տարիքը առած մէկը ըլլալուն գեղեցիկն էր: Նայելով անոր արտաքին ձեւերուն, ան ժամանակիս շատ մը յաջողութիւններ ձեռք բերած ըլլալուն, և հակառակ իր ծեր վիճակին, դեռ եւս միտքը կը զբաղէր անոնցմով, որոնք իրեն սէր և ոիրտ տալով պիտի գոհացնէին զինքը, այս յոյսերով ան խնամով կը հագուէր, կը ներկէր մազերը և իր բաճկոնին տակէն սեղմիրան կը գործածէր:

Հագուստը վերջին նորաձեւութեան համաձայն էր և իր կուրծքին վրայ կը կրէր տեսակ տեսակ շքանշաններ:

Դուքսը և հիւրը պարապ գտնուող սենեակին մէջ կը շրջադայէին, իսկ Մարքին զբաղած էր նոր եկող հիւրերը առաջնորդելու մինչև սենեակին դուռը:

Մարքիդին քովը, միեւնոյն աթոռին վրայ նստած էր չափազանց գեղեցիկ կին մը, որուն դէմքը լոյսի

առատութեան մէջ աւելի փայլ մը կ'ոտանար: Անոր տարիքը 25—40ի մէջտեղ կը կարծուէր: Ո՛չ ոք կըրնար գուշակել այս բանը գեղեցկութիւններու և լոյսերու այդ առաւելութեանը մէջ:

Հովանաբով, անտարբեր կերպով խաղացող այս գեղեցիկ կինը, իր հաճելի շարժումներով ու նազանքներովը առինքնող այդ հրեշտակատիպ դէմքը տիկին Մաւլասին էր, Վան Հօբի հոմանունին:

Մարքիզ և ծերունի դուքսը, մինչև երկու փեղկերը բացուած դրան առջև երթեւեկելով ժամանակ կ'անցունէին: Ամէն անգամ որ անոնք կը վերադառնային, ծերունի դուքսը գաղանի ակնաբկներ կը նետէր տիկին Մաւլասի: Այնպէս կը կարծուէր թէ անոնք ծածկապէս բռներ մը ըսել կ'ուզէին իրարու:

Հազարապետը երբ սրան մտաւ, ուղղակի դնաց Մարքիզին մօտ: Մարքի, Վան-Հօբի հիւրանոցին մէջ սովորութեան կարգ անցած պայմանադրական ձեւակերպութիւնները մէկ կողմ դնելով ձեռքը երկարեց անոր:

— Սիրելի Մարքի, ըսաւ հազարապետը, ձեզ կը ներկայացնեմ Պ. Օսկար տը Վէրնին, բարեկամներէս, կամ աւելի շիտակը մեր մօտաւոր ազգականներէն մին:

Այս խօսքերը ըսելով, հազարապետը անոր ներկայացուց Շէրիւպէնը:

Շէրիւպէն ալ իր կողմէ զայն հաստատեց: Իսկ Մարքի Վան-Հօբ, ամէն իջիկուն իր երբեք չձնչցած մարգիկը բարեւելու սովորութեանը համեմատ, երբ կը պատրաստուէր բարեւելու այս երիտասարդը, յանկարծ դողալ սկսաւ:

Եւ ստուգիւ Շէրիւպէն, իր ունեցած արաակարգ գեղեցկութեանը համար, նախանձը գրգռած էր Վան Հօբին, որ կասկածելով թէ կրնար ան գլխէ հանել նաև

իր կինը սկսած էր անձկութեան նշաններ ցոյց տալ:

Մարքի Վան-Հօբ երբ տեսաւ այս երիտասարդը, զարմանալի զգացումներով պաշարուեցաւ իր սիրտը: Հազարապետն ալ Պ. տը Շէրիւպէն, ընդհատելու համար Մարքիին Պ. տը Շաթօ Մայի հետ ունեցած խօսակցութիւնը բարեւելով մեկնեցան անոնց ըովէն: Հազարապետը, ընկերոջը Շէրիւպէնի հետ մտաւ հիւրասենեակը:

Այս պահուն, տիկին Վան-Հօբ, տիկին Մաւլասին կը պատմէր հետաքրքիր պատմութիւն մը: Ունկնդիրները գոհ և ուրախ, մտիկ կ'ընէին զայն: Տիկին Վան Հօբ նշմարեց այն գեղեցիկ երիտասարդը, որ Մարքիզին մօտ կեցած, խորխոր նայուածքով, հազիւ 27 տարեկան մէկն էր:

Խոտադէմ երեւցող այս երիտասարդը թոռն էր Պ. դուքս Շաթօ տը Մայէին: Ան գրաւիչ կերպով գեղեցիկ և համակրելի, արհամարհանքով մտիկ ըրած էր տիկին Մաւլասի պատմութիւնը, որուն ականչալուր ըլլալուն ժամար շատ կը ցաւէր:

Երիտասարդին կոնակը կանգնած էր տարօրինակ տեսքով մէկը: Այնպէս կը թուէր որ, ներկաները տիկին Մաւլասի պատմութիւնը մտիկ ընելէ աւելի, կը հետաքրքրուէին այս տարօրինակ տեսք ունեցող անձովը:

Արտաքին երեւոյթէն դատելով, քառասուն տարեկանի մօտ եղող այս մարդը, կզմտորագոյն, մինչև ուսերուն վրայ թափող մազերը կարծիր, ականջներուն օղ անցուցած, մատները թանկագին քարերով ազուցուած մատանիներով զարդարուն մէկն էր:

Ան հաղած էր անդլիական կապաադոյն տափատ մը, և իր բերանն ալ կղակը ծածկելու աստիճան լայն ալ խոշոր վզնոց մը դրած էր վիղը:

Ան, Անգլիայէն գաւառի ընկալալայր մը ունեցած չէր: Սըր Արթիւր Գօլէնս—այս էր անոր անունը— առաւօտ մը, Լոնտոնի մէջ հաստատուած Ֆրի, Պօլէր և Լնկ. անուն անգլիական դրամատուներն յանձնարարական մը և վարկագիր մը առնելով, եկած էր վան. Հօրի մօտ: Մարքին վճարելէ վերջ իր անուան ուղղութեամբ վարկագրին մէջ նշանակուած տասը հօգար անգլիական փոխարկ գումարը, զայն ալ հրաւիրած էր իր կողմակերպած երեկոյթին: Սըր Արթիւր ժամը ճիշդ տասին գալով տուն, այն ատեն առանձինն մնացած Մարքիդին հետ երէտ քարակ տեսակցութիւն մը ունեցաւ, և բաժնուեցաւ անկէ այն ատեն միայն, երբ հեռագրէ տկտա: հասնիլ հրաւիրեալները:

Այն պահուն՝ երբ տիկին Մալաի վերջացնելով վրայ էր իր պատմութիւնը, Սըր Արթիւր, իր մատնեքովը թեթեւակի հարուածներ տուաւ կոմսին ուսերուն: Կոմսը հաին դառնալով և տեղնելով տարօրինակ երեւոյթով այս մարդը, չառ զարմացաւ: Իսկ Սըր Արթիւր Անգլիացիներուն յատուկ առաջնութիւնով մը ըսաւ անոր ֆրանսերէն լեզուով:

— Կը ներէք Պ. Կոմս, կը փախաքիմ տեսակցութիւն մը ունենալ ձեր ազնուութեան հետ:

Կոմսը քանի մը քայլ հտ քաշուելով, վերջին առաջին մտահոգութեամբ, սրահին մէկ անկիւնը գնաց Անգլիացիին հետ:

— Պ. Կոմս, ըսաւ Անգլիացին, թերեւս չառ տարօրինակ դանէք ընթացքս, զիս առաջին անգամ տեսնելուդ համար:

— Բնական է միջօրտ:

— Կը ներէք, ես միջօրտ չեմ, պարզ ճէնթլըմէ մըն եմ: Սակայն կարեւորութիւն չունի այս, միայն նպատակս է ձեզ ներկայանալով, ձեր հետ յորատութիւն

ունեցող անձի մը մասին կարգ մը տեղեկութիւններ ստանալ:

Կոմսը զարմացական նշաններ ցոյց տուաւ, իսկ Անգլիացին միեւնոյն առաջնութիւններով այսպէս շարունակեց իր խօսքերը:

— Ի՞նչ կը խորհիք այն կնոջ մասին, որ այսքան բազմութիւնը կ'զբօսցնէ:

Կոմսը (ցնցուելով).— Ե՛ս, ես բան մը չեմ խորհիր:

— Զեր հօրեղբայրը Պ. դուքս տը Շաթօ Մայի... Կոմսը, իր կեանքին մէջ երբեք չի տեսած այս տարօրինակ մարդուն բերնէն լսելով իր հօրեղբօր անունը, զարմացումով մը բարձր առաջակներ արձակեց:

Իսկ Եր Արթիւր պաշարւնութիւնով մը հետեւեալ կերպով շարունակեց իր խօսքերը:

— Զեր հօրեղբայրը, ձեզի բոլորովին հակառակ բնաւորութեան տէր մէկն է, պարոն Կոմս, ապացոյցն ալ աս է որ...

— Ի՞նչ ապացոյց ալ ունիք:

— Այո՛:

— Ի՞նչ է ձեր ապացոյց:

— Ապացոյցս ան է որ, ա՛յիս մը չանչցած, հակառակ այնքան պատուախնդիր երեւցող, և սակայն կասկածելի նկարագրի տէր եղող տիկին Մալաիին, պիտի կոչուի դքսուհի տը Շաթօ Մայի:

Կոմսը երեսը գունատւով, շրթունքները խաճնել սկսաւ:

Սըր Արթիւր (խօսակցութիւնը շարունակելով).— Կը ներէք պարոն, առանց աւելի անհամբերութիւն ցոյց տալու, զիս մտիկ ըրէք: Հօրեղբայր զօրաւոր պատճառներ ունիմ որ ես, կը հարկադրուիմ ձեզի հետ խօսիլ, այսքան ցաւալի դէպքի մը մասին:

Այս առաջարկէն վերջ, երկուքն ալ նստելով բազ-

մոցին վրայ, Անդրեասին հետեւեալ կերպով շարունակեց իր խօսակցութիւնը:

— Պ. դուքս աք Շաթօ Մային չափազանց հարուստ մէկն է, փոխանակ այո հարստութիւնը քեզի ձգելու, տիկին Մալասիի հետ իր կնքելիք ամուսնութեանը պատճառաւ, մանտանդ պայմանագրութեան մը համաձայն, անոր պիտի թողու իր ունեցած ամբողջ հարստութիւնը:

— Սակայն, պարոն, այս կէտը ես վաղուց է որ դիտեմ: Դուք այժմ ի՞նչ պատճառներէ դրդուած, կը հարկադրուիք ինծի հաղորդել այսպիսի մարգարէութիւն մը:

— Պարոն կոմս, ձեզի շրջապատող վտանգը շատ մօտէն տեսնելու համար է որ թերեւս... Սըր Արթիւր չլրացուց իր խօսքերը, իսկ կոմսը մտահոգուած հարցուց:

— Թերեւս...

— Այո՛, թերեւս կայ այս աշխարհի մէջ մէկը՝ որ արդիւնելով կոմս տը Շաթօ Մայի շամուսնութիւնը, անոր ժառանգութիւնը կարենայ յատկացնել տալ քեզի:

— Ո՞վ է այդ մէկը:

— Ե՛ս եմ:

Այս պարագային, տանը ծառաներէն մին մեծ սրտահին դրան տուէ կանգնելով, Տէր և Տիկին Ֆէրնան Ռօչէի այցելութիւնը հաղորդեց, զանոնք ներս առաջ նորդելով քաղաքավարօրէն:

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՄԱՐԴԸ

Սըր Արթիւր երբ լսեց այս անունը, առանց ետին դառնալու, շարունակեց իր խօսակցութիւնները կոմս տը Շաթօ Մայի հետ:

Կոմսը. — Դ՞ո՞ւք, գո՞ւք:

Սըր Արթիւր. — Այո՛, ես:

— Սակայն դուք ինչպէ՞ս կրնաք յաջողիլ այդ բանին մէջ

— Պարոն, ես նեղուցէն անցնելով դեռ նոր եկայ Բարիդ: Միայն...

— Անտարակոյս, կարգ մը արդելքներ կան մէջտեղը...

— Այդ ձեր կողմէն կրնայ ըլլալ:

Կոմսը. — (հետզհետէ զարմանքը աւելցնելով) Ի՞մ կողմէ՞ս:

— Անտարակոյս, հաւանական է որ դուք չընդունիք պայմաններս:

— Կը հասկնամ, դուք գործ մը պիտի առաջարկէք ինծի:

— Թերեւս, սակայն, սա գիտցէք նախ և առաջ թէ՛ դարձը դրամի վրայ չէ:

— Ինչ որ է պարոն, բացատրեցէք ձեր միտքը, որովհետեւ չկրցայ իմաստ մը տալ ձեր խօսքերուն:

Սրբ արթիւր, անհոգ կերպով ծունկերը իրար միացուց և ծռելով կոմսին ականջիէ ըսաւ .

— Պարոն կոմս, եթէ դուքսը իր ունեցած հարստութիւնը ձեզի ձգէ, կրնա՞ք ուզուած պարագային մէկ միլիոնը տալ ձեր ժողովուրդին գումարէն :

— Սիրայօժար կը վճարեմ պարոն :

— Հանգիստ եղիք ես այս չէ որ ձենէ կ'ուզեմ : Ինչպէս ըսի, ձեր միջև դրամական խնդիր գոյութիւն չունի, միայն խոստացած վախճանիս համար . կ'ուզէի հասկնալ թէ ո՞ր աստիճան տրամադիր էք դուք զհողութիւն կատարելու, այն ուլ հասկցայ :

Կոմսը մտաւնջութեան մատնուած, զարմանքով մը կը գիտէր Անգլիացիին, որուն պագոթիւն ընթացքէն և անոր արտաքնապէս ցոյց տուած արտաքոյ կարգի տգեղ երեւոյթէն կը հետեւցնէր թէ՛ այդ խայտառակ պատկերին տակ ծածկուած պէտք է ըլլայ սոսկալի մէկը, այս համոզումով դող մը ունեցաւ անոր մարմինէն :

Այս միջոցին Սրբ Արթիւր անկեղծ վերաբերում մը ցոյց տալով ըսաւ անոր .

— Սիրելի կոմս, ձեր դուքս հօրեղբայրը ձերունի սիրահար մըն է, ասկէ զատ ան արամադիր է կաթուածի :

Կոմսը թերեւս բոլորովին գունատելով .— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք :

— Ըսել կ'ուզեմ որ՝ եթէ ամուսնութիւն տեղի չունենայ, Պ. տը Շաթի Մայի կրնայ կաթուածի ենթարկուիլ :

Սրբ Արթիւր այս խօսքերը այնպիսի ծիծաղով մը ըսաւ որ, կոմսը սկսաւ գողալ, բայց շարունակեց իր խօսքերը աւելցնելով .

— Մտիկ ըրէ՛ք, դուքոր սիրահար մըն է : Իօթանասուն տարեկան ձերունի սիրահարներուն նման ան

թէ խուլ և թէ կոյր է : Որչափ որ տիկին Մալասի թոյլ բնաւորութիւն մը ունի, ուսեալ և ուշիմ ըլլալով և անցեալէն հետք մը մնացած չլլալով անոր վրայ, ինչ որ ըսուի այդ մասին, ռեւէ օգուտ մը չպիտի ունենայ :

— Գիտեմ :

— Հիմա ուրացումն ու վիրաւորանքը անկարելի և ամէն տեսակ կասկածէ ազատ այնպիսի ապացոյց մըն է որ, Պ. տը Շաթի Մայի, այս բոլորին գէժ ուզէ չուզէ հրաժարելով իր որոշումէն, հարկադրուի յանձնուելու : Մինչդեռ, չատ լաւ վստահ եմ որ մէջտեղը այսպիսի ապացոյց մը չկայ :

Կոմսը, լսելով անոր այս վերջին խօսքերը յանկարծ բռնկելով ըսաւ .

— Որչափ կ'աշխատիմ հասկնալու համար այս կէտը, այնքա՛ն ալ չեմ յաջողիր :

— Կեցէ՛ք... մէջտեղը դեռ այդպիսի ապացոյց մը չկայ, ես կրնամ սակայն ստեղծել :

Կոմսը (զարմանալով) .— Դո՛ւք :

— Այո՛, ես : Այդ փաստերուն և ապացոյցներուն դիմաց, Պ. տը Շաթի Մայի կայծակնահար եղածի պէտ ազդուելով, պիտի հասկնայ որ, իրեն իբրև ամուսին ընտրած այդ կինը, ամենէն ստոր և ցած մէկն է :

Անգլիացիին տեսնելով որ կոմսը մտախոհ և վարանոտ երեւոյթ մը ունի, շարունակեց իր խօսքերը ըսելով .

— Մտիկ ըրէ՛ք, ձեր հօրեղբայրը եօթանասուն տարեկան է, և իր ամբողջ կեանքը հովուերդութիւններով անցուցած ըլլալով, փճացուցած է իր մարմինը և իր առողջութիւնը, այնպէս որ կրնայ թեթև հով մը վերջ տալ իր կեանքին : Ո՞վ կրնայ երաշխաւորել ձեզի թէ՛ ութ օր վշտերու մէջ ժամանակ անցունելէ վերջը,

Ռօֆանայոյ

տիկին Մալասիի մոռանալն անոր ճանկերուն մէջ
չպիտի մեռնի:

— Կրնայ ըլլալ:

— Այդ պարագային պիտի տեսնէք որ, դուք, ձեր
հօրեղբոր աստիճանէն ցած եղող կնոջ մը հետ ամուս-
նանալով, և ներելով անոր ձեզի հանգէպ կատարած
զրկանքը, թելադրուած անշուշտ ձեր փափկանկատու-
թենէն, պատճառ պիտի դռնաք որ կարճնայ անոր
կեանքին թելը:

Կոմսը ինքնաբերաբար խորհրդածութիւններու են-
թարկուած ըլլալով չպատասխանեց անոր: Սըր Արթուր
շարունակելով իր բացատրութիւնները աւելցուց.

— Ուրեմն տուէք ձեր որոշումը: Ձեմ կարծեր որ
երեւակայէք դուք տիկին Մալասիի երջանկութիւնը:

Կոմսը գլուխը վեր վերցուց և յետոյ դռնալով
Սըր Արթուրի հարցուց անոր:

— Կր ներէ՞ք, ենթագրեանք որ համաձայնիմ ձեր
առաջարկին... քանի որ դուք դրամ չէք պահանջեր
և առաջուց յայտնեցիք թէ այդ բանին համար ալ
կարգ մը պայմաններ պիտի առաջարկէք, այդ պարա-
գային ի՞նչ կ'սպասէք ինձմէ:

Սըր Արթուր չհշտակի նայեցաւ կոմսին և ըսաւ.

— Պարո՛ն, այս ընկերութեան մէջ կայ կին մը,
որ ինծի իր ոտքերուն տակ ճգժած է: Այս կինը երբ-
եք ասորդ, հաճելի և հարուստ ըլլալէն զատ, հնարաւո-
րութեան սահմանին մէջ ամէն բանի ալ տէր է և կրնայ
ձեզ նման մարդու մը միտքը դարձունել:

— Շատ լաւ:

— Ահա՛, այդ կինը հետապնդելու և դուք ձեզի
անոր սիրցնել տալու համար, ձեր ձեռքէն եկածը ընե-
լու մատին պէտք է երդուիք...

— Զարմանալի բան, շիտակը վրիժառութեան ձեր
այս ձեւը շատ տարօրինակ կը գտնեմ:

— Ես Անգլիացի եմ:

Այս պատասխանը վճռական ըլլալով, կոմսը չկեր-
ցաւ բան մը ըսել:

Սըր Արթուր շարունակեց:

— Այն օրը երբ դուք սիրուիք դուքս Ծաթօ Մա-
թիի տիկնոջ կողմէ, ամբողջ հարստութիւնը դուք
պիտի ժառանգէք:

— Պարոն, ժառանգութիւնս ձեռք ձգելու համար
այնպիսի միջոցներ ցոյց կուտաք ինծի որ, ոեւէ աչքը
բաց երիտասարդ մը չպիտի մերժէր զայն: Նակայն,
պէտք է ամէն բան կանխաւ մտածել, ձեր ցոյց տուած
կիներ...:

— Վերջին ծայր իմացականութեան տէր է, ճիշդ
է, քեզի յանձնարարած պարտականութիւնս դիւրին
չէ, սակայն եթէ կոմք ըլլայ...

— Իրաւունք ունիք, երբեմն պէտք է համբերել.
ես կրնամ մինչև վեց ամիս, տարի մը համբերել:

— Նշանակութիւն չունի, ես ալ համբերատար
մէկն եմ:

— Դուք պատուաւոր մէկն էք, այնպէս չէ՞:

— Կը կարծեմ:

— Եթէ երդուիք ինձ: հաստատ կը մնա՞ք ձեր կա-
տարած երդումին վրայ:

— Ինչո՞ւ չէ, ամենայն սիրով:

— Այդ պարագային, երբ ես արգիլեմ ու պատ-
ճառ դռնամ ձախողեցնելու այս ամուսնութիւնը, երբ
ձեր մասին ըրած երաշխաւորութիւններս կատարեմ
լիովին, դուք ալ երդուեցէք որ հաւատարիմ պիտի
մնաք իմ մասին ձեր ստանձնած յանձնառութիւններուն
ու երաշխաւորութիւններուն:

— Այդ մասին կ'երգնում պատուոյս վրայ,
միայն...

— Զարմանալի բան, ի՞նչ պատճառ ունիք վարտանելու:

— Անտառակոյս...

— Շատ լաւ, ըսէք ձեր վարանումին պատճառները:

— Հակառակ գործադրած ջանքերուս, եթէ չկըրնամ յաջողիլ ձեռնարկներուս մէջ...

— Եթէ դուք չկրնաք իրականացնել ձեր ջանքերը, և այս մասին թախած իմ աշխատանքներս հակասեն ձեր...

— Տարօրինակ բան, դուք ինձի՞ ալ պիտի օժանդակէք:

— Հարկա՛ւ: Միայն, իմ օժանդակութեանս փոխարէն և ձեր կարողութեան սահմանին մէջ, եթէ չկըրնաք յաջողիլ ձեր ջանքերուն և կատարած աշխատանքներուն մէջ, իմ կողմէ անկարելի ըլլալով այլեւս վրէժխնդրութեան այս ձեռնարկը, պիտի հրաժարիմ մտադրութիւններէս:

— Այդ պարագային կ'ընդունիմ ձեր բոլոր առաջարկները վերանորոգելով երդումս:

— Հիշա խօսք մը ունիմ ձեզի ըսելիք: Երբեք մտքէ մի հանէք ձեր ու իմ միջև գոյութիւն ունեցող պաշտօնական գաղտնի կապակցութիւնը և այս բանն ալ ոչ ոք պէտք է դիտնայ:

— Ապահով եղէք, կը վստահեցնեմ ձեզ թէ՛ այս մասին բացարձակ լռութիւն պիտի պահեմ:

— Այս կերպով ձեր ընթացքը շատ պիտի դիւրացնէ գործը: Բայց երբ ձեր կողմէ ամենամանչան գաղտնիք մը իսկ տարածուի, թողլով Բարիզը, պիտի հարկադրուիմ ետ մնալ ձեզի հետապնդելէն:

Կոմսը գլուխը խօնարհեցուց և յետոյ ըսաւ.

— Հիմա՛, պարոն, կրնամ հարցունել ձեզի կնոջ ով ըլլալը:

— Լոեցէ՛ք, հաւանական է որ այս իրիկուն, մեր գտնուած սենեակներուն մէկուն մէջ երկու հոգի որոշեն իրարու հետ մենամարտիլ և գուցէ դուք ալ վկայ ըլլաք այդ բանին:

— Ի՛նչ յետոյ:

— Այդ երկու անձերէն մին, յայտնած կնոջս ամուսինն է: Ահա այդ վայրկեանէն սկսեալ, դուք չափազանց յարգանք և մեծարանք ցոյց կուտաք այդ կնոջ, որովհետեւ հաւանական է որ ամուսինը իրեն հետ չտանելով իր կինը, ձգէ երեկոյթի սենեակը:

Անգլիացին այս վերջին խօսքերը խօսած ժամանակ, ժամը տեսն և մէկը եկած ըլլալով, նուագները ազդարարեցին պարերուն սկսիլը: Միեւնոյն ժամանակ ըսաւ Անգլիացին.

— Մնաք բարով, կրկին կը տեսնուինք, և ընդունելութեան սենեակէն դուրս ելնելով մտաւ թղթախաղի սենեակը: Այն պարագային, երբ երիտասարդ կոմսը պարելու դնաց, հոն, թղթախաղի սենեակին մէջ կը սարքուէր զուարճութեանց սեղանները:

Մարքիզն ալ ոտքի ելնելով, երբ իր մօտը գտնուողներէն մէկուն թեւը կը մանէր, հազարապետ Գարտէն անոր քովը երթալով, Շէրիւպէնը կամ Օսկար տը Վէրնիի ներկայացուց անոր:

Բախտն ու ճակատագրերը յոյսպիսի խաղեր ունին երբեմն, որ շատ անգամ կ'զբաղեցնէ ու կը տանջէ մարդուս միտքն ու ուղեղը:

Խեղճ վիճակով ու աչքերը դետին խոնարհած այս երիտասարդը երբ տեսաւ Հովանացի թարմ կինը, ենթարկուելով բնական զօրաւոր զգացումներու յորձանքին, զուարճութեան ու խրախճանքի ընթացքին ներկայացուած այս անձանօթ երիտասարդը, իր կեանքին մէջ մանող դժբախտութեան մը գաղտնի մէկ պաշտօնեան երեւցաւ իրեն:

Այսպէս, կինը բռնելով ծեր ժարդու մը ձեռքէն ըսաւ անոր.

— Կ'ուզե՞ս ինծի հետ պարել:

Հազարապետը ծռելով Շէրիւպէնի կողմը այս խօսքերը ըսաւ անոր.

— Ազնիւ բարեկամս, մեր գաղտնի տնօրէնը վըստահելով ձեր դէմքին, խաբուած չէ: Տեսէ՛ք, Մարքիզը տակնուվրայ եղաւ և հիմակուընէ սկսաւ տմուսինը ցոյց տալ նախանձոտութեան նշաններ:

— Կը կարծէ՞ք:

— Այս պարագան թէև զարմանալի և տնօրինակ բան մըն է, սակայն իրական վիճակը աս է... որքան որ Մարքիզը իր կեանքը կ'անցունէ աշխարհի մէջ գոյութիւն ունեցող ամենէն գբաւիչ անձերուն մէջ, սակայն անոնց ամենուն ալ կարեւորութիւն չի տար, մինչդեռ ձեզ տեսնելուն պէս գոյնը նետեց և ինքն ալ մատնուեցաւ շփոթութեան: Գիտե՞ս ասոր պատճառը:

— Ո՛ր, միայն, երբ կ'ինքը զիս առաջին անգամ կը տեսնեն. շատ անգամ նկատած եմ որ անոնց մէջ տեսակ մը զգացումներ կը ծնին: Երբ հազարապետին և Շէրիւպէնի միջև կը փոխանակուէր այս խօսակցութիւնը, երիտասարդ կոմս Շաթօ տը Մայի կարգ մը դեռաւոր կ'ինքերուն ակնարկելով, անոնց մէջէն պարող մը կը փնտռուէր: Իր այս հետազօտութեանը ընթացքին ասոր քիչքերը հանդիպեցան տիկին Ֆէրնան Ռօշէի:

Ֆէրնան և իր ամուսինը, անցեալ ամառ Վիլիի հանքային ջուրերուն մէջ, իրենց կատարած օդափոխութեան տան հանդիպած էին Մարքիզին, և առաջին անգամ ըլլալով, այս իրիկուն միայն եկած էին այս մեծ երեկոյթին:

Պ. տը Շաթօ Մայի երեք տեսած չէր Հէրմինը.

որուն գեղեցկութենէն տարուած առաջարկեց անոր որ պարէ իրեն հետ:

Հէրմին, երկարահասակ և նուրբ կազմով էր, և ապշեցնելու աստիճան գեղեցիկ: Կոմսն ալ տակաւին երիտասարդ, պարերուն մէջ ամենէն չափ գերմանական վալսը կը սիրէր: Բսան վայրկեանի չափ պարեց ու կայթեց անոր հետ, այնպէս որ մոռցաւ իր ըրած այն երդումը, զոր կատարած էր տարօրինակ կարծուած մարդուն, Անգլիացիին առջև:

Երբ պարը վերջացաւ. կոմսը բոլորովին ապշահար և յուզուած, առաջնորդեց Հէրմինը իր տեղը, և հիացումով մը նայելով ըսաւ անոր.

— Պատուոյ վրայ կ'երդնում որ, այս կինը զգրւիսիչ ըլլալու աստիճան գեղեցիկ է, եթէ գրաւելիք կ'իս այս պիտի ըլլայ, առանց ոեւէ դժուարութեան մատնուելու պիտի կրնամ տիրանալ հօրեղբորս ժառանգութեանը, ու վերջացնելէ վերջ ան այս խօսքերը սկսաւ խորհրդածել:

Կոմսը՝ մինչդեռ մտազբաղ կը խորհրդածէր, աչքեր շուրջը պտտցնելով սկսաւ Սըր Արթիւրը փնտռել, Սակ-յն, ան, փոխանակ մեծ օրահին մէջ մնալու, թղթախաղի յատկացուած սենեակը անցած նստած էր հոն սեղանի մը շուրջը:

Իրեն հետ ձեռք մը թուզթ խաղալու տրամադիր մէկը գտնելու անոր ցոյց տուած անհամբեր կեցուածքէն կարելի էր գուշակել թէ, ան չափ կը նեղուէր: Այդ պարագային նշմարեց որ կըր մօրուքով ու արտայայտիչ դէմքով ակնոցաւոր երիտասարդ մը կ'անցնէր իր քովէն ոչ այնքան հեռու:

Առաջին անգամ ըլլալով Մարքիզ վան Հօրի տունը եկող այս երիտասարդը որ կը կոչուէր Պ. դէր, կոմս տը Գամպօլ, կը բնակէր Ֆօպուր Սէնթ Օնօրէ փողոցը տան մը մէջ, և որու մասին կը խօսուէր թէ

շատ շոնդալից կեանք մը անցուցած էր ժամանակին։ Ան նստած թղթախաղի սեղանին առջև։ ձեռքը առած խաղի թուղթերը, «լանսգընէ» խաղալ կեղծելով աջ ու ձախ թուղթեր կը ցուէր։

Այդ պարագային Սրբ Արթուր մօտենալով այս երիտասարդին, Անգլիացիներու յատուկ պաղարիւնու թեա՛մը մը բարեւելով ըսաւ անոր։

— Պարոն, կրնա՞ք ինծի հետ ձեռք մը «էգարթէ» խաղալ։

Դերկոմս տը Գամպօլն այս հրաւերին պատասխանելով, առանց կարեւորութիւն տալու հինգ ոսկի նետեց սեղանին վրայ։

Անգլիացին ալ նստելով, հանեց իր գրպանէն հինգ ոսկինոց թղթատոմս մը և դրաւ սեղանին վրայ։

Նախ շատ լաւ սկսան խաղի, թղթախաղի սեղանը դրուած էր բազմութենէն շատ հեռու անդ մը, անկիւն մը, ներկայ հրաւիրեալներն ալ զբաղած ըլլալով վիսթ խաղացողները դիտելու, բոլորովին առանձինն ձգած էին ալս երկու պարոնները, որոնք թղթախաղով զբաղած թէև, սակայն, կրնային անարգել տեսնուիլ իրարու հետ։

Սրբ Արթուր, մէկ կողմ ձգելով իր տնգլիական առողանութիւնը, ըսաւ.

— Յանուն պատուոյս կ'ըսեմ որ, Ռօքսանպօլ դուն բառին ամբողջ իմաստով կատարեալ շրջի՛՛ ձէնթլըմէնի մը երեւոյթը ունիս։

— Իմ ձեռքէս այսքանը կուգայ, ըսաւ Պ. դերկոմս Գամպօլն, ռախայն, հազարապետ, ցարդ նմանը չտեսած գեղեցիկ Անգլիացի մըն ալ դուք եղած էք։ Ձեր դեղին մազերը, կղմնարագոյն մարմիննիդ և ձեր կեղծ փորը, ձեզի այն աստիճան անճանաչելի դարձուցած են որ, եթէ ես իսկ, ձեր յարդարանքին ժամա-

նակ ձեր մօտ գտնուած չըլլայի, դժուարաւ պիտի ճանչնայի ձեզ և պիտի խաբուէի։

Կեղծ Անգլիացին, որ այնքան յարմար տարազ մը կը կրէր, նոյն ինքն Սրբ Ուիլիերմսն էր որ տեսակ մը ծիծաղով մը ըսաւ անոր։

— Ճիշդ է, իմ բարերար եղբայրս, երբ ժամանակին ես Պասթիէնի հետ կը մենամարտէի, այդ օրը կըրօցած էր զիս ճանչնալ, իսկ հիմա եթէ տեսնելու ըլլայ, չպիտի կրնայ ճանչնալ։

— Ինչ որ է, երբ պիտի սկսինք գործի։

— Որչափ որ ամէն ինչ պատրաստ է, սեկայն, առիթին սպասենք։ Թիւրգուազին հասկցուցի գործը և զայն երէկ առաւօտ փոխադրեցի Մօնսէյ փողոցի պանդոկը, Թիւրգուազ շատ լաւ իւրացուցած է իր դերը։ Իսկ դո՛ւն։

— Ես ալ գիտեմ խնդրին էութիւնը, ինչպէս որ գիտեմ Սրբ Արթուր Գօլէնսի և Սրբ Ուիլիերմի ով ըլլալը, այնպէս ալ վստահ եմ որ հակառակորդիս սիրտը պիտի կրնամ մխել վերթառութեան սուրս։

— Նամանաւանդ մի մոռնար այն կողմը, ուր պիտի մխուճես սուրդը։ Շուարում պէտք չէ, խնդիրը միլիօններու վրայ կը կայանայ։

— Դուք այդ մասին հանգիստ եղէք, հօրեղբայր։

— Դիչ մը առաջ Մարքին ինձ ըսաւ ձեր «լանսգընէ» խաղալը, բարեկամնիս նշանաւոր խաղացող մըն է, ան ալ պիտի գայ։ Ահա՛ այն աստիճան պէտք է խելացի շարժիլ։

— Շատ լաւ, շատ դիւրին է այդ։

Եւ արդարեւ, Լանսդընէի սեղանը պատրաստուելով, Մարքի վան. Հօբ եկաւ ու նստաւ Անգլիացիին մօտ, ըսելով անոր.

— Սրբ, դուք ալ կը խաղա՞ք մեզի հետ։ Անգլիացին ոտքի ելնելով պատասխանեց.

— Ե՛կ'ս :

Թղթախաղին կը մասնակցէին տասը հոգի, անոնց մէջ ըլլալով նաև Ֆէրնան Ռօչէն և երիտասարդ կոմսը Շաթօ Մային :

Ուազը ժամանակ մը շարունակուեցաւ, յետոյ ինչպէս որ պատահեցաւ Ռօքանպօլի և Ֆէրնան Ռօչէի միջև ծագում առաւ հակառակութիւն մը Սըր Ուիլիերմս ալն ատեն նշանակալից նայուածք մը ուղղեց իր քով նստող անձին Շաթօ Մայեէօ կոմսին, երբ հասկցաւ որ Սըր Սըթիւր մենամարտ պիտի առաջարկէ, դողաց և յետոյ մօտենալով Սըր Ուիլիերմսի ականջին, Ռօքանպօլը ցուցնելով հարցուց անոր.

— Ո՞վ է այս երիտասարդը :

— Դեր կոմս Գամպօլէն է :

— Մի՞ւսը :

— Միւսն ալ ամուսինն է այն կնոջ՝ որուն հետ զուգ քիչ մը առաջ պարեցիք, և կը կոչուի Ֆէրնան Ռօչէ : Կը հասկնա՞ք :

— Այո՛, ըսաւ կոմսը, և հազիւ արտասանած այս բառը, սիրաբ ակօսաւ արագութեամբ բարախիլ :

ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ ՈՒՐ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ ԿԸ ՄՁԱԿՈՒԻՆ

Տեղի ունեցող հակառակութեան պատճառով, առաջուց դերկոմս Գամպօլէն ձգելով խաղասրահը, գնաց Ֆէրնան Ռօչէի մօտ, որ նստած էր պարապ սենեակի մը մէջ : Ֆէրնան Ռօչէ վեհանձնութեամբ մը զայն բարեւելով ըսաւ.

— Կը ներէք պարոն, կրնա՞ք ինծի կարգ մը տեղեկութիւններ հազարդել :

— Ինչո՞ւ չէ, ամենայն սիրով, պատասխանեց դերկոմսը, և ակնոցները հանելով լաւ մը սրբելէ վերջ կրկին զայն տեղաւորեց իր քիթին վրայ :

Ֆէրնան, անոր այս անկիրթ շարժումներէն բարկանալով ըսաւ սրտնեղած.

— Պարո՛ն, կրնա՞ք յայտնել ինձ թէ սովորաբար զուգ ո՞ւր խաղացած էք «լաւ սղընէն» :

— Մարդոց մէջ կը խաղամ պատասխանեց Ռօքանպօլ, շատ գոհիկ կերպով :

Ֆէրնան իր կողմէ արհամարական շեշտով մը կըրկին հարցուց անոր.

Ի՞նչ տեսակ մարդոց մէջ :

— Զեզի ծանօթացած ըլլալուս աստիճան պարծե-
նալիք մադոց մէջ :

Ֆէրնանի բարկութիւնը ծայր աստիճանի հասաւ
այս պատասխանին վրայ :

— Պարոն, ըսաւ Ֆէրնան, այս ընկերութեան մէջ
գտնուելուս համար շատ կը ցաւիմ ես, որովհետեւ դուք
չէք կրնար գտնուիլ ճշմարիտ ընկերութեան մը մէջ :

Ռօքանպօլ (գռեհիկ և բացատրողական ձեւով ձը) .

— Պարոն, ես մարդը իր դէմքէն կը ճանչնամ : Ուազը
ինծի համար պատեքաղմ մըն է, տեսակ մը նոր մենա-
մարտ, ուր նախ քան մենամարտիլս կ'ուսումնասիրեմ
հակառակորդներս :

Ֆէրնան գունատեցաւ, իսկ Ռօքանպօլ շարունա-
կեց իր խօսքերը ըսելով,

— Միայն թէ կատարած քննութենէս գոհ չմնացի,
և այս պատճառով չուզեցի որ խաղը շարունակեմ :

Այս պարագային Ֆէրնանի բարկութիւնն ու կա-
տաղութիւնը ծայր աստիճանի հասած էր, որ բռնելով
դեր կոմսին թեւերէն ըսաւ վճռական ձեւով մը .

— Այցաքարտնի՞դ պարոն, վաղը ժամը եօթին
պէտք է դռնուինք Պուլօններ անտառին մէջ :

Ռօքանպօլ պաղարիւնութեամբ մը ըսաւ .

— Պարոն, նախ քան ձեր այցաքարտ պահանջելը,
դուք պարտաւոր էք տալ ձեր այցաքարտն ու հասցէն :

Իրաւունք ունիք ըսելով, Ֆէրնան իր այցաքարտը
նետեց Ռօքանպօլին՝ որ ակնոցները աչքը անցունելէ
վերջ հետեւեալ հասցէն կարդաց անոր վրայ .

Պ. Ֆէրնան Ռօչէ, իւրի փողոց թիւ 5 :

Սրբ Ուիլիերմսի շրթունքներուն վրայ նշանակալից
ծիծաղ մը գոյացաւ .

— Սիրելի պարոն, ըսաւ Ռօքանպօլ Պ. Ֆէրնան
Ռօչէի, ես Շուէտացի եմ և անունս ալ դեր կոմս Գամ-
պօլն է, թէև մենք մեր երկրին մէջ ազնուականներու

հետ կը մենամարտինք, սակայն քանի որ հիմա Ֆրան-
սա կը գտնուինք...

— Կը բաւէ պարոն, պատասխանեց Ֆէրնան Ռօչէ
կատաղութեամբ, վաղը ժամը եօթին անպատճառ
պէտք է դռնուիք նշանակուած տեղը :

— Կր ներէք պարոն, մտադրած եմ վաղը թղթա-
տարական կառքով Իտալիա մեկնիլ, եթէ իրապէս որո-
շած էք մենամարտիլ ինծի հետ, ժամ առաջ մեկնինք
ասկէ : Հարկ տեսնուած սուրերն ու մենամարտի վայրը
որոշենք նախապէս :

— Շատ լաւ :

— Եթէ հոս կին ունիք, կրնաք լուր տալ անոր
քանի մը ժամուան համար ձեր մեկնիլը յայտնելով :

— Ինչո՞ւ համար :

— Որովհետեւ, մտադրած ըլլալով ձեզի ոչնչացնել,
վստահ եմ որ չպիտի վերադառնաք այլեւս :

Ֆէրնան, առանց կարեւորութիւն տալու այս խօս-
քերուն, ուսերը թօթուեց ըսելով անոր .

— Եկէ՛ք պարոն :

Ռօքանպօլ, փոքր սենեակէն անոր հետ մեկնած
ժամանակ հետեւեալ յայտնութիւնները ըրաւ անոր ը-
սելով .

— Պարոն, հիմա դեռ ժամը առաւօտեան երկուքն
է, նախ քան իմ և կամ ձեր պատկանած շրջանակը եր-
թալը, կը կարծեմ որ շատ նպաստաւոր պիտի ըլլայ
ընտրել մեր վկաները այժմէն և հոս :

— Շատ լաւ, ձեր ուզածին պէս թող ըլլայ :

Մինչդեռ Ֆէրնան, առաջին անգամ ըլլալով Մար-
քի վան-Հօբի տունը եկած ըլլալուն, երբ շուարած էր
իրեն պէտք եղած ծառայութիւնը կատարող անձ մը
ընտրելուն գործին մէջ, իր դէմը ելաւ հաղարապետ
Գաթէնը որուն ազատ և զինուորական կեցուածքէն
քաջաւերուելով մօտեցաւ անոր և ըսաւ .

— Պարոն, դուք ժամանակին զինուոր եղած էք, այնպէս չէ՞:

— Այո պարոն, ամբողջ կեանքս զինուորութեան մէջ անցուցած եմ:

— Այդ պարագային, չեմ կարծեր որ ինծի մերժէք փոքր ծառայութիւն մը:

— Ըսէ՛ք պարոն, ի՞նչ կ'ուզէք:

— Պարոն, անձի մը կողմէ շատ սուր կերպով նախատուած եմ: Վաղը առաւօտ կանուխ պիտի մեկնի հակառակորդս: Եթէ այս վայրկեանիս տեղի ունենայ մենամարտը, ան պարտաստ է կատարելու:

— Կը փախաքի՞ք որ վկայ ըլլամ ձեր կողմէն, այնպէս չէ՞:

— Թէև պատիւ չունիմ ձեզ ճանչնալու, սակայն ձեր վկայութեանը կը կարօտիմ:

— Պարոն, ես այս տան տիբոյ բարեկամն եմ, և կատարեալ յարգանք ունիմ բոլոր այն անձերուն նկատմամբ, որոնց հանդիպած եմ այս տանը մէջ: Պատրաստ եմ ձեր հրամանին:

Յէրնան մինչ կը դռնէր իր վկան, Պ. դերկոմս տը Գամպօլի ալ, խաղասենեակը դացած էր իր վկան փնտռելու համար:

Վկաներու կողմէն հարուստ դերկոմսը Սըր Արթիւր Գօլէնէն ուրիշ մէկու մը վրայ չէր խորհէր, հետեւաբար լսողինէի սէղանին մօտեցաւ և զայն հոն չգտնելով, տեսաւ որ ան պարտասրահին մէջ պատուհանի մը անկիւնը կը տեսնուէր կարճահասակ ծերունիի մը հետ:

Գեղին և գեղեցկադէմ այս ծերունին, ներկայ կը գտնուէր գրեթէ ամէն երեկոյթներու, ու նստած անկիւն մը մինչև առաւօտ կը դիտէր պարերը: Տղու մը պէս կը հեռանար զբօսատեղիներէն այն տոտեն, երբ իրեն նշան տրուէր այդ մասին:

Իր գտնուած ընկերութեան մէջ թէև զայն «յիմա-րացած» կը կոչէին, սակայն, անոր յիմարութիւնները այն աստիճան գեղեցիկ և անվնաս էր որ, ամէն տեղ զայն ուրախութեամբ կ'ընդունէին: Սիրահարութենէ ծագում առած ըլլալով անոր յիմարութիւնը, Բարիդի սրահներուն մէջ, ա'որ մասին հետեւեալը կը պատմուէր:

Այս ծերունին, հակառակ ընտանիքի և կառավարութեան բարձր պաշտօնի տէրը ըլլալուն, քանի մը տարի առաջ տեսնելով երիտասարդ աղջիկ մը, կը սիրահարուի անոր: Սակայն, այդ արտօքայ կարգի գեղեցկութեան տէր աղջիկը իր դասակարգէն գործաւորի մը սիրահարելով կ'ամուսնանայ անոր հետ: Ծերունի սիրահարը կիրքէն և ցանկութենէն շանթահար, կ'որոշէ նոյն իսկ անձնապաշտ ըլլալ: Ան հնթարկուած ցաւառանջ զգացումներու, և յիշելով իր երիտասարդ սիրահարին գրաւիչ դէմքը, խելքը կը կորսնցունէ, առանց սակայն այդ մասին բան մը ըսելու ոեւէ մէկուն:

Այս մարդը կապտագոյն զգեստ մը հագած էր և կը կոչուէր Պ. տը Պօբրէօ զոր գտած էին զայն իր կիսն ու աղջիկը Սէն Րեմիի մօտերը, յիմարանոցի մը մէջ:

Մեր պատմութեան առաջին մասերուն հետ առնչութիւն ունենալով այս դէպքը, կարդ մը ծանօթութիւններ առ անհրաժեշտ կը նկատենք, լուսաբանելու համար կարգ մը պարագաները: Ինչպէս կը յիշուի, երբ Պ. Պօբրէօ կը գտնուէր Պուժիվալի ամառանոցը, Լէօն Ռօլան վրայ հասնելով, անոր նշանածը Սըրիդը կրցեր էր ազատել այդ բանտի խռանագումներէն:

Վերջին աստիճան նիհարցած Սըրիդին մէկ նշանին վրայ, Պ. տը Գեղկազ, երբ Սըր ուիլիելմոսի ճանկերուն յանձնուած Ժաննին օգնութեան կը փութար, Լէօն

Ռօլանի և Պ. տը Պօբրէօի միջև դէպք մը պատահեցաւ:

Սըրիզ՝ իրեն խմցուած դեղէն զգայալիկ դետին ինկած պտիռուն, Լէօն զայն մեռած կտրծելով. այն աստիճան ցաւ զգաց որ, ան մոռցաւ Պ. տը Պօբրէօն, որ ժամանակ գտնելով յաջողեցաւ այդ բանտէն փախուցելու:

Այդ վայրկեանէն վերջ ոչ ոք չտեսաւ զայն: Հաւանականութիւն կար որ, իր հետքը կորսնցուցած Սըր Ռիլերմար գտած ըլլար ան:

Միւս կողմէ, տիկին տը Պօբրէօի և Հէրմինի բարկութիւնը իր պերագոյն աստիճանին հասած ու կատաղած, անոնք արհամարելով այդ բանտամարանոցը, ոչ մէկ ձեռնարկութիւն կատարեցին: Սակայն, երեք ամբարի անցնելէ վերջ այս դէպքէն յետոյ, և այսօր տիկին Ֆէրնան Ռօլէ կոչուող Հէրմինը չատ զարմացաւ հայրենիքէն իր ստացած մէկ նամակին վրայ:

Այդ նամակը գրուած էր Բրօլմանս նահանգին ենթակայ Ալէն Բըմի շրջանին մէջ գտնուող յիմարանոցի տնօրէնութեան և ուր կը յայտնուէր թէ՛ Պ. տը Պօբրէօ թէ՛ և կը գտնուէր այդ յիմարանոցին մէջ, սակայն անոր յիմարութիւնը մեղմանալու վրայ էր և վտանգաւոր հետեւանք մը ունենալէ ալ շատ հեռի: Երբ տիկին Պօբրէօ և իր ազգիկը ստացան այս լուրը, կռքով այդ կողմերը մեկնեցան:

Պ. Պօբրէօ սակայն, յիմարացած ըլլալուն պատճառաւ, երեք ամբարիէ ի վեր պատահած դէպքերուն և իր վիճակին մասին անկարող էր բացատրութիւն մը տալու: Ահա, այս ժամանակ, մայր և աղջիկ, տեսնելով որ անոր այս ենթարկուած պատիժին մէջ Աստուծոյ մօտը կայ, ներելով անոր Բարիզ տարին: Այս վայրկեանէն վերջ, Պ. Պօբրէօի խելքը գլուխը գալով, կտր-

ծես թէ ռզեղին վրայ առաջ եկաւ նպաստաւոր փոփոխութիւն մը:

Հակառակ որ ան քառասուն տարի շարունակ կենը խոշտանգած էր և պազոտ ու կրքոտ բնաւորութեան տէր մէկն էր. յանկարծ փոխակերպ և նուազելով իր յիմարութեան նպանները, երբեմն կը նշմարուէր անոր դէմքին վրայ արտակարգ խորութեան մը նշանները: Վերջապէս, այս ծերունին նախապէս մեզի ծանօթ Պօբրէօն չըլլալով, երբ լսէր Սըրիզի անունը, այնպէս կ'երեւար թէ մանրամասնօրէն կը յիշէր անցնող բոլոր դէպքերը:

Հէրմին զայն ոկսած էր սիրել և երբ Ֆէրնանի հետ տեղ մը այցելութեան երթային, անպատճառ հետերնին կը տանէին:

Երբ պատահէր որ գործի մը պատճառաւ Ֆէրնան չընկերանար իր կնոջ, կատարեալ վստահութեամբ զայն կը յանձնէր Պ. տը Պօբրէօի, որովհետեւ, Պ. տը Պօբրէօն յիմարութեան նշաններ ցոյց կուտար այն ատեն, երբ Սըրիզի մասին խօսուէր, ուրիշ պարագաներու մէջ անոր խելքը գլուխն էր բոլորովին: Ան, սովորութիւնըրած ըլլալով երբեմն հագնել յիմարանոցի պաշտօնեաներուն նման, ցոյց կուտար իր վրայ այսպէս ապուշութեան նշաններ:

Ինչևիցէ, Պ. տը Պօբրէօի և Անզլիացի Սըր Արթիւր Գօլէնտի, ուրիշ անունով Սըր Ռիլերմարի միջև տեղի ունեցող խօսակցութիւնը հետեւեալ խնդիրներու շուրջ կը դառնար:

Պարօնէ. — Աներս, խոստովանեցէք որ այս տարաշուք չափաւ կրնաք ձանձնալ զիս:

Պօբրէօ: — Այո՛, սակայն դուք ալ սիրելի փեսայ, այն օրէն ի վեր երբ ընտանեկան յարկս վերադարձեր եմ, հաստատեցէք որ պատշաճ կերպով կը վարեմ ինձ յանձնուած գործը:

Ռօլանայօլ

— Այդպէս անհ'րս, դուք արժանի էք յիմարնե-
րու մէկ օրինակն ըլլալու, շատ լաւ կը կատարէք դուք
ձծգ ստանձնած դերը:

— Շիտակը ինչպէ՞ս կրցանք խաբել զանոնք:

— Սիրելի պարոն տը Պօրբէօ, կը հասկնամ որ
դուք թողած չէք Սըրբիզը:

— Այո՛, սիրելի փեսա, չթողուցի այդ աղջիկը:

— Իրաւունք ունիք անհ'րս, իրենց հետապըն-
դումներէն կը հրաժարին անոնք, որոնք դործի մը օգ-
տակար չեն կրնար ըլլալ, գէշ խաղացողներն են որ
խաղին առաջին մասէն ետ կը քաշուին:

Պօրբէօ (աչքերը փայլեցնելով իր կապոյտ ական-
ցին տակէն). — Ո՛հ, մենք շատ նպաստաւոր առիթ մը
հանեցինք ձեռքէ: Եթէ տասը վայրկեան եւս ժամա-
նակ ունեցած ըլլայի, պիտի կրնայի այդ աղջիկը առե-
լանգել:

— Համբերեցէք հայրիկ, կ'ըսեն թէ վերջը մնա-
ցողը ամենէն լաւին կը տիրանայ: Հարկաւ պիտի կրը-
նանք լուծել մեր վրէժը:

— Կը յուսա՞ք:

— Կը յուսամ որ միշտ հնազանդ կը գտնուիք: Ե-
թէ լրիւ կերպով կատարես հրամաններս՝ ու կարգա-
դրութիւններս, պիտի կրնամ քեզ տեսնել Սըրբիզի հետ
մէկահաղ միեւնոյն տան մէջ: որու դռներէն ներս ան-
կարելի պիտի ըլլայ անոր ամուսինին մուտքը:

Պօրբէօ (վերջին աստիճան ուրախ). — Զի՞շտ կ'ը-
սես:

— Սիրելիս, մէկը երբ դործ մը կը յղանայ, կը
տիրանայ նաև այդ դործին յատուկ բոլոր միջոցներուն:
Ձեռք առած միջոցներու չնորհիւ, կրցաք ձեր ընտա-
նեկան յարկէն ներս մտնել, անոնք ձեզի սիրով ընդու-
նեցին: Բեզի հետ տղու մը պէս կը վարուին և անոնք
ձեր այդ ընթացքէն երբեք չկասկածեալնուն համար այս

վիճակէն պէտք է օգտուիլ: Հիմա, կարգադրուած գոր-
ծի մը համար այս իրիկուընէ սկսեալ քեզի փոխա-
նորդս կը նշանակեմ:

— Ի՞նչ է այդ գործը:

— Շատ կը սիրէ՞ք ձեր փեսան:

— Փէրնա՛նը... ա՛հ, այդ հրէշը, եթէ գայ ձեռ-
քէս, զայն պիտի խեղդեմ:

— Պո՛հ կը մնա՞ք էթէ ան թշուառութեան և դժ-
բախտութեան ենթարկուի:

— Ինչո՞ւ չէ:

— Հիմա դիտեցէք սա երիտասարդը:

Այս ըսելով, Սըր Ուիլիեմս ցոյց և ուռւ Պ. տը
Պօրբէօի, Հէրմինի քով նստող երիտասարդ կոմսը Պ.
տը Շաթօ Մային:

— Այո՛, շատ գեղեցիկ երիտասարդ մըն է. ը-
սաւ ան:

— Բիշ մը վերջ պիտի գայ քեզի հետ տեսնուե-
լու: Անուըն կոմս տը Շաթօ Մայի է, և պիտի յայտդէ
քեզ թէ, շատ լաւ կը ճանչնայ քեզի: Դուք յիմարու-
ցած ըլլալով, այս պարագան գարմանալի և արտակարգ
չպիտի թուի ձեզի: Հիմա, դուք, որպէս թէ կը ճանչ-
նաք, կը ներկայացնէք անոր ձեր աղջիկը պաշտօնա-
պէս, և ես վաղը աւելի կատարեալ ծրագիրներ պիտի
հաղորդեմ քեզի այս խնդրին մասին:

Այս պահուն, կեղծ Սըր Արթիւրը տեսնելով իրեն
կուգայ Ռօքանայօլը, բաժնուեցաւ Պ. տը Պօրբէօն:
Ռօքանայօլ իր մեծաւորին քովը գալով ըսաւ.

— Դործը եղաւ, մեր մարդը ինձ հետ դուրս կ'ել-
նէ ասկէ:

— Շատ լա՛ւ, շա՛ւ, պատասխանեց Պարօնէն,
ինքն ալ դեր կոմս տը Գամպօլի հետ դուրս ելնելով
սենեակէն:

— Այդպէս անհ'րս, դուք արժանի էք յիմարնե-
րու մէկ օրինակն ըլլալու, շատ լաւ կը կատարէք դուք
ձծղ ստանձնած դերը:

— Շիտակը ինչպէ՞ս կրցանք խաբել զանոնք:

— Սիրելի պարոն տը Պօրթօ, կը հասկնամ որ
դուք թողած չէք Սըրիզը:

— Այո՛, սիրելի փեսա՛ս, չթողուցի այդ աղջիկը:

— Իրաւունք ունիք անհ'րս, իրենց հետապնդ-
դումներէն կը հրաժարին անոնք, որոնք դործի մը օգ-
տակար չեն կրնար ըլլալ, գէշ խաղացողներն են որ
խաղին առաջին մասէն ետ կը քաշուին:

Պօրթօ (աչքերը փայլեցնելով իր կապոյտ ակնո-
ցին տակէն). — Ո՛հ, ժենք շատ նպաստաւոր առիթ մը
հանեցինք ձեռքէ: Եթէ տասը վայրկեան եւս ժամա-
նակ ունեցած ըլլայի, պիտի կրնայի այդ աղջիկը առե-
լանալ:

— Համբերեցէք հայրիկ, կ'ըսեն թէ վերջը մնա-
ցողը ամենէն լաւին կը տիրանայ: Հարկաւ պիտի կրը-
նանք լուծել մեր վրէժը:

— Կը յուսամք:

— Կը յուսամ որ միշտ հնազանդ կը գտնուիք: Ե-
թէ լրիւ կերպով կատարես հրամաններս ու կարգա-
դրութիւններս, պիտի կրնամ քեզ տեսնել Սըրիզի հետ
մէկանգ միեւնոյն տան մէջ: Որու դռներէն ներս ան-
կարելի պիտի ըլլայ անոր ամուսինին մուտքը:

Պօրթօ (վերջին աստիճան ուրախ). — Ճի՛շդ կ'ը-
սես:

— Սիրելիս, մէկը երբ գործ մը կը յղանայ, կը
տիրանայ նաեւ այդ գործին յատուկ բոլոր միջոցներուն:
Ձեռք առած միջոցներուս շնորհիւ, կրցաք ձեր ընտա-
նեկան յարկէն ներս մտնել, անոնք ձեզի սիրով ընդու-
նեցին: Ինչի հետ տղու մը պէս կը վարուին և անոնք
ձեր այդ ընթացքէն երբեք չկասկածեալուն համար այս

վիճակէն պէտք է օգտուիլ: Հիմա, կարգադրուած գոր-
ծի մը համար, այս իրիկուքնէ սկսեալ քեզի փոխա-
նորդս կը նշանակեմ:

— Ի՞նչ է այդ գործը:

— Շատ կը սիրէ՞ք ձեր փեսան:

— Փէրնանը... ա՛հ, այդ հրէշը, եթէ գայ ձեռ-
քէս, զայն պիտի խեղդեմ:

— Գոհ կը մնա՞ք եթէ ան թշուառութեան և դժ-
բախտութեան ենթարկուի:

— Ինչո՞ւ չէ:

— Հիմա դիտեցէք սա երիտասարդը:

Այս ըսելով, Սըր Ուիլիեմս ցոյց ևս աւել Պ. տը
Պօրթօի, Հէրմինի քով նստող երիտասարդ կոմսը Պ.
տը Շաթօ Մային:

— Այո՛, շատ գեղեցիկ երիտասարդ մըն է ը-
սաւ ան:

— Ինչ մը վերջ պիտի գայ քեզի հետ տեսնուե-
լու: Անուշը կոմս տը Շաթօ Մայի է, և պիտի յայտդէ
քեզ թէ, շատ լաւ կը ճանչնայ քեզի: Դուք յիմարա-
ցած ըլլալով, այս պարագան դարմանալի և արտակարգ
չպիտի թուի ձեզի: Հիմա, դուք, որպէս թէ կը ճանչ-
նաք, կը ներկայացնէք անոր ձեր աղջիկը պատօնա-
պէս, և ես վաղը աւելի կատարեալ ծրագիրներ պիտի
հաղորդեմ քեզի այս խնդրին մասին:

Այս պահուն, կեղծ Սըր Արթիւրը տեսնելով իրեն
կուգայ Ռօքանայօլը, բաժնուեցաւ Պ. տը Պօրթօէն:
Ռօքանայօլ իր մեծաւորին քովը գալով ըսաւ.

— Գործը եղաւ, մեր մարդը ինձ հետ դուրս կ'ել-
նէ սակէ:

— Շատ լա՛ւ, շա՛ւ, պատասխանեց Պարօնէն,
ինքն ալ դեր կոմս տը Գամպօլի հետ դուրս ելնելով
սենեակէն:

ձանապարհին միայն, Սըր Ուիլիերմս Կանդիպելով
Շաթօ Մայիի, հարցուց.

— Կը տեսնէ՞ք այդ կարճահասակ մարդը, որ կա-
պոյտ զգեստ հագած է:

— Այո՛, պատասխանեց կոմսը:

— Ահաւասիկ այդ մարդը, քեզ հետ պարող երի-
տասարդ կնոջ հայրն է:

— Ձիս ներկայացուցէք անոր:

— Ո՛հ, դուք կրնաք շատ լաւ կերպով ինքզինք-
նիդ ներկայացնել:

— Արդէն այդ մարդը յիմար մըն է, և անոր յի-
մարութեանը մին ալ ան է թէ կը կարծէ որ ամէնուն
կը ճանչնայ: Գնա անոր քով և իր անունովը կանչէ:
Անոր անունը Պ. Թը Պօրթօն է, որ ժամանակին արտա-
քին դործոց նախարարութեան մէջ բարձր պաշտօն մը
ունէր: Յայտնեցէք իրեն որ 3—4 տարի առաջ շատ
լաւ կը ճանչնաք զինքը: Ան այս բանէն չափազանց
դուրս մնալով, քեզի պիտի նկատէ իրեն ամենահաւատա-
րիմ մէկ բարեկամը, ընդունելով քեզի իր աղջկան բնա-
կարանին մէջ:

— Շատ լաւ, հիմա անոր կ'երթամ:

Այս միջոցին Ֆէրնան կնոջը մօտ երթալով ըսաւ

անոր.
— Սիրելիս, ես կը ժեկնիմ երեկոյթէն, դուք շա-
բունակեցէք ձեր զուարճութիւնը Պ. Թը Պօրթօն հըն-
կողութեանը տակ:

Հէրմին (զարմացումով մը). — Տարօրինակ բան, կը
ժեկնի՞ք:

— Կը յուսամ որ մէկ ժամէն վերադառնամ:

— Կը յուսամք... ո՛վ ճէր, ի՞նչ պատահեցաւ
քոզի:

— Ֆէրնան ծիծաղելով ըսաւ.

— Հանգիստ եղէք... բարի գործի մը համար կա-

րեւոր է երթալս... դուն շատ լաւ գիտես որ ամէն
ժամանակ ես իմ անձիս թէրը չեմ:

Ֆէրնան Ռօշէ առանց մտահոգութեան մտնելու
իր երիտասարդ կինը, հարկադրուած էր ըսելու այս
տուտը, և առանց պէտք ձգելու ուրիշ բացատրութիւն-
ներու Պ. Թը Պօրթօնի մօտ գնաց:

— Սիրելի հայր, ըսաւ անոր, դուք հսկեցէք Հէր-
մինի վրայ, իսկ ծերունին գլուխը շարժելով պատաս-
խանեց.

— Շատ լա՛ւ, ըսաւ անոր. դերկոմս աը Գամպօլի
և իր վկան, երբ դեռ հազիւ սանդուխին առաջին ա-
ռաջին աւախճանիս վրայ կը գտնուէին, Ֆէրնանը հա-
զարապետ Գաթէի հետ հանդիպեցաւ անոնց.

Ֆէրնան Ռօշէ այս հանդիպումին Պ. Թը Պօրթօն
դառնալով ըսաւ.

— Բարեւ,

Պ. Պօրթօն պահ մը նայեցաւ անոր և զայն զար-
մանալի գտնելով, ձեռքերը ճակտին զարկաւ և ըսաւ.

— Կը ներէք ազնիւ բարեկամս, յիշողութիւնս
խաթարուած ըլլալով, ծանօթ անուններս իսկ կը մոռ-
նամ:

Երիզասարդ կոմսը առանց պայմանադրական ձե-
ւակերպութիւններու, ծերունիին ձեռքը սեղմելով ը-
սաւ.

— Այո՛, ժամանակին ձեր բարեկամներէն էի: Կը
յիշէ՞ք որ երեք տարի առաջ ձեր երիտասարդ բարե-
կամներէն էի:

— Այո՛: Այո՛, սակայն ձեր անունը:

— Անունս՝ կոմս Շաթօ Մայի է:

Պօրթօն՝ Սըր Ուիլիերմսի աչակերպելէն ի վեր կա-
տարեալ դերասանի մը նման կը խաղար իրեն վիճա-
լուած դերը, և

— Այո՛, այո՛, հիմա ճանչցայ քեզի, ըսելէ յետոյ կոմսին ձեռքերը սեղմեց ուժով մը։

Պ. տը Շաթօ Մայի իր ունեցած բազմաթիւ տեսակցութիւնները յիշելով շատ գոհ թողուց ծերունին, իր յայտնութիւններէն։

Սըր Ուիլիամսի սարքած սատանայական այս խոսքը այսպէս յաջող ընթանալով, Պ. տը Պօքրէօ յանկարծ խօսքին թելը կտրելով ըսաւ։

— Սակայն, դուք էիք կարծեմ քիչ մը առաջ աղջկանս հետը պարտզը, այնպէս չէ՞։

— Ձեր աղջիկը։

— Անտարակոյս, այն կինը՝ որուն հետ պարեցիք և երբեմն երբեմն տեսնուեցաք անոր հետ, իմ ամօջիկս է։

— Իրաւ կ'ըսեա, ձեր աղջիկն է է այդ հիանալի և գեղեցիկ կինը։

— Այո՛, Տիկին Ֆէրնան Ռօշէն է։

— Այդ պարագային խնդրեմ զիս անոր ներկայացուցէք։

— Եկէ՛ք, ամենայն սիրով ներկայացունեմ ձեզ։

Յետոյ, երբ կապոյտ ակնոցով ծերունին կոմսին ձեռքէն բռնած կ'առաջնորդէր ծերունին, կոմս տը Շաթօ Մայիի հետ երբ ակնարկներ կը փոխանակէին իրարու, հանդիպեցան Թիկին Մալասիի, որ երեկոյթէն կը մեկնէր այդ պահուն։

Դուքսը, թէև անհամբեր կ'սպասէր այդ վայրկեանին, և իր թեւը անցուցած այդ այրի կինը բազմութիւնը ձեռքելու վրայ էր. սակայն այդ կինն ու կոմսը իրարու դէմ դիմաց գտնուելուն պատճառաւ, ծերունի դուքսը չկրցաւ հասնիլ իր նպատակին։

Տիկին Մալասի, ծիծաղելով հասկցուց որ պիտի զրկուի մօտերս իր ժառանգութենէն։ Կոմսը փոխադարձաբար բարեւելով զայն ծիծաղեցաւ. թէև այս ծի-

ծաղը իր մէջ կը պարունակէր նորանոր յայտնութիւններու խորհրդաւոր բացատրութիւն մը։

Տիկին Մալասի այդ ժամանակ ծնելով աւոր ականջն ի վար ըսաւ։

— Սիրելի կոմս, այնպէս կը կարծեմ որ շատ կ'ախորժիք բարեկամութիւն ընելէ սա կարճահասակ ձերունիին հետ։

— Գուցէ՛ տիկին։

— Խելք ունի՞։

— Հազիւ ձեզի չափ խելք ունի։

— Ծի՞ղդ է։

— Կ'երգնում պատիւիս վրայ որ, զարմացնելու աստիճան հիանալի պատմութիւն կը պատմէ։

— Ծի՞շդ։

Կոմսը (բացատրական ձեւով մը). — Դեռ քիչ մը առաջ զուարճալի պատմութիւն մը կը պատմէր։

— Դուք ալ ինձի կը պատմէ՛ք այդ պատմութիւնը։

— Սակայն այդ պատմութիւնը քիչ մը երկար է։

— Ի՞նչ տեսակ պատմութիւն է։

— Նորէն ամուսնանալու յիմարութիւնը ունեցող ութսունեց ծերունիի մը պատմութիւնն է։ Առնելիք կինը չաբակամ մէկը ըլլալուն. այս կերպով պիտի զըրկէ զայն անոր ստանալիք ժառանգութենէն։

Յետոյ, կոմսը անպատշաճ կերպով բարեւելով զայն մեկնեցաւ կնոջ քովէն։

Ատեն մը տիկին Մալասիի դէմքը գունատեցաւ և այն աստիճան դէշ ազդուեցաւ այս բանէն որ, ծերունի դուքսը, ամէն ժամանակէ աւելի տէր և գորովանք ցոյց աւելով անոր, երիտասարդ կնոջ դէմքը սկսաւ ծիծաղիլ քիչ մը։

Կինը այն ատեն դառնալով ըսաւ անոր.

— Օ՛ն, սիրելի կոմս, երթանք։

ԾԵՐՈՒՆԻ ՍԻՐԱՀԱՐԸ

Դուքսը թեւը անցունելով երիտասարդ կինը զայն առաջնորդեց կառքը, որ իր կարգին դառնալով դուքսին, ըսաւ աւար դրաւիչ ձայնով մը.

— Ձէ՛ք նստիր դուք:

Ծերունի սիրահարը, անմիջապէս երիտասարդի մը աշխուժութեամբ կառքը նետուելով կնոջ քովը նստաւ, և դառնալով զառապանին հրամայեց որ կառքը քշէ դէպի Բէրլինի փողոցը թիւ 40 տունը.

Այն վայրկեանէ՛մ ի վեր, երբ ծերունի դուքսը ենթադրեցաւ իր թոռն անպաշտօն վերաբերումին, Թիկին Մալասի երբ առանձինն մնաց ծերունիին հետ թափ զանելով, մինչ կառքը կը սուրար, ըսաւ գուքսին:

— Սիրելի դուքս, քեզ հետ առանձինն մնալ կը փափաքէի: Հիմա, օգտուելով մեր այս առանձնութեան, քեզի այնպիսի բան մը պիտի յայտնեմ որ գուցէ ձեր զարմանքին արժանանայ:

— Ո՛հ, ինձի մտառանջութեան կը մատնէք:

— Ձեզի հաղորդելիք լուրս, հոսկէ մեկնելու մտ: սին է:

Որքան որ Թիկին Մալասի այս քանի մը բառերը

չառ բնական և ցած ձայնով մը արտասանեց, սակայն ալս նախադասութիւնը, Պ. տը Շաթօ Մայիի վրայ, այնպիսի ուժեղ ազդեցութիւն մը ներգործեց որ, ան հազիւ կրցաւ շնչել, և չկրցաւ իր զգացած ցաւէն ու մտահոգութենէն բառ մը արտասանել:

Տիկին Մալասի սակայն շարունակեց խօսքը ըսեալով.

— Այո՛, սիրելի դուքսը, վաղը առաւօտ կը մեկնիմ:

Պ. Տը Շաթօ Մայի (խելքը գլուխէն թռած մէկու մը վիճակով). — Դո՛ւք... կ'երթա՞ք... բայց ինչո՞ւ համար... ո՞ւր կ'երթաք:

— Միայն ինձի յատուկ պատճառներով կը մեկնիմ և չեմ կրնար մեկնելուս պատճառները յայտնել: (ծիծաղելով) Սիրելիս, կը տեսնէք որ ձեր ուղղած հարցումներուն պատասխանին չէի արժանանար, որովհետեւ ձեռն չպիտի պատասխանեմ բացարձակապէս:

— Տիկին դուք իմ մահուանս կը փափաքիք:

Ծերունի սիրահարը այս խօսքերը այնպիսի սոսկալի ձեւով և դողդալով ըսաւ, որ, Թիկին Մալասի իսկ ազդուելով անոր այդ վիճակէն, և հասկնալով իր որսաստիճան սիրուիլը ծերունիին կողմէ ըսաւ անոր.

— Ե՛ս եմ որ կը փափաքիմ ձեր մահուան, դուք խենդեցա՞ք:

— Ձեմ գիտեր, սակայն, գուցէ... հիմա, Աստուծոյ համար լըօր այսպիսի վշտառիթ խօսքեր մի ընեք ինձի հետ:

— Սիրելի դուքս, ես երբեք չեմ կատակեր, միայն մեկնումիս պատճառաւ ձեզ այն աստիճան ազդուած կը տեսնեմ որ, չեմ կրնար ճամբորդութիւնս քննէ պահելու աստիճան վար գտնուիլ:

— Սուրբմն պիտի ճեկնիք:

— Այո՛, վաղը առաւօտ պիտի մեկնիմ:

— Ո՛ր պիտի երթաք :

— Յառաջիկային կը հասնաք :

— Վերջապէս, հաւանական է որ ութ օրուան համար պիտի ճամբորդէի :

— Ո՛չ, մէկ կամ երկու տարի պիտի ճամբորդեմ, իսկ երթալիք տեղս ալ իտալիա է :

Պ. տը Շաթօ Մայի այնպէս կը կարծեր թէ սոսկալի երազ մը կը տեսնէր մօրելու աստիճան գէշ կ'ըզդար ինքզինքը :

Տիկին Մալասի շարունակեց .

— Զիս Բարիզի մէջ ժողով տալու համար է որ կը մեկնիմ :

— Զեղի մոռնե՞լ տալու համար... բայց որոնցմէ...

— Առաջին անգամ քեզմէ :

Ծերունի սիրահարը զարմանքի մատնուելով չկրօցաւ պատասխանելու բառ մը գտնել, իսկ տիկին Մալասի կը շարունակէր ըսել .

— Ինծի նման կին մը, երբ իր գործած մէկ սխալին համար կ'աքառաւորէ իր պատիւը, և երբ այդ սխալը ամենուն ծանօթ ըլլալով, անոր սրբագրութիւնը անկարելի կ'ըլլայ, անոր ուրիշ ճար չի մնար, բայց եթէ փախչի իր գտնուած ընկերութենէն և այսպէս մոռցնել տալ իր գոյութիւնը : Ահա, սիրելի դուքս, իմ կատարածս ալ այս կարգէն է :

Ծերունին տղու մը պէս դողդէջալով դողդոջու ձայնով մը ըսաւ .

— Լօ՛ր, Լօ՛ր, Աստուծոյ սիրոյն, բացատրեցէք ձեր միտքը :

Տիկին Մալասի (հպարտանալով). — Զարմանալի բան, չէ՞ք հասկնար տակաւին թէ՛ ինծի համար, այրի և անանձին, և առանց օգնականի մը մնալով, երբ ցաւերուս ու վիշտերուս մէջտեղը կանգնած, աշխարհը սն-

դարձակ անապատ մը համարեցի, կեանքը ինծի համար այլեւս դժբախտ և անիծեալ օրերու շարք մը երեւցաւ : Այն ատեն է որ քեզի հանդիպեցայ, և նկատելով որ երբեք դուք տնտեսական շահախնդրութիւն մը չէք հետապնդէր, անձիս նկատմամբ վեհանձնութիւն ցոյց տալով, անա այդ վայրկեանին է որ ձեզի հանդէպ գործեցի աններելի այս սխալը :

Ան խօսքը կտրեց այնպիսի ձեւով մը, որ իբր թէ ենթադրուած է ցաւագին լուղումներու : Իսկ Պ. տը Շաթօ Մայի փաթթուելով անոր ձեռքերուն, անկեղծ սիրով մը համբուրեց զանոնք, իսկ տիկին Մալասի շարունակեց իր խօսակցութիւնը :

— Այո՛, ես տկար գտնուեցայ, յանցանք գործեցի : Դոջք ինծի այնպիսի խոստումներ տուիք, որոնց ես միամտօրէն հաւատք ընծաւեցի : Նաեւ, անհաւատկարգիւնքը, վայրկեանի մը մէջ գործած սխալներուս պտուղը այսօր կը քաղեմ առատօրէն :

Դուքսը (խեղճով ձայնով մը). — Սակայն... տիկին... պիտի կատարեմ ձեզի կատարած խոստումներս :

— Անցա՛ւ ձեր խոստումները կատարելու ժամանակը :

— Ժամանակը անցա՛ւ :

— Որովհետեւ, ամբողջ Բարիզը գիտէ անոր վախճանը... ես այդ տեսայ այսօր Մարքիզին տանը մէջ, և ձեր անկիրթ թոռն ալ, այս կէտը զգացնել տուաւ քեզի :

Դուքսը բարկանալով). — Թո՛ռս :

— Այս, թող, չափազանց անկիրթ ձեւով մը ինծի... (այդ միջոցին տիկին Մալասի խօսքը ընդհատուով սկսաւ արատաւելի) Ո՛չ, օ՛չ չեմ կրնար համարձակիլ այն բառերը, զոր ան գործածեց ինծի դէմ :

— Ով որ ալ ըլլար, բնականաբար պիտի խարուէր

անոր այս ընթացքէն: և զարմանալի թող չթուի, երբ
գուցար վերջին ծայր ազդուած, նախապէս կազմա-
կերպուած այս կեղծ խաբէն, այլայլէ եղած ըսաւ ա-
սաւ անոր յուզուած ձայնով մը:

— Տիկին, թոռս, այնպիսի յիմար մըն է որուն ետ
ցոյց պիտի տամ թէ, ինչպէս պէտք է վարուիլ հօրեղ-
բօր կնոջ, դքսուհի ալ Շաթօ Մայիի հետ:

Այս պարագային տիկին Մալասի զգացուած գոհու-
նակութենէն գրեթէ մարելաւ աստիճան խնդաց: Կառ-
քը ծերունիին Շանդ էլիզէի կողմը գտնուող տանը
ձամբան ձեռք առած ըլլալով, կարճ ժամանակի մը մէջ
հասան հոն:

Ճանապարհի ընթացքին ծերունի զուքսը, զայն
մարելէ արդիւնելու համար արտաքոյ կարքի խիամքներ
ցոյց տուաւ թէ, սակայն ոչ մի բան օգնեց այդ բա-
նին: Ու դիչեր ժամանակ երբ այդքան ուշ հասան
տուն, ծառաներն այդ զարմացան, երբ տեսան որ երե-
կայթի զգեստներով ծերունին իր հետ կը բերէր նաև
կին մը որ կէս մարած վիճակ մը ունէր և հազիւ կըր-
նար քալել:

Հազիւ թէ տան սեմէն ներս մտած էր զուքսը,
դառնալով ծառաներուն սկսաւ պօռաւ:

— Շո՛ւա, շուտ, տիկինը դուքսին սենեակը փո-
խադրեցէք. բժիշկ մը կանչեցէք: Ո՛չ, ո՛չ, աղբու ոգի
մը, քացտիս բերէք:

Դուքսը երբ կը պօռար ու աջ ու ձախ կը հրամա-
յէր, ձայնը մարելու աստիճան տկարացած էր:

Տիկին Մալասի փոխադրուեցաւ այն սենեակը, որ
ժամանակին յատկացուած էր հանգուցեալ դքսուհի ալ
Շաթօ Մայիի: Դուքսը: այդ սենեակին մէջ կանգնած
և բոլորովին ինքն իրմէ ելած, այն աստիճան խնամք-
ներ շուայլեց անոր և այն աստիճան անուշաւ ձայնով մը
կանչեց անոր անունը որ, վերջապէս ան աչքերը բա-

նալով, զարմացական երեւոյթով մը աչքերը շուրջը բո-
լորեց: Երբ դուքսը տեսաւ անոր արթննալը, ուրա-
խութենէն սկսաւ կանչել:

— Ո՛հ, փառք Տիրոջ, կրկին քեզի հետ միանալու
բախտը ունեցայ:

Տիկին Մալասի այն ժամանակ աչքերը բանալով
ըսաւ:

— Ո՛վ տէր, Աստուած իմ, ո՛ւր կո գտնուիմ, ը-
սէք, պարօն, խնդրեմ բացատրեցէք:

— Իմ տանս մէջ կը գտնուիք ըսաւ դուքսը:

— Ձեր տան մէջ...

Յետոյ, ան իր ենթարկուած սոսկալի վիճակէն
սթափելով գլուխը վեր վերցուց ըսելով:

— Անոր տո՛ւնը, անոր տանը մէջ, ուրեմն կոր-
սաւեցայ:

— Տիկին, դուք ոչ թէ իմ, այլ ձեր տանը մէջ
կը գտնուիք, որովհետեւ երեք չարաթէն գքսուհի ալ
Շաթօ Մայի պիտի կոչուիք:

Տիկին Մալասի թէև նորէն գոհունակութեան ար-
աւայտութիւններ բրաւ թէև, սակայն այս անգամ մա-
րելու հարկ չտեսաւ, այլ ցաւատանջ զգացումներու
մատնուած մէկու մը պէս սկսաւ խօսիլ:

— Ո՛չ, ո՛չ, այս անկարելի է, դուք պատիւս ա-
րատաւորեցիք: Պարօն, դուք հրէջ մը, չարագործ մըն
էք, որովհետեւ, այնպէս կը կործեմ որ, գիչեր ժամա-
նակ ձեր ծառաներուն օժանդակութեամբը զիս հօս բե-
րելէն յետոյ, ցորեկը՝ ինծի հետ վարուելով իբրև ձեր
կնոջ հետ, թոյլ չպիտի տաք որ մեկնիմ հօսկէ: Եւ այն
ատեն, ձեր թողը իրաւունք պիտի ունենայ ըսելու,
ինչպէս ցորեկը ան ինծի հասկցուց, թէ՛ հօրեղբայրս ա-
մուսնանալով իր հոմանունիին հետ, պիտի զրկէ զիս իր
ժառանգութենէն:

Տիկին Մալասի չառ լաւ գուշակած էր այն խօս-

քերական թողնելիք ազդեցութիւնը, Պ. տը Շաթո Մայիի վրայ, և արհամարուած կնոջ մը յառուկ կատարեալ վեհանձնութիւնով ոտքի ելնելով, հազաւ ամսոյի մը վրայ ձգած իր վերարկուն, ու երբ ձեռքովը կը բարեւէր դուքսը, ըսաւ անոր.

— Մն՝ք բարսով պարօն, թէ և դուք ոչնչացուցիք զիս, սակայն, ես կը ներեմ քեզի, և մինչդեռ երկուքսլ տուած էր մեկնելու համար, ահ... մը բացաւ գանչելով ըսաւ նորէն.

— Որովհետեւ կը սիրէի քեզ: Այն պահուն երբ ան կայծակի արագութեամբ դուրս կը խոյանար սենեակէն, դուքսը շանթահարութեամբ մը նման, թէ և ուզեց վազել անոր ետեւէն ու բռնել զայն, սակայն, անկարող եղաւ այդ քայլը առնելու:

Վարպետորդի կինը արագօրէն սուրալով սանդուխներէն վար, անցաւ չուքի մը պէս դռնապանին սենեակին առջեւէն: Եթէ ուրիշ կին մը եղած ըլլար տիկին Մալասիի տեղ, կը բաւականանար դուքսին միակ խոտուամբ, սակայն, ան, ծանօթ ըլլալով յաճախած մարդոց մտայնութեան ու նկարագրին, չուզեց նշանախեց մը լուկ գեղչել իր կազմակերպած յատակադժէն:

Դուքսը երկու տարի առաջ սկսած ըլլալով անոր հետ յարաբերուիլ, որքան որ անոր հետ ամուսնանալու համար առաջարկութիւններ ըրած էր, ան կարգ մը անհիմն կասկածներուն հետ մաքառելով, որքան կինը կ'աւելցնէր իր յարաբերութիւնները և կը զօրացնէր այդ կապերը, դուքսն ալ այն ստիճան կը հրահրուէր անով:

Միայն կէտ մը կար որ կենար ետ կեցնել Պ. տը Շաթո Մային, իր որդուամէն: Այդ կինը ասորիքի և աստիճանի այն տարբերութիւնն էր, որ կար իր և անոր միջև: Տիկին Մալասի ուզեց գործին վերջ մը տալ կտրուկ ընթացքով մը, և այս վերջին տեսարանը կազ-

մակերպած էր այն դուռն այս նպատակով:

Ինչ որ է, երբ տիկին Մալասի կը մեկնէր դուքսին տունէն, ժամանակը շատ ուշ էր, այնպէս որ կտրք մը չկրնալով գտնել, հարկադրուեցաւ ոտքով երթալ իր տունը, որ այնքան ալ հեռու չէր:

Ճամբան քալած ժամանակ կը խօսէր ինքնիրեն ըսելով.

— Երեք շաբաթէն պիտի կոչուիմ դքսուհի տը Շաթո Մալի, եթէ մարել չկեղծէի, այս ամուսնութիւնը դեռ երեք ամիս պիտի ուշանար, և եթէ այդ վայրկեանին անոր տունը միայն, բոլորովին պիտի արատաւորուէր պատիւս:

Յետոյ, ան, կնոջ ամբողջ հոգէն արտայայտող ծիծաղով մը ըսաւ.

— Պատէզդին մէկ բանալին դուքսին քով է: Ան ժամէ մը հոս պիտի ըլլայ.

Տիկին Մալասիի, Բէքինիէր փողոցի մէջ բնակած 41 թիւ տունը բաւական մեծ էր, պարտէզին մէջ կար նաեւ պատշգամ մը՝ ուր այս այրի կինը, իր խոհաբարուհիին, սպասուհիին և դեռ նոր վարձած ուրիշ աղախինի մը հետ կ'ըբօսնէին:

Այդ գիշեր, անոնք բան մը հասկցան տիկին Մալասիի արտաքինէն և ոչ ալ անոր այդքան ուշ տուն գալէն: Անոնք կարծեցին թէ ըստ սովորութեան, ան կրկին Յան-Հօրի գացած է այցելութեան:

Ընդարձակ և գեղեցիկ կերպով շինուած այդ պատշգամը. բազկացած ըլլալով երկու յարկերէ, անոր երկու դուռներէն մին յատկացուած էր տիկին Մալասիի: Սակայն այս դուռը ունէր նաեւ երկոս բանալի, որոնցմէ մին իրեն, իսկ միւսը ծերուհի դուքսին մօտ կը մնար: Շատ անգամ, երբ փողոցը կամայանար և ոչ քիչ կ'երեւար այլեւս, այս երկու հոմանունները,

գաղանապէս հոն միանալով իրարու, կը սիրաբանէին ու կ'ըզուարճանային իրարու հետ:

Տիկին Մալասի երբ տուն կը վերադառնար, տեսաւ որ ծառան կը տեսակցի աղախինին հետ:

Այս ծառան այն խոստաղէմ և կոտորակ երեւոյթով մարդն որ, զոր մենք տեսանք Ռօքանայօլի նախագահ-հռթեան տակ դուժարուող վալէ Եր Բէօր ակումբի ժողովին մէջ:

Գալով այն պարագայն թէ՛ ինչպէս կրցած էր այս արծաթախնդիրը մտնել տիկին Մալասիի քով, զայն յանձնարարած էր Մարքիզ անունով... կին մը, և այս յանձնարարութիւնն ալ տեղի ունեցած էր Ռօքանայօլի թելադրութեամբ, որ ընդունած էր Տիկին Մալասիի ծառայութեան մէջ, համաձայնած ըլլալով թէ և նուազ իրեն առաջարկուած թոշակին:

Տիկին Մալասի երթալով այս ծառային յանձնարարեց որ հանգստանալու երթայ, իսկ ինքն ալ մտաւ ննջասենեակը և հանելով երեկոյթի հագուստները, վե, բարկու մը հագնելէ և թիկնաթուին վրայ նստելէ վերջ դառնալով սպասուհիին ըսաւ անոր.

— Շուտով, անուկ մը և քանի մը թուղթէ տու-
փեր բն'ր և անոնք բոլորը շարէ սենեակին մէջ-
տեղը:

Սպասաւորը այս առօրինակ առաջարկէն զարմա-
նալով ըսաւ.

— Արդեօք տիկինը պիտի ճամբորդէ:

— Ո՛չ, չպիտի ճամբորդեմ, սակայն կ'ուզեմ ինք-
զինքս այնպէս ցոյց տալ:

Սպասաւորն ալ սառնալայամբ մէկը ըլլալով, խո-
րամանկ նայուածքով մը դառնալով անոր ըսաւ.

— Արդեօք տիկինը դուքսին կ'ապառէ:

— Այո՛, ան հիմա կ'ուզէ որ ինծի հետ ամուս-
նանայ:

— Իսկ տիկինը հիմա չուզե՞ր ամուսնանալ:

— Ո՛չ:

— Ուրեմն պատրաստեմ ես ալ իմ պայուսակս, ո-
րով հեռեմ, այնպէս կը կարծեմ որ ես ալ մօտեցնու, Շա-
թօ Մայի հիւրանոցի ծառայութեան պիտի կոչուիմ:

— Կրնայ ըլլալ:

Այս խօսքերուն իմաստն այն էր թէ, Տիկին Մալասի, իր բոլոր գա. տնիքները տուած ըլլալով ծա-
ռային, այս կերպով հաստատուած էր հետեւեալ առա-
ծը. «Իմաստութիւնը՝ վատ բնաւորութեան մը նման
յատուկ է ամէն տարիքի, և որքան որ ամենաբարձր
աստիճանի կ'ընկնէ կրնայ սխալիլ, ամէն ատեն կըր-
նայ ան հասարակ կոչուիլ երբ ան իր գաղտնիքը կը
հաղորդէ իր ծառային:

Ինչպէս ըսինք, տիկին Մալասի ոչ մէկ գաղտնիք
պահելով իր ծառայէն, վան-Հօրի հիւրանոցէն մեկնե-
լէն վերջ, մանրամասնօրէն պատմեց իր և դուքսին
միջև դուրսութիւն ունեցող միջադէպը:

Մտաւ լսելէ վերջ տիկնոջ պատմութիւնը ըսաւ
անոր.

— Տիկին, ձեզի խորհուրդ չեմ առար, սակայն, ե-
թէ զիս մտիկ ընելու շնորհ կ'ընէք, այսքանը ըսեմ
որ անմիջապէս մեկնող ճամբորդի մը պէս ցոյց տուէք
դուք ձեզի:

— Ես ալ այդպէս կը մտածեմ:

— Եթէ ես ձեր տեղը ըլլայի, դուքսին միաս բա-
րովի նամակ մը կը գրէի:

— Լաւ մտածեցիք առ:

— Եւ, դուքսը դալու պարագային այնպէս ցոյց
կուտայի որ, իբր թէ այդ նամակը իրմէ կը պահեմ:

— Շիտակը դուն շատ խելացի աղջիկ մը կ'ե-
րեւաս:

— Տիկին ատ ձեր կարծիքն է, ըսաւ ծառան և մեկնեցաւ սենեակէն :

Տիկին Մալասի երբ առանձինն մնաց, ծառային յանձնարարութեան համաձայն, երբ գրասեղանին առջեւը նստաւ նամակ մը գրելու համար, այդ ժամանակ գրանը ծակը մտնող բանալիի մը աղմուկը առնելով սկսաւ դողգողալ : Պահ մը վերջ ինքնիրեն «տն է» ըսաւ, և անտարբեր կերպով երբ դարձած էր սեղանին վրայ նամակը գրելու, դուռը զարնուեցաւ : «Մտէք» ըսաւ : տիկին Մալասի միշտ գրելով զբաղած էր :

Դուռը բացուելով, մէկը ներս մտաւ և կանգնեցաւ սեմին վրայ :

Տիկին Մալասի, վստահ ըլլալով որ այցելուն դուքսն է, առանց ետին դռնալու, չուտով մը նամակը ծալլեց և զայն պահելու աճապարանք մը ցոյց տուաւ :

Սակայն, երբ գլուխը ետին դարձուց ու ոտքի ելաւ, յանկարծ ետ ետ նետուեցաւ :

Բանալիով պարտէզին դուռը բացող և կէս գիշերէն չորս ժամ վերջը մինչև անոր ննջասենեակին սեմը եկող անձը, ոչ թե Շաթօ Մալին էր, այլ ուրիշ անծանօթ անձ մը էր :

Մ Ե Ն Ա Մ Ա Ր Տ Ը

Ֆէրնան Ռօշէ և իր վկան Գարտէն մեկնեցան երեկոյթէն.

Կեղծ գերկոմսը և Սըր Ուիլեմսը սանդուխին առաջին աստիճանին վրայ կ'ապասէին անոնց, երբ կըրկին դիմաւորեց Ռօքանպօլ իր թշնամին :

— Պարոն, ըսաւ ան, եթէ թոյլ տաք ինձ, ձեզի պարզ առաջարկ մը պիտի ընեմ : Այս թաղին մէջ կը բնակիմ և պատրաստած եմ մենամարտի վերաբերեալ զէնքերս : Առարկութիւն մը ունի՞ք երբ իմ սուրերս դորձածելու ըլլամ, եթէ համաձայն էք այս մասին, ուրեմն հարթուած պէտք է համարել կարգ մը դժուարութիւններ :

— Կարեւորութիւն չունի, կրնաք ձեր սուրերով մենամարտել :

— Յետոյ քիչ մը հեռու կը գտնեմ մեր երթալիք անտառը :

— Ձեր ուղած տեղը երթանք :

— Ասկէ քանի մը մղոն հեռու, Գուրսէլ և Լապօրա փողոցներուն մէջ պարապ գետին մը կայ, կըրնանք հոն մեր ուղածին պէս շարժիլ :

— Լաւա լաւ :

— Բացի ասոնցմէ կառքս ալ հոս է, և կը կարծեմ թէ՛ կարգ մը ծառաներուն այս դէպքը ծանօթացնել ի դուր պիտի ըլլայ, ետ կը վերադարձնեմ կառապանս և մինչև մենամարտի վայրը ես պիտի վարեմ կառքը:

Ֆէրնան այս առաջարկներուն ալ հաւանութիւն յայտնեց:

Ըստ այնմ Ռօքանպօլ հրամայեց որ կառքը բերեն մինչև սանդուխներուն առկը, և յետոյ, ասոր մէկ նշանին վրայ կառքէն վար իջաւ կառապանը ու բռնեց ձիերուն սանձը: Այդ միջոցին Ռօքանպօլ նստաւ կառքին առջեւը հրաւիրելով որ Ֆէրնան ալ նստի ետեւի կողմը հազարապետին հետ:

Այդպէս կառքը սուրալով հինգ վայրկեանէն հասաւ Ֆօպօլը Սենթ Սնօրէ հրապարակը, Գերկոմսը սանձը յանձնելով Արթիւրի կառքէն վար ցաակեց:

— Պարոններ, ըսաւ ան, տասը վայրկեան միջոց տուէք ինծի, և մտնելով իր տունը, վերադարձաւ անկէ հետը առած երկու զոյգ մենամարտի սուրեր: Կառքը կրկին ճամբայ ելաւ անցնելով կարգ մը ամայի վայրերէն:

Կէտ դիչերը երեք անցած էր. լուսինը կը փայլէր երկնակամորին վրայ, իր շուրջը ունենալով անհամար ու պլպլուն տաղեր: Օդը թէև պայծառ բայց ցուրտ էր:

Ռօքանպօլ դարձաւ Ֆէրնանին ըսելով.

— Կրնանք մենամարտիլ ցորեկուան պէս, սակայն պարոն աճապարենք, որովհետև օդը չափազանց ցուրտ է:

Հագարապետ Գարաթէնը և Կեղծ Անգլիացին չափեցին իրենց սուրերը:

Համաձայն Անտրէաի և Ռօքանպօլի միջև տեղի ունեցող գաղտնի պայմանագրութեան, Անտրէա մինչև վեր-

ջին վայրկեանը չծանօթացուց ինքզինքը, թէև հազարապետ Գարաթէն, Ռօքանպօլէն ստացած հրահանգին համաձայն վկայ նշանակուած էր Ֆէրնանի, սակայն, ինքզինքը այնպէս ցոյց կուտար թէ՛ ոչ մենամարտի նպատակը գիտէր, և ոչ ալ Սըր Արթիւրի ով ըլլալուն ծանօթ էր:

Կեղծ Անգլիացին միջոց մը գտնելով, Ռօքանպօլի տկանջն ի վար ըսաւ.

— Մի՛ մոռնար քեզի սովորեցուցած դասս.

— Զայն գոց գիտեմ:

— Զըլլայ որ զայն մահացնելու յիմարութիւնը գործես:

— Հանգիստ եղիր այդ մասին:

Մենամարտի համար որոշուած տեղին վրայ կանգ առին զէմ դիմաց երկու թշնամիները: Սըր Արթիւր սուրերուն ծայրերը իրարու մօտեցնելէ վերջ, Անգլիացիներուն յատուկ առողանութիւնով մը ըտաւ.

— Օն անդր, պարոններ:

Ֆէրնան չափազանց զայրացած էր թշնամիին սկզբնական նախառնիքներէն և անոր անկիրթ վարմունքէն, սակայն մենամարտի պարագային պահած ըլլալով իր պաղարիւնութիւնը, մոռցած էր մենամարտի յատուկ օրէնքներն ու կանոնները:

Ընդհակառակը, Ռօքանպօլ, վիրաբոյժի մը նման պատրաստ վիրաբուժական գործողութիւն մը կատարելու, այն պարագային երբ շարժման մէջ գրաւ իր սուրը, քթին տակէն եղանակ մը կը մոլտար:

Ֆէրնան կրթութիւնը ստացած էր իր թշուառ և տղքատ ժամանակ և առիթ չէր ունեցած զինուորական մարզանքներ ընելու, մինչդեռ Ռօքանպօլ, առոյգ և ճկուն երիտասարդ մը ըլլալով, շատ լուծանօթ էր գինավարժութեան, վարժ ըլլալով նաև ըմբռնական խաղերու, երբ առաջին անգամ ճակատեցաւ թշնամիին հետ,

անոր կարողութիւնը լաւ մը կշռեց, այնպէս որ երկ-
րորդ ճակատամարտին վստահ էր որ զայն պիտի ոչնչ-
չացնէր։ Սակայն, ոչ իր որոշումը և ոչ ալ Սըր Ուիլ-
եմմի նպատակը այդպէս չըլլալուն, պիտի բաւակա-
նանար զայն միայն վիրաւորելով գերի ընել։

Ֆէրնան երբ ձեռք առաւ սուրը, արդէն ունեցած
պաղարիւնութիւնն ալ բոլորովին կորսնցուց, և փոխա-
նակ իր կեանքը պաշտպանելու ժամին մտածելու, կը
խորհէր Ռօքանպօլը ոչնչացնելու վրայ, և այսպէս ան
կատաղի կերպով յարձակեցաւ իր ոտովին վրայ։ Ռօ-
քանպօլ, սակայն ինքզինքը այնպէս ցոյց կուտար թէ
ինք վերջին ծայր տխուր և վտանգուած դրութիւն մը
ունի,

Երկու վկաներէն հազարապետը վարժ ըլլալով
այսպիսի տեսարաններու, անաւարտ կեցուածք մը ու-
նէր, իսկ Սըր Ուիլեմմա նմանօրինակ մարտնչուններէն,
ինքզինքը այնպէս ցոյց կուտար թէ չափազանց ազդ-
ուած է։

Քանի մը վայրկեան Ֆէրնան իր ոտըրը ճոճեց թըշ-
նամիլն դէմ, կեղծ Շուէտացի ճէնթըմէնը, իր վար-
ժապետէն ստացած դասերուն և հրահանգին համաձայն,
պահանջուած հարուածը չի կրնար տալով անոր, բաւա-
կանացաւ ոտովին սուրին շորժումները խանդարելով,
սպաննելով աւելի պատեն առիթի մը։

Ֆէրնան, հասկնալով որ Ռօքանպօլ մենամարտի
մէջ վարժ և յաջող է, և ժողոված ըլլալով ինք, նա-
խապէս ունեցած ծանօթութիւնները մենամարտի մա-
սին թեւերը վերջապէս սկսան թուլանալ, այնպէս որ
չկրցաւ առաջին անգամուան պէս ճկունութիւն և ար-
ագութիւն ցոյց տալ։

Ռօքանպօլ ալ այս վայրկեանին կ'սպասէր և կայ-
ծակի պէս ճոճելով սուրը վիրաւորեց Ֆէրնանը ուսէն
և գետին տապալեց զայն։

Ռօքանպօլ ի տես այս յաղթական վայրկեանին,
զոհունակութեամբ ըսաւ։

— Հիմա՛, ահա լրացաւ այս գործն ալ, ասկէ վերջ
պէտք է ինծի անոր ապրիլը։

ՖԵՐՆԱՆ ՌՕՃԷ ԿԸ ՎԻՐԱԽՈՐՈՒԻ

Հազարապետ Գարտէն, Ֆէրնան Ռօչէի իյնալը
տեսնելով, առանց ծանօթ ըլլալու Սըր Արթիւր Գօլէն-
սի, այլ անուամբ Ռըր Ուիլեմմաի գաղանի խորհուրդ-
նի, կարծելով որ ան մեռած կամ ծանրապէս վի-
րաւորուած է, ուղեց քննել Ֆէրնանը։ Սակայն Ռօ-
քանպօլը դէպի իրեն կողմը յառաջանալով ըսաւ։

— Սիրելի հազարապետս, քենէ բան մը պիտի
խնդրեմ, վերարկուիդ մէջը փաթթուելով վերադարձէք
երեկոյթ, որովհետեւ, այլեւս դուք հոս գործ մը չու-
նիք։ Հազարապետը արդէն գիտեր թէ Ֆէրնան Ռօչէն
դատապարտուած էր վալէ տը Քէօրի ակումբին կող-
մէ, ուստի վերարկուն ձարմանդելով և սիկտոր վառե-
լով մեկնեցաւ հոնկէ։

Ռօքանպօլ և Սըր Արթիւր Գօլէնս Ֆէրնանի մօտ
երթալով անգամ մը նայեցան անոր։

Ֆէրնան մարած էր և իր ստացած վէրքը թէւ քիչ՝

սակայն եռանկիւնածե սուրէ բացուած ըլլալով, բաւական լայն էր:

Սըր Արթիւր, վերաբուծի մը կանխահագութեամբ կառքէն դուրս առնելով նախնական դարձանուծի համար իր հետ բերած կարգ մը դեղերն ու բամպակները, Ֆէրնանի վէրքը կապեց, և հաւանական նկատելով անոր մահը ճանապարհի ընթացքին, յանձնարարեց կառապանին որ չատ մեղձօրէն ու կամաց քշէ կառքը:

Սըր Արթիւր, ընկերովը հետ վերաւորեալը գրկելով կառք տարին: Չայն հանգիստ ընելու համար, կրօնակի կողմը բարձ մը դրին և լաւ մը հանգչեցուցին կառքին մէջ ամէն խնամք շռայլելով անոր:

Շատ չէր հեռաւորութիւնը մենամարտի վայրէն մինչև անոնց երթալիք տեղը, սակայն վտանգ մը չպատահելու համար, անոնք ձեռք առին ամէն տեսակ նախզգուշական միջոցներ:

Սըր Արթիւր նստած կառքին մէջ, ըռնելով դեռ մօրած վիճակի մէջ եղող Ֆէրնանի գլուխը, ըսաւ Ռօփանսօյին.

— Դուն վար իջիր կառքէն, և ձիուն դուրսէն բռնելով, կամաց կամաց քաշեցուր, և յետոյ խնդալով աւելցուց.

— Ժամանակը ուշ է և փողոցներն ալ ամայի, ոչ ոք պիտի տեսնէ քեզ, նամանաւանդ դերկոմո Գամպօլի տեղիք չունի երկնչելու և ամչնալու:

Քանի մը վայրկեան վերջ, կառքը կանգ առաւ Մօնսէյ փողոցի մեղի ծանօթ փոքր հիւրանոցին առջև: Այս հիւրանոցը շինել տուած էր Պ. տը Օ... զոր Պաքարա ծախած էր զայն Սըր Ռիլերմսի կեղծ ստորագրութիւնով: Հոն կը բնակէր Թիւրգուազ՝ այլ անունով ժաննի. սր երբ լսեց դրան զանգակի ձայնը, գիշերազգեստով և գլուխը գտակ մը դրած, եկաւ ու բա-

ցաւ դուռը: Ձեռքը բռնած փոքրիկ լամբարովը ան ուշադրութեամբ դիտեց գիշերուան այս տարածամած հիւրերը: Անոր կռնակը կանգնած էր կապտոտ ակնոցով և ճաղատող լուսով գէր մօրդ մը: Ան հագած էր սև հագուստ մը, վիզը դրած էր ճերմակ փողկապ մը: Անոր արտաքինը ցոյց կուտար թէ՛ փառաբան է կամ բօրչկ:

Սըր Արթիւր անգլիական ուղղանութիւնով մը ըսաւ. — Աղջիկս, բերինք տատրակը:

Թիւրգուազ (վայրենի ուրախութիւնով մը աչքերը փայլեցնելով). — Շատ գոհ եմ ձեր այս լուրէն և ձեր ձեռք բերած յաջողութենէն:

— Պատրաստած ես ամէն բան:

— Այո՛, պատրաստ է:

Սըր Արթիւր կեղծ կառավարին նշան մը ընելով, օգնեց վերաւորը վար իջեցնելու համար կառքէն: Ֆէրնանը տանելով տուն, ժամանակին Պաքարայի բնակած ստորնայարկի սենեակներէն մէկուն մէջ զայն անկողինի մը վրայ հանգչեցուցին:

Սըր Արթիւր նոր դարձան ընելու համար անոր ստացած վէրքը, Ռօքանսօյին և Թիւրգուազի օժանդակութեամբ հանեց Ֆէրնանի զգեստները ու անոր վէրքերը լուալէ՛ս լաւ մը կապելէ վերջ ըսաւ.

— Ութը տասը օրէն կը բժշկուի և յետոյ դառնալով Ռօքանսօյին. ըսաւ. Գիտե՞ս, եթէ սուրդ բթամատի մը չփ ալ խօրը մխրձած ըլլայիր, պատճառ պիտի ըլլայիր անոր մահուան:

Թիւրգուազ. — Մինչդեռ ես կ'սուղէի զայն ձանկերու մէջ անցունել, անոր մահը ճշմարիտ ցաւ մը պիտի ըլլար ինծի համար:

Սըր Արթիւր. — Այո՛, այո՛, աղջիկս, դուն այս վերաւորը պիտի կրնաս անցունել քու ձանկերուդ մէջ և անոր ուտերը շոյելով աւելցոց.

— Աղջիկս, գիտե՞ս պարտականութիւնդ:

— Այո՛, շատ լաւ գիտեմ, հայրիկ:

Աբր Արթիւր (դառնալով կեղծ բժիշկին). — Դուն ալ գիտե՞ս քու պարտականութիւնդ:

— Ես մանրամասնօրէն ղրաղելով ամիսէ մը ի վեր, ծանօթանալու համար վիրաբուժական նախնական ծանօթութիւններով, բաւական հմտութիւն ձեռք բերի, կրնամ հիմա, էսկիւլապի պէս դարմանել ձեր վիրաւորը:

Ֆէրնան տակաւին մարած և զգայալիւրկ ըլլալուն, թիւրգուազ և կեղծ բժիշկը նստան անոր անկողինին գլխուն կողմը:

Աբր Արթիւր դառնալով Ռօքանպօլին.

— Այլեւս մենք հոս գործ չունինք, ըսաւ անոր. երթանք, յետոյ ծռելով թիւրգուազի ականջին ըսաւ ցած ձայնով.

— Վիրաւորեալին առողջութեանը մասին, երկուօրը անդամ մը պէտք է ինծի տեղեկագիր ղրկես: Ժաննի ըստ այնմ վարուելու հաւաստիքներ տալով մտաւ անոր թեւը և զայն առաջնորդեց մինչև պարտէզին դուռը՝ զոր անոնց կ'սպասէր կ'առքը:

Թիւրգուազ նոյն առաւօտ փոխադրուած ըլլալով այս նոր ընտկարանը, դեռ լաւ մը չէր տեղաւորուած: Ծառայ մը միայն ունէր, որ Աբր Արթիւրի հրամանին վրայ գնաց պառկելու:

Պարօնէ և Ռօքանպօլ երբ մեկնեցան հոնկէ, գացին ուղղակի Վան-Հօրի կաղձակերպած երեկոյթը: Այս ժամանակ, ամենէն զեռուն պահն էր երեկոյթին, հազարապետ Գարտէն իր փսրը ճաշարանին մէջ լաւ մը կշտացնելէ վերջ եկած էր նորէն երեկոյթ:

Աբր Արթիւր և Ռօքանպօլ առանց նկատուելու բազմութենէն դացին և նստեցան պարապ տեղ մը, Հօն, մէկ կողմ մը, Շաթօ Մային կը պարէր Հէր-

մինին հետ, ուրիշ կողմ մը Տիկ. Վան-Հօր և Շէրիւպէն, զլուխ դառնելու աստիճան վալս մը կը պարէին իրարու հետ:

Աբր Արթիւր, Ռօքանպօլի ականջն ի վար ծռելով և ցոյց տալով անոր Մարքիզը ըսաւ.

— Կը տեսնե՞ս:

— Այո՛ կը հասկնամ որ սկսած է ցոյց տալ ինքզինքը:

— Գիտե՞ս թէ ի՞նչ կը նշանակէ այս: Շէրիւպէնի հետ վալս խաղացող Մարքիզը, կը նմանի այն մարդոց, որ միտքը դրած է մօտերս, տապարով մէկուն զլուխը կտրել:

— Հօրեղբայր, հմանութիւնդ կատարեալ է:

— Բայց այդ տապարը սուր մըն է, և այդ սուրն ալ յատկացուած է իրեն համար:

— Շէրիւպէնն էր պիտի ըլլայ դաշոյնը:

— Ո՛չ, այդ սուրը Շէրիւպէնն է որ պիտի տայ:

Այս պահուն, սատանաներն իսկ դողացնելու աստիճան ծիծաղով մը, Պարօնէի դէմքին վրայէն տեւական ժպիտ մը անցաւ:

սակայն եռանկիւնածն սուրէ բացուած ըլլալով, բաւական լայն էր:

Սըր Արթիւր, վերաբուժի մը կանխանգութեամբ կառքէն դուրս առնելով նախնական դարմանումի համար իր հեռքերած կարգ մը դեղերն ու բամպակները, ֆէրնանի վէրքը կապեց, և հաւանական նկատելով անոր մահը ճանապարհի ընթացքին, յանձնարարեց կառապանին որ չատ մեղմօրէն ու կամաց քշէ կառքը:

Սըր Արթիւր, ընկերօջը հետ վերաւորեալը գրկելով կառք տարին: Ջայն հանգիստ ընելու համար, կրօնակի կողմը բարձ մը դրին և լաւ մը հանգչեցուցին կառքին մէջ ամէն խնամք շաշլելով անոր:

Շատ չէր հեռաւորութիւնը մենամարտի վայրէն մինչև տնոնց երթալիք տեղը, սակայն վտանգ մը չպատահելու համար, տնոնք ձեռք առին ամէն տեսակ նախզուշական միջոցներ:

Սըր Արթիւր նստած կառքին մէջ, բռնելով դեռ մօրած վիճակի մէջ եղող ֆէրնանի գլուխը, ըսաւ Ռօքանպօլին.

— Դուն վար իջիր կառքէն, և ձիուն դլուխէն քոնելով, կամաց կամաց քաշեցուր, և յետոյ խնդալով աւելցուց.

— Ժամանակը ուշ է և փողօցներն ալ ամայի, ոչ ոք պիտի տեսնէ քեզ, նամանաւանդ դերկոմս Գամպօլի տեղիք չունի երկնչելու և ամչնալու:

Քանի մը վայրկեան վերջ, կառքը կանգ առաւ Մօնսէյ փողոցի մեզի ծանօթ փողք հիւրանոցին առջև:

Այս հիւրանոցը շինել տուած էր Պ. տը Օ... զոր Պաքարա ծախած էր զայն Սըր Ուիլքեմսի կեղծ ստորագրութիւնով: Հոն կը բնակէր Թիւրգուազ՝ այլ անունով ժաննի. սր երբ լսեց դրան զանգակի ձայնը, գիշերազգեստով և գլուխը գտակ մը դրած, եկաւ ու բա-

ցաւ դուռը: Ձեռքը բռնած փոքրիկ լամբարովը ան ուշադրութեամբ դիտեց գիշերուան այս տարածամած հիւրերը: Անոր կոնակը կանգնած էր կապոյտ ակնոցով և ճաղատող լուսով գէր մօրդ մը: Ան հագած էր սև հագուստ մը, վիզը դրած էր ճերմակ փողկապ մը: Անոր արտաքինը թոյց կուտար թէ՛ փաստաբան է կամ բժիշկ:

Սըր Արթիւր անգլիական ուղղանութիւնով մը ըսաւ. — Աղջիկս, բերինք տատրակը:

Թիւրգուազ (վայրենի ուրախութիւնով մը աչքերը փայլեցնելով). — Շատ զոհ եմ ձեր այս լուրէն և ձեր ձեռք բերած յաջողութենէն:

— Պատրաստած ես ամէն բան:

— Այո՛, պատրաստ է:

Սըր Արթիւր կեղծ կառավարին նշան մը ընելով, օգնեց վերաւորը վար իջեցնելու համար կառքէն: Ֆէրնանի տանելով տուն, ժամանակին Պաքարայի բնակած ստորնայարկի սենեակներէն մէկուն մէջ զայն անկողինի մը վրայ հանգչեցուցին:

Սըր Արթիւր նոր դարման ընելու համար տնօրէն տաքած վէրքը, Ռօքանպօլին և Թիւրգուազի օժանդակութեամբ հանեց ֆէրնանի զգեստները ու անոր վէրքերը լուալէջաւ լաւ մը կապելէ վերջ ըսաւ.

— Ութը տասը օրէն կը բժշկուի և յետոյ դառնալով Ռօքանպօլին. ըսաւ. Գիտե՞ս, եթէ սուրդ բթամատի մը չփալ խօրը մխրճած ըլլայիր, պտածառ պիտի ըլլայիր անոր մահուան:

Թիւրգուազ. — Մինչդեռ ես կ'սղէի զայն ձանկերու մէջ անցունել, անոր մահը ճշմարիտ ցաւ մը պիտի ըլլար ինձի համար:

Սըր Արթիւր. — Այո՛, այո՛, աղջիկս, դուն այս վերաւորը պիտի կրնաս անցունել քու ձանկերուդ մէջ և անոր ուտերը շոյելով աւելցոց.

— Աղջիկս, գիտե՞ս պարտականութիւնդ:

— Այո՛, շատ լաւ գիտեմ, հայրիկ:

Սըր Արթիւր (դառնալով կեղծ բժիշկին). — Դուն ալ գիտե՞ս քու պարտականութիւնդ:

— Ես մանրամասնօրէն ղրաղելով ամիսէ ի վեր, ծանօթանալու համար վիրաբուժական նախնական ծանօթութիւններով, բաւական հմտութիւն ձեռք բերի, կրնամ հիմա, էսկիւլապի պէս դարմանել ձեր վիրաւորը:

Ֆէրնան տակաւին մարած և զգայալիւրկ ըլլալուն, թիւրգուազ և կեղծ բժիշկը նստան անոր անկողինին գլխուն կողմը:

Սըր Արթիւր դառնալով Ռօքանայօլին.

— Այլեւս մենք հոս գարծ չունինք, ըսաւ անոր. երթանք, յետոյ ծոելով թիւրգուազի ականջին ըսաւ ցած ձայնով.

— Վիրաւորեալին առողջութեանը մասին, երկուօրը անդամ մը պէտք է ինծի տեղեկագիր ղրկես: Ժաննի ըստ այնմ վարուելու հաւաստիքներ տալով մտաւ անոր թեւր և զայն առաջնօրէց մինչև պարտէզին դուռը՝ զուր անոնց կ'սպասէր կ'առքը:

Թիւրգուազ նոյն առաւօտ փխադրուած ըլլալով այս նոր ընտկարանը, դեռ լաւ մը չէր տեղաւորուած: Փառայ մը միայն ունէր, որ Սըր Արթիւրի հրամանին վրայ գնաց պառկելու:

Պարօնէ և Ռօքանայօլ երբ մեկնեցան հոնկէ, գացին ուղղակի Վան-Հօրի կաղնակերպած երեկոյթը: Այս ժամանակ, ամենէն զեռուն պահն էր երեկոյթին, հազարապետ Գարտէն իր փօրը ճաշարանին մէջ լաւ մը կշտացնելէ վերջ եկած էր նորէն երեկոյթ:

Սըր Արթիւր և Ռօքանայօլ առանց նկատուելու բազմութենէն դացին և նստեցան պարապ տեղ մը: Հօն, մէկ կողմ մը, Շաթօ Մային կը պարէր Հէր-

մինին հետ, ուրիշ կողմ մը Տիկ. Վան-Հօր և Շէրիւպէն, զլուխ դառցնելու աստիճան վալս մը կը պարէին իրարու հետ:

Սըր Արթիւր, Ռօքանայօլի ականջն ի վար ծոելով և ցոյց տալով անոր Մարքիզը ըսաւ.

— Կը տեսնե՞ս:

— Այո՛ կը հասկնամ որ սկսած է ցոյց տալ ինքզինքը:

— Գիտե՞ս թո՛ւն, կը նշանակէ այս: Շէրիւպէնի հետ վալս խաղացող Մարքիզը, կը նմանի այն մարդոց, որ միտքը դրած է մօտերս, տապաւրով մէկուն գլուխը կտրել:

— Հօրեղբայր, նմանութիւնդ կատարեալ է:

— Բայց այդ տապաւրը սուր մըն է, և այդ սուրն ալ յատկացուած է իրեն համար:

— Շէրիւպէնն էր պիտի ըլլայ դաշտնը:

— Ո՛չ, այդ սուրը Շէրիւպէնն է որ պիտի տայ:

Այս պահուն, սատանաներն իսկ դողացնելու աստիճան ծիծաղով մը, Պարօնէի դէմքին վրայէն տեւական ժպիտ մը անցաւ:

ՓԵՐՆԱՆ ՌՕՃԷ ԿԸ ԴԱՐՄԱՆՈՒԻ

Ֆէրնան Ռօշէ, վերաւորուելէն վերջ Ռօքանպօլի կողմէ, զգոյազրկուած էր բոլորովին: Երբ սթափեցաւ քիչ մը՝ շուրջը տեսաւ որ ոչ մենամարտի հրապարակ կայ, ոչ սուրեր և ոչ վկաներ, այլ ինք մինակ սենեակի մէջ պառկած է անկողինին վրայ ընկեր ունենալով փոքրիկ լամպարի մը տօգոյն լոյսը:

Ֆէրնան չկրցաւ գիտնալ թէ ի՞նչ պարագաներու տակ և ի՞նչպէս հոն ինկած էր ինքը, պատասխան մը գտնելու համար այս հարցումներուն, երբ ճիգով մը կը դառնար իր անկողինին մէջ, վէրքերուն ազդած ցաւէն սուր ճիչ մը արձակեց: Շուտի այս զգացումէն անմիջապէս յիշեց որ ինք մենամարտած է, որուն ներկայ եղած են վկաներ, և ինք լաղթուած ըլլալով վիրաւոր վիճակի մէջ ինկած է դետին:

Ֆէրնանի թրձակած ցաւի ազադակը արձագանգելով տան մէջ, սև հադուստով, ճերմակ փողկապ մը անցուցած վիզը և կապոյտ ակնոցով մէկը, զգուշութեամբ իր ոտքերուն վրայ կոխելով անոր պառկած սենեակին գուռը բանալով ներս մտաւ: Այս անձանթ մարդը, առանց բառ մը ըսելու, անկողինէն դուրս ին-

կած վիրաւորին ձեռքը բռնելով ոկսաւ անոր երակը քննել: Յետոյ դառնալով անոր ըսաւ.

— Դեռ տենդ ունիք և այս լաւ երեւոյթ մըն է. ինչպէ՞ս, ինքզինքդ ծանր կ'զգաս:

Ֆէրնան Ռօշէ, հասկնալով որ այս մարդը բժիշկ մըն է, պատասխանեց.

— Ո՛չ, միայն յանկարծ շարժեցայ անկողինի մէջ, անոր համար...

Բժիշկը, բանալով վիրաւորին ուսը, լաւ մը կտպեց տեղէն ելնող վիրակապը, զայն կրկին վէրքին վերայ դնելով, յետոյ,

— Պարո՛ն, դուք պէտք է լաւ ուշադրութիւն ընէք և բնաւ չչարժիք տեղերնէդ, ըսաւ անոր.

— Ուրեմն պարոն, այնպէս կը թուի թէ վտանգաւոր կերպով վիրաւորուած եմ:

— Ո՛չ, թէև վտանգաւոր չէ, ծանրապէս վիրաւորուած էք: Այնպէս կը կարծեմ թէ, լաւ մը բժշկուելու համար, անհրաժեշտ է որ ութը օր պառկիք անկողինին մէջ: Փառք տիրոջ, ձմրան եղանակին մէջ կը գտնուիք, որովհետև, վէրքերու համար ձմեռը միշտ ամառուընէ աւելի նպաստաւոր ազդեցութիւն մը ունի:

— Պարո՛ն, թոյլ կուտա՞ք որ ձեզի բան մը հարցունեմ:

— Խնայեմ, հարցուցէ՛ք:

— Արդեօք հիւանդանոցի մէջ կը գտնուիմ:

— Ո՛չ:

— Ուրեմն, կամ վկայիս և կամ հակառակորդիս տան մէջ կը գտնուիմ.

— Պարո՛ն այս մասին չեմ կրնար ձեզի ոեւէ տեղեկութիւն հաղորդել: Երբ երկու ժամ առաջ ձեր մօր կանչուեցայ, շատ արիւն կը վազէր ձեր վերքէն: Քսան տարեկանի մօտ կին մըն ալ...

— Կի՛նս է, Կի՛նս :

— Չեմ գիտեր, կարճահասակ դեղին մազերով չափազանց հաճելի կին մը...

Վիրաւորը (զարմանալով) . — Հէրմինը չէ ան, սա կայն ես որո՞ւ տունը կը գտնուիմ :

— Չեմ գիտեր, միայն թէ երբ արիւն կը հոսէր ձենէ, այդ երիտասարդ կինն ալ զայն կը սրբէր, ծառայ մըն ալ ունէր հետը, որուն կ'օգնէր ան :

Ֆէրնան (աւելցնելով իր զարմանքը) . — Սակայն, պարո՛ն, հոս երբեք տար մարդ չիկա՛յ :

— Ո՛չ :

— Չէ՛ք գիտեր այն կնոջ անունը՝ որուն տունը կը գտնուիմ :

— Իմ ներկայութեանս տիկին կը կոչէին զայն, օ՜հ զատ ուրիշ բան մը չեմ գիտեր :

Ֆէրնան (ինքն իրեն) . — Սա զարմանալի հանելուկ մըն է :

Ֆէրնան երբ այս խորհրդածութիւնները կ'ընէր, բժիշկին հետեւը գտնուող վարագոյրը բացուեցաւ, Վիրաւորը թեթեւ ոտքի ձայն մը լսեց գորգերուն վրայ, և արդարեւ երիտասարդ կին մը ոտքին մատներուն վրայ կոխելով ներս մտաւ և վիրաւորին մօտ գալով, անոր աչք վիճակէն չափազանց դէշ աղդուածի մը երևուոյթը տեսաւ իր դէմքին :

Այս զարմանալի դէպքը ծածկող գաղտնիքը, վիրաւորին ենթակուած բարոյական կացութիւնը և վերջապէս անծանօթ կնոջ վերին աստիճան գեղեցկութիւնը տեսակ մը ազդեցութիւն ներդրածեցին հիւանդին վրայ :

Սյցելող անծանօթ կինը չափազանց գեղեցիկ և գրաւիչ, դէմքը յար և նման Ռաֆայէլին դժժ կոյսի պատկերներուն, ծովունման կառկապոյտ աչքերհասակը ռզլիղ և բարեկիրթ, աղու մը ոտքերուն և ձեռքերուն

նման փոքր, հագած էր սև թաւիչէ շրջազգեստ մը : Անոր շրթներուն վրայ տխուր ծիծաղ մը կ'երեւար և աչքերուն մէջ ալ ցաւի արտայայտութիւններ :

Սենեակ մօնելէ վերջ Ֆէրնանը գննելով և զայն բարեւելէ վերջ հարցուց .

— Ինչպէ՞ս էք պարոն :

Անոր ձայնին մէջ այնպիսի անուշութիւն մը կար որ Ֆէրնանի ուղեղը պատրեցաւ : Ան երբ բերանը բանալու վրայ էր շնորհակալութիւն յայտնելու և կարգ մը տեղեկութիւններ ստանալու համար անկէ, կինը շարունակեց .

— Մի՛ խօսիք պարոն, բժիշկը յանձնարարած է որ, որչափ կարելի է քիչ խօսիք : Այս ըսելէ վերջ, մօտեցաւ սեղանի մը, առաւ անոր վրայ դրուած դեղի սրուակը, և առանց նշմարուելու կ'իջկին մը կողմէ, երբ ձեռքը բերանը կը գնէր, Ֆէրնան հասկցաւ որ երբորդ անձի ներկայութեան հարցաքննուիլ չէր ուզեր :

Յետոյ, ան մօտեցաւ Ֆէրնանի անկողինին, ու երբ անոր դեղը կը խմցնէր, Ֆէրնան չկրնալով զսպել այդ կնոջ գեղեցկութեան ու իր վրայ թողած զգացումները, գերազրդուեցաւ :

Այս միջոցին բժիշկը ներս մտնելով յատարարեց .

— Տիկի՛ն, ես այլեւս հօս գործ չունիմ, հիւանդին դէմքը լաւ և առողջ է : Ջերմն ալ գրեթէ անհետացած է. ես քանի մը ժամ վերջ կրկին կը վերադառնամ փոխելու համար անոր վէրքերը :

Երիտասարդ կինը լամբարը առնելով և ճամբան լուսաւորելով, բժիշկին հետ մէկտեղ դուրս ելաւ սենեակէն :

Ֆէրնան վերջին աստիճան հիացումի մը մատուցած էր : Ո՛ւր կը գտնուէր ինքը : Ինչո՞ւ լուր չէին տուած իր կնոջ : Մինչ եսթարկուած էր այնպիսի նման

օրինակ մտածումներու, ձայն տուաւ անծանօթ կնոջ,
որ անմիջապէս փութաց գալ Ֆէրնանի քով:

Անծանօթ կինը երբ ներս մտաւ սենեակէն, Ֆէր-
նան ըսաւ անոր.

— Տիկին, որքան որ լուռ մնալ յանձնարարեցիք
ինձ, և հասկցուցիք միանգամայն թէ գաղտնիք մըն է
իմ հոռի մնալս. ասոր հետ մէկտեղ, կը խնդրեմ որ
չնորհ մը ընէք ինձի:

Անծանօթ կինը (ծիծաղելով).— Ըսէ՛ք:

— Տիկին, ամուսնացած եմ և կինս զոր չափ
կը սիրեմ ես, տարակոյս չիկայ որ իմ մասին տեղե-
կութիւն չունենալով, չափազանց մտատանջութեան
պիտի ենթարկուի:

— Ձեր մասին լուր հաղորդուած է ձեր կնոջ:

Յեռոյ, այս կինը, ամենամաքուր սիրտերն իսկ
ալեկոծող նայուածքով մը և անուշ ծիծաղով մը նա-
յեցաւ անոր ու ըսաւ.

— Ենթադրեցէ՛ք թէ դուք կը գտնուիք ձեր կեան-
քը ազատող և իր կատարած ծառայութեանը փոխարէն,
ձենէ բան մը խնդրող ոգիի մը բնակարանին մէջ...

Ֆէրնան.— (չնորհակալութիւն յայտնող բացառան-
չութիւնով մը).— Ո՛հ, տիկին, ըսէ՛ք չուտով ինձի այն
բանը, զոր կը պահանջէք դուք:

— Շատ պարզ բան մըն է:

Կինը այս խօսքերը ըսած պահուն կրկին կը ծի-
ծաղէր:

Ֆէրնան.— Վերջապէս թնչ է, տիկին:

Երեւոյթաբար կինը մտտներէն մին չրթունքներուն
նշելով.

— Լսութիւն, ըսաւ անոր, իմ ըսելիքս ձեզի լսու-
թիմն յանձնարարելէ զատ ուրիշ բան մը չէ: Այս խօս-
քերէն վերջ մեկնեցաւ սենեակէն արագ քայլերով:

Ֆէրնան ենթարկուելով զարմանքի և ազդուած

այդ կնոջ գեղեցկութենէն, նորանոր մտատանջութիւն-
ներու մատնուելով առանձինն մնաց: Ան կը յուսար որ
քանի մը վայրկեան վերջ կրկին կուգայ այդ հրեշտա-
կափայ դէմքը, այս ցնորքներով ոգեւորուած անհամ-
բերութիւն ցոյց կուտար: Վայրկեաններ, ժամեր սա-
հեցան բայց աակաւին չէր երեւցած անհետացող գե-
ղեցկուհին:

Վիրաւորներու յաճախ պատահող ջերմը, կրկին
Ֆէրնանի ալ պատահեցաւ, այն աս անգամ դառանցել
սկսաւ առանց զգալու թէ ինք ի՞նչ դիրքի մէջ կը
գտնուի:

Բաւական ժամանակ անցաւ այդ վայրկեանէն, երբ
սենեակին մէջ դռնուող և հագէւ նուազ լոյս մը տուող
ճրագն ալ մարեցաւ: Մութին մէջ, ալ աւելի աւել-
ցաւ այդ մտատանջութիւնն ու գառաճանքը: Զարմա-
նալի և տարօրինակ կէտը հո՛ն էր որ, Ֆէրնան կը խոր-
հէր թէ իր և թէ իրեն այցելութեան եկող կնոջ մա-
սին, երբեմն չփոթելով զանոնք իրարու հետ: Այսպէս
դառանցելով ան, վերջապէս նետուեցաւ մորփէսսի
դիրկր: Ան երբ արթնցաւ քունէն, արեւը արդէն ներս
կը թափանցէր պատուհանի փեղկերէն, լուսադորեւով
սենեակի ախուր մթութիւնը:

Ֆէրնան, չնորհիւ իր հանդիսած քունին, վերստա-
ցաւ իր նախկին լիչողութիւնը: Զերմը արդէն մեղմա-
ցած էր, և ան կրցաւ լաւ մը լիչել թէ՛ ինք նախորդ
թրիկուն գտնուած էր Վան-Հորի երեկոյթին, հոն նա-
խատուած և այդ պատճառով մենամարտած ըլլալով
Վիրաւորուած էր իր ստացած սուրի հարուածէ մը:

Իր կեցած տան մէջ կին մը միայն կը գտնուէր:
Բայց ո՛ր էին իր վկաները, անոնց մասին բան մը չէր
գիտեր:

Ո՛ր փութադրած էին զինքը, ինչո՞ւ հաժար իր
կինը չէր գար այցելութեան, ո՞վ էր այն գեղեցիկ կի-
նոջանայոյ

նը՝ որ կը դարձանէր իր վորքը: Այս բոլոր հարցումները անպատասխանի կը մնային սակայն:

Ֆէրնան, ճգնելով պատասխան մը տալու այս հարցումներուն, աւելի իր միտքը կը տանջէր, երեկոյթի մէջ ձգած իր կնոջ մասին: Կինը, Ֆէրնան այսպէս կը խորհէր, երեկոյթէն մեկնելով տուն եկած պէտք էր ըլլար, ու հոն գինքը դրած չըլլալուն, արդեօք ան ո՞ր աստիճան մտահոգութիւններու ենթարկուած պէտք է եղած ըլլար: Մէկ խօսքով, չկրցաւ համարձակիլ մէկը կանչելու, և հարկադրուեցաւ սպասել: Քանի մը վայրկեան վերջ դուռը բացուելով դեղին մզկերով այն գեղեցիկ ու անձանօթ կինը կրկին տեսնուեցաւ:

Ֆէրնանի սիրտը ուժով մը բաբախիլ սկսաւ, իր ամուսնութենէն, այսինքն չորս ասրիէ ի վեր դադարած ըլլալով ո՞րեւիէ, այս ծանօթ կնոջ և Հէրմինի դիմագըծութեան միջև միտ միտ նմանութիւններ կը տեսնէր:

Երիտասարդ կինը, սենեակին սեմին վրայ կանգնելով, կէս Թիւրք կէս ռուս հարցուց անոր.

— Ինչպէս էք պարոն, քիչ մը վերջ բժիշկը պիտի գոյ վէրքդ նայելու համար. շատ ցաւ կ'զգա՞ք: Կրցա՞ք այս գիշեր քնանալ:

Երիտասարդ կինը այս հարցումները ըրած ժամանակ, իր բռնեքուն վրայ այնպիսի շեշտ մը կը դնէր որ, կարծես թէ կը օրէր Ֆէրնանը և վերջին ծայր կը համակրէր անոր: Ֆէրնան պատասխանելով անոր հարցումներուն ըսաւ.

— Բաւական լաւ եմ, ուսկայն...

— Սակայն ինչ...

— Կինս...

— Հազորդուած ըլլալով կնոջդ այս դէպքին մասին, ան հանգիստ է հիմա՛, կը բուէ որ գիտնաք այսքանը:

Երիտասարդ կինը՝ հասկնալու համար թէ Ֆէրնան

աւակաւին ջերմ ունի ձեռքերովը բռնեց վիրաւորին ձեռքերը, որ չքաշուեցաւ զանոնք համբուրելէ: Կինը սակայն, ձեռքերը ետ քաշելով, ըսաւ անոր քիչ մը Թոգունած դէմքով.

— Ի՞նչ կ'ընէք պարոն:

— Տիկին, շնորհակալութիւններս կը յայտնեմ ձեզի, երախտագիտական զգացումներս արտայայտելով այսպէս, անձիս նկատմամբ ձեր շնայած խնամքներուն համար:

— Դուք շնորհակալութեան պարտք մը չունիք ինծի:

— Սակայն...

— Կը հասկնամ ձեր միտքը, ձեր ո՞ւր գտնուիլը, հոս գալը, իմ ո՞վ ըլլալս, այս բոլորը հասկնալ կ'ուզէք:

— Այո՛:

— Ուրեմն, գիտցած եղէք որ անկարելի է որ հասկնաք այս բաները:

— Անկարելի՞ է:

— Այո՛, անկարելի ըլլալով յայտնել ձեզի իմ ով ըլլալս, կողերի չէ նաեւ ըսել ձեզի թէ՛ ուր կը գտնուիք... միայն այսքանը կը բաւէ ըսել որ, դժք Բարիզ կը գտնուիք, և ձեր ստացած վէրքը դարմանուելու համար տանս մէջ կը պառկիք:

Յետոյ իր կարմիր շրթունքներուն վրայ ծպտուն ծիծաղ մը թրթռացնելով կինը աւելցուց.

— Մնացածը դադարէք մըն է...

Ֆէրնան, համրի մը նման և հիացած երեւոյթով զայն կը դիտէր, իսկ երիտասարդ կինը շարունակեց խօսիլ այսպէս.

— Ձեր վէրքը վտանգաւոր չէ թէև, սակայն արգելուած է ձեզի օտքի ելնել ու քալել, բժիշկին տուած

պատուէրին համաձայն, պարտաւորուած էք խիստ ծանապահութիւն մը ունենալ:

Կինը այդ խօսքերը խօսած ժամանակ կը շարունակէր ծիծաղիլ տակաւին:

— Հազիւ դո՛ւք, ըսաւ անոր կինը, կրնաք ութ օրէն փոխադրուիլ ձեր տունը, ձեր կնոջ մօտ:

Այս խօսքերը ըսելէ վերջ դուրս ելաւ անոր սենեակէն:

Այդ իրիկուն, Ֆէրնանի ջերմը և տենդը աւելի սաստկանալով դառացանքնու մէջ ընկղմեցաւ: Ան այնպէս կը կարծէր թէ իր կինն ու այդ անձանթ գեղեցկուհին իր մօտ եկած, իր ձեռքերը կը շփէին:

Շատ նիհարեց իր տն, և պզտիկ յուզումէ մը կը դողար անոր մարմինը: Ան չէր կրնար բանի մը ուշադրութեամբ նայիլ, դիտել պատկեր մը և կամ կարդալ գիրք մը:

Նրիտասարդ կինը նորէն մտնելով հիւանդին սենեակը, մօտեցաւ անոր անկողինին և վերստին առողջակէն վիճակը լաւ մը հասկնալէ վերջ ըսաւ անոր.

— Բարի լո՛յս, բարեկամս, այսօր լաւ էք և շատ լաւ էք, փառք Աստուծո՛ւծոյ, վտանգաւոր կարծուած նօպաները անցուցիք:

— Ի՞նչ, կը մտահոգուէիք ունեցած տենդերուս վրայ:

— Այո՛, և այդ պատճառաւ ստիպուեցայ քեզի սուտ մը խօսիլ:

— Ո՛հ, ինչպիսի սուտ:

— Սուտ էր այն թէ, իբր թէ, դէպքին ժախճութեամբ տուած ենք ձեր կնոջ:

Ֆէրնան. — Ուրեմն ան լուր չունի:

— Ո՛չ, միայն նամակով մը յայտնած ենք անոր թէ՛ կարեւոր գործի մը համար կը բացակայիք Բարի՛դէն: Ես կը մտահոգուէի թէ այս գիշեր նորէն տենդ

կունենաք, ուրիշ եմ որ այդ չպատահեցաւ: Հիմա փրկեց նամակ գրել ձեր կնոջ և սատարագրել, այսպէս անկին Ռօշէն ալ կը հանգստանայ:

— Տարօրինակ բան, ուրկէ՞ գիտէք անունս:

— Աւտարակոյս գիտեմ, եթէ ես անունդ չգիտնայի, ինչպէս պիտի կրնայիք դուք հոս գալ:

Ֆէրնան այս պատասխատանին ճշտութիւնը հաստատելով ըսաւ.

— Շիտակ կը խօսիք, բայց ինչո՞ւ համար, գոնէ նամակով չտեղեկացուցիք կնոջս, այս դէպքի մասին:

— Զայն սրտնեղութեաւ չենթարկելու համար, հիմա ներեցէք որ անգամ մըն ալ կրկնեմ, որքան որ պիտի նեղուիք ձեր թեւերը շարժելու ժամանակ, կրնաք քանի մը տող գիր գրել, և կամ թէ նամակը ես գրելով դուք դայն ստորագրեցէք միայն:

Բեռոյ մօտեցուց Ֆէրնանին փոքրիկ սեղան մը և անկողինին քով լաւ մը տեղաւորեց: Անոր գգրոցէն դուրս հանեց գրիչ- մեկան և թուղթ, ու դառնալով անոր ըսաւ, գրեցէք:

Ֆէրնան թէև ուղեց քանի մը տող գիր գրել, բայց թեւերուն շարժումէն վիրակապը տեղէն ելնելով, ցաւ պատճառեց անոր, և տեսնելով որ դժուարութիւն պիտի քաշէ գրելու ըսաւ.

— Աչքերս լաւ չեն տեսներ:

— Կը հասկնամ որ սխալեր եմ ձեր կարողութեանը մասին: Կ'երեւի թէ ես պիտի կատարեմ ձեր դրագրութեան պաշտօնը:

Նրիտասարդ կինը այս խօսքերը ըսելէ յետոյ, նըստաւ անկողինին մօտ և հետեւեալ նամակը գրեց:

«Սիրելի Հէրմին:

«Ստացած թեթեւ վէրքի մը պատճառով, հարկա-

դրուած եմ ձեզ այս տողերը գրելու, օտար ձեռքերու միջոցաւ: Այս նամակը ստորագրելու աստիճան միայն կարողութիւն ունիմ...

Անծանօթ կիներ կանգ առնելով, ծիծաղելով մը Ֆէրնանին նայեցաւ:

— Սյո՛, տյո՛, ըսաւ Ֆէրնան, օրքան ալ ցուերս սաստիկ զգամ, պէտք է ես ստորագրեմ այս նամակը: Իսկ երիտասարդ կիներ նորէն ձեռք առնելով գրիչը, ու բարձր ձայնով հնչելով բառերը սկսաւ գրել:

«Արիւնք, այս վառնգը անցուցի, ազատեցայ այս վառնգէն և դեռ կը սիրեմ քեզի: Ութը օրէն ձեր մօտ պիտի ըլլամ»:

«Մի՛ աճապարիր, մի՛ շուարիր, ես ուր օր ալ ըլլամ, վստահ եղէք թէ ասէն ժամ, ամէն վայրկեան քու հետք եմ, քուկդ եմ, քու պատկերդ փորագրուած է սրտիս վրայ»:

«Ձեզի սիրող Ֆէրնան»

— Այս ցաւալի գէպքին մանրամասնութեանը մէջ մտնալ աւելորդ կը նկատեմ:

Կիներ վստահ էր թէ Ֆէրնան իր տկարութեանը և աչքերուն կարճատեսութեանը պատճառաւ, չպիտի կրնար կարդալ այս նամակը: Վերի երկու տողերը գրած չըլլալով, անոր տեղ հետեւեալ պարբերութիւնը աւելցուց:

«Ոչինչ բանի մը համար մենամարտելով վիրաւորուեցայ: Մենամարտի պատճառ եղող անձը, իր գեղեցիկ ձեռքերովը կը դրէ այս նամակը, ինծի տրամադրելով իր ծառայութիւնը անձնուիրաբար: Ճտեսութիւն, ձեռքերնիդ կը համըռնեմ»:

Կիներ նամակը ներկայացուց Ֆէրնանի որուն վրայ աչք մը պատցնելէ վերջ ըսաւ ան.

— Թէև չեմ կրնար կարդալ, բայց կ'ստորագրեմ:

Ձեռքը առաւ գրիչը և գողգողալով, Հէրմինի կողմէ կասկած չհրաւիրելու աստիճան ընթեռնելի կերպով ստորագրեց նամակը:

Երիտասարդ կիներ նամակը առնելով, ներփակեց զայն պահարանին մէջ և իր մատանիովը կնքելով դրաւ դրպանը:

Ֆէրնան շատ հիացաւ անոր քաղաքավարական ձեւերէն, ու հասցէն գրած ժամանակ, անոր ցոյց տուած ճկուն շարժումներէն:

Ինքնիրեն կ'ըսէր.

— Այս նամակն ու կնիքը, տիկին Ռօշէնի յիշողութեանը մէջ անջնջելի պիտի մնայ:

Երիտասարդ կիներ պարտականութիւնը լրացած համարելով, ժպտուն ծիծաղով մը հեռացաւ Ֆէրնանի քովէն, և նամակը շուտով փութացնելու համար իր հասցէին անմիջապէս յանձնեց զայն ծառային տիկին Ռօշէնի ղրկուելու համար:

Ժամը տասին բօխկը այցելելով Ֆէրնանի վէճքը ուշադրութեամբ մը նայեցաւ: Բաւական ազէկցած ըլլալով Ֆէրնանի առողջութիւնը, արտօնեց անոր կերակուր ուտել ու կարգ մը հրահանգներ տալէ վերջ դուրս ելաւ սենեակէն:

Բօխկը մեկնել ն վերջ, կրկին այցելութեան եկաւ երիտասարդ կիներ և ժօռենալով հիւանդին անկողինին յայտնեց անոր թէ՛ կրնար մինչև սպասուհիին սենեակը երթալ, թէ՛ թե պոռոտներ կատարել, ու եթէ ուզէր, պարտէղ իջնալ: Կիներ ի գործ դնելով կնոջական բոլոր ճարտարութիւնները, հաճելի ժամանց մը պարգեւեց Ֆէրնանի, մինչև իրիկուն խօսելով անոր թատրոնի կեանքէն, արուեստներէն և բոլոր հետաքրքիր դէպքերէն:

Ֆէրնան՝ երբ կ'ուզէր ճանչնալ այս կիներ, որ այնքան խոր ազդեցութիւն մը ներգործած էր իր վրայ,

ու անունը կը հարցունէր անոր, կինը յօնքերը պոռտելով կը պատասխանէր.

— Իսկապէս դուք ապերախտ էք:

Այն ատեն շաւարելով Ֆէրնան, աչքերը վար խոնարհեցնելով ներողութիւն կը խնդրէր անկէ: Իսկ կինը սրտին խորէն, ծանկելով իր արտաքին տհաճութիւնը, կ'ըսէր անոր.

— Պարոն, վստահ եղէք որ, եթէ այս բանին մէջ կայ դադանիք մը զոր չեմ յայտնէր քեզի, ան ալ ուրիշ բան չէ, բայց եթէ աւելի բարձր բաղձանքի մը հնազանդիլս է:

Այս պատասխանը տալէ յետոյ, կինը փոխեց իր խօսակցութեան իւրթը:

Իրիկունը ժամը 10ին, երբ գիշեր բարի ըսելով մեկնեցաւ սենեակէն, Ֆէրնան մինչև լոյս այս անծառնօթ կինը երազեց, և երբ հեռուեալ առաւոտ կրկին եկաւ կինը Ֆէրնանի քով, ան բոլորովին այլեւս մոռցած էր իր կինը:

Անծառնօթ կինը երբ սենեակը մտաւ, կէս բացառապէս ձեռով ըսաւ անոր.

— Ձեզի լուրեր բերի արիկին Ռօշէի կողմէ: Առջի երեկոյ թէև ան չափազանց մաահողութեան ենթարկուած է, սակայն նամակիս վրայ հանդարտած է, մինչև ուրիշ օր ձեզ տեսնելու համար անհամբերութիւն ցոյց կուտայ:

Այս խօսքերը Ֆէրնանի վրայ տարօրինակ ազդեցութիւն մը ներգործեցին, այնպէս որ ան տեսակ մը շուարում ու վարանում զգալով աչքերը դետին խոնարհեցուց:

Ան իր կեանքին մէջ, առաջին անգամ սկսաւ հարցունել իրեն թէ, կեանքի ամբողջ տեւողութեան ատեն կարելի է մինչև վերջը սիրէ մարդ մը միայն իր կինը. այս պարագային, երբ ան ամբողջ ուշադրութեամբ

թիւնը կեդրուացուցած էր կնոջ վրայ, այս վերջինը յանկարծ վեր վերցնելով իր գլուխը ըսաւ անոր.

— Սիրելի վիրաւորս, հարկադրուած ըլլալով դուրս ելլելու, ձեռնէ քանի մը ժամուան համար արտօնութիւն կը խնդրեմ: Ձեզի հետ բժիշկը պիտի մնայ: Ան որքան որ բժշկական լրջութիւն մը ունի, սակայն մատչելի մէկն է, որուն հետ կրնաք համարձակօրէն տեսակցիլ:

Այս խօսքերուն վրայ ներս մտաւ բժիշկը, երիտառարդ կինը վերջին անգամ ծիծաղով մը նայելով Ֆէրնանի, հեռացաւ քովէն:

— Շո՛ւտ, հաղուստներս բեր, հրամայեց ան իր սպասուհիին, որովհետև երբ ան մեկնած էր հիւանդին քովէն, անոր հաղուստները կը նմանէին գործաւորուհիի մը հազուատներուն:

— Շո՛ւտ ետօք մը բեր, կրկնեց սպասուհիին, լաւ մը հագուելէ վերջ:

— Բլաս տը լա Պաթիյլէն դէպի Ֆուլուր Սէնթ Օնօրէ քչէ կառքը, հրամայեց կինը կառապանին, և անմիջապէս նստելով, կառքը սրառչաւ սկսաւ սուրալ դէպի այն կողմը:

ԱՆԾԱՆՕԹ ԿԻՆԸ ԿԱՍ ԷՕԺԷՆ ԿԱՐԷՆ

Հասանք այն փառներն երբ հարկ է կրկին տեսնուիլ այն երկու անձերուն հետ, որոնց հանդիպեցանք մենք, մեր այս պատմութեան սկիզբը:

Այդ երկու անձերն են Սըրիզ և Լէօն Ռօլան:

Ինչպէս կը յիշուի, Սըրիզ՝ այն միջոցին երբ Արման աը Քէրկազ կ'ամուսնանար Օր. աը Պալտէրի հետ, ինք ալ կ'ամուսնանար Լէօնի հետ, որուն սիրահարուած էր:

Երբ, Լէօն իր Կրիտասարդ ամուսինը թեւը առած դուրս կ'ելլէր եկեղեցիէն, Պ. աը Քէրկազ ժօտենալով առնոր ականջին, հետեւեալ խօսքերը ըսած էր.

— Բարեկամ, ես պահէ մը կը մեկնիմ, քանի մը ժամէն, Բարիզէն բաւական հեռու տեղ մը պիտի դըտնուիմ:

— Գացէ՛ք, ըսաւ անոր Ռօլան, կը հասկնամ որ մտադրած էք ձեր ամուսինին հետ ժամանակ մը առանձինն ապրիլ:

— Թէև կը մեկնիմ, չպիտի մոռնամ այն երջանկութիւնը, զոր ինձ պատճառեցիք և դուք ձեր արկինը: Եթէ վերադառնամ նորէն չպիտի մոռնամ ինձի ընծայած հեր այս բարեկամական շնորհը:

Սըրիզ. — Ո՛հ, պարոն կոմս, ձեր բարեկամութիւնը մեզի համար մեծ պատիւ մըն է:

Արման. — Ո՛հ, անոնք որոնք իրենց սրտին մէջ ազնիւ զգացում կը կրեն, պէտք է որ եղբայրանան իրարու հետ:

Արման երբ այս խօսքերը կ'արտասանէր, նամակ մը յանձնեց Լէօնին, ըսելով.

— Հաստատելու համար թէ ձեզի բարեկամ կը նկատեմ, քեզի կը վստահիմ պաշտօն մը այն հաւատքով թէ դուք, ամէն կերպով արժանի էք անոր:

Լէօն (ղգածուելով). — Ըսէ՛ք, Պ. կոմս, ըսէ՛ք:

— Հրահանգներս ամբողջութեամբ գրուած է այս նամակին մէջ: . . առ այժմ ցտեսութիւն, հարկաւ կըրկին տեսնուելու բախտը կ'ունենանք:

Յետոյ կոմսը բռնելով երիտասարդ ամուսինին թեւէն, եկեղեցիին դուռը սպասող կառքին մէջ նստեցուց, և ինք ալ անոնց քով նստելով ճամբայ ելան:

Լէօն Ռօլան պատուեց այն պահարանը, որուն մէջ կը գտնուէր կոմսին տուած նամակը: Այս պահարանին մէջ երկու նամակ կար, մին ուղղուած էր Սըրիզի, գրուած ժաննի կողմէ, միւսն ալ կը վերաբերէր Լէօն Ռօլանի զոր ուղղած էր կոմսը:

Լէօն իրեն ուղղուած նամակը բանալով հետեւեալ տողերը կարդաց անոր մէջ:

«Բարեկամ,

«Հարկադրուած ըլլալով քանի մը ամսուան համար ձգել ստանձնած պաշտօնս, ինձ նման հաւատարիմ սիրտ ունեցող կարդ մը անձինք, այս բարի գործը հետապնդելու համար կը թողուիմ Բարիզը:

«Դուք ալ կրելով ձեր մէջ այդ սիրտը, վստահ եմ որ ձեր զգացումներուն համեմատ պիտի օգնէք ինձի: Հետեւաբար, թոյլ տուէք բարեկամս, որ յանձնեմ ձեզի կարեւոր պաշտօն մը:

«Բարիքի մէջ ամիսներ տեւող ձմրան եղանակին, շատ սուղ կը վաճառուին փայտերը, այնպէս որ շատ մը ընտանիքներ, հակառակ իրենց տէրերուն կողմէ վճարուած չնչին թոշակին անոնք շատ անգամ օրականներն իսկ չեն կրնար հայթայթել:

«Բարեկամս, դուք գործաւոր մըն էք, հետեւաբար ծանօթ էք գործաւորներուն կրած տառապանքներուն ու չարչարանքներուն: Պիտէք նաև ձեր ընկերներուն առօրինի յատկութիւնները, Այդ պատճառաւ ձեզի պաշտօն կը յանձնեմ որ դուք աշխատիք գրգռելու անոնց այդ առաքինութիւնները, յուսադրել զանոնք իրենց զրկանքներուն մէջ, դրդելով որ անոնք ձգտին այն անձանց տառաքինութիւններուն, որ իրենց պիտի բերէ բարեկեցութիւն և հանգիստ:

«Դուք գործաւոր եղած էք, սեկայն ես ձեզի կը կարգեմ գործի տէր և կը փափաքիմ որ դուք, Սէնթ Անթուանի կողմը հիմնէք կահագործութեան և հիւսնութեան լատուկ գործարան մը, աշխատեցնելով հոն երկու հարիւր բանուորներ: Ամէնէն աւելի ընտանիքի տէ: հայրերը գործածեցէք և այս բանին ընտրութեան համար դիմեցէք ձեր խղճին:

«Հարիւր հազար ֆրանքի հրամանագիր մը կը ղըր՝ կեմ ձեր անուան: առ հաշիւ ձեր կատարելիք նախնական ծախքերուն, բաց աստի, առանձին վարկ մըն ա կը բանամ ձեր անուան սեղանաւորիս մօտ, վստահ ըլ լալով որ դուք զանոնք պիտի գործածէք իր նպատակին»:

ԱՐՄԱՆ

Ժան տը Պալտէրի կողմէ Սըրիզի ուղղուած նամակին պարունակութիւնն ալ հետեւեալն է:

«Սիրելի՛ս Սըրիզ,

«Արման նամակ մը գրեց իմ ներկայութեանս, օրուն պարունակութեան ծանօթ եմ:

«Ես ալ ունենալով բարեգործական մտադրութիւն մը քանի որ Արման, իր մտադրութիւնները իրականացնելու համար, իրեն փոխանորդ կարգած է Լէօնը, ես ալ իրականացնելու համար իմ ծրագիրներս, կը դիմեմ ձեր աջակցութեան:

«Քանի որ Լէօն: գործարան մը պիտի հիմնէ արական սեռին համար, ինչո՞ւ դուք ալ գործարան մը չհիմնէք կիներու և որբ աղջիկներու համար: Մանաւանդ այն աղջիկներուն համար, որոնք գործէ և աշխատանքէ գրկուած ըլլալով, կամ փափաքելով հանգիստ ու հեշտական կեանքի, և կամ ի բնէ գէշ նկարագրի տէր ըլլալով, զիրենք հեռու կը պահեն ուղիղ ճամբաներէ, և կ'իյնան այն կեանքին մէջ, ուր դուք, ձեր անցեալին մէջ ապրած էք ժամանակին: Անոնք չնչին վարձքի մը փոխարէն, ստիպուած են օրը 12 ժամ և երբեմն ալ աւելի աշխատել:

«Արման իմ հրամանիս վճարելի յիսուն հազար ֆրանքի հրամանագիր մը ստորագրած է, ասկէ զատ իր սեղանաւորին մօտ առանձին վարձ մը նշանակած է: Ստիպուած ըլլալով մեկնիլ ասկէ, իմ կողմէ քեզ փոքանորդ կը կարգեմ: Ինչպէս շատ անգամ ցոյց տուած էք ձեր հաւատարմութեան և գործունէութեան ապացոյցները, վստահ եմ որ այս անգամ ալ պիտի պահէք մեր բարեկամութիւնը հաւատարմօրէն և անկեղծ սրտով:»

ԺԱՆՆ

Լէօն և Սըրիզ այս նամակները կարդալէ վերջ իրարու երես նայեցան: Իրենց այս նայուածքներով, անոնք երդում ըրին իրարու, իրականացնել այս բարեգործներուն ծրագիրները, որոնց գործադրութիւնը կը վստահուէր իրենց երկուքին:

Վեց ամիս յետոյ, Ֆոպուր Սէնթ Օնօրէ անուն թա-

ղամասին մէջ, անոնք տէր եղած էին մէյ մէկ գործարաններու, զոր կը գործէին կատարեալ կանոնաւորութեամբ: Երեք տարի չանցած, արդէն Լէօն Ռօլան հռչակաւ որ և ժամանէն շատ բանուոր աշխատեցնող գործարանատէրերէն մին եղած էր: Սըրբիզ հոն կարուձեւի խանութ մը բացած ըլլալով բոլոր անոնք, որոնք անտէր և ընտանիքի տէր թշուառ ու զրկուած անոք այրիներ ու աղջիկներ էին:

Այն գեղեցիկ բայց անծանօթ կիներ, զոր բաժնուած էր Ֆէրնանի քովէն, գործաւորութեան տարազով ծրարած, երբ իշա տը լա Պասթիլլէ կ'երթար, կահագործարանի տէրը, առաւօտեան ժամը հազիւ տասն և մէկին կը գտնուէր գործարանին մէջ և զբաղած էր գարպեաին, գանձապեաին հետ մասնաւոր յարկաբաժինի մը մէջ:

Աշակերտ մը՝ որ երբեմն գործարանատիրոջ տնային կարգ մը գործերը կը տեսնէր, զարնելով պահ մը այդ յարկաբաժինին դուռը, Լէօնի տուած հրամանին վրայ ներս մտաւ:

— Ի՞նչ կ'ուզես մենէ, ըսաւ անոր Ռօլան, որուն աղուհն հետեւեալ առտասխանը տուաւ.

— Երիտասարդ աղջիկ մը եկած է և կ'ուզէ ձեզի հետ ահապցիլ:

Լէօն կարծեց որ եկող աղջիկը, իր կնոջ կողմէ զրկուած գործաւորութեան մըն է, ուստի դառնալով Մէնէին ըսաւ.

— Ներս առաջնորդէ զայն, ես ալ հիմա կուգամ:

Այն ժամանակ Լէօն, երբ Ֆէրնանի ներկայութիւնը տեսած էր գիշերազգեստով, որքան գեղեցիկ նոյնքան զրաւիչ վիճակով, այս անգամ ալ զայն կը զիմաւորէր. գործաւորութեան տարազին տակ,

աւելի գեղեցիկ և աւելի առինքնող, այնպէս որ Լէօնի աչքերը ոկսան մթննալ:

Թիւրգուազ իր գեղեցկութեամբը կը նմանէր Շէրրիւպէնի, որ նայողին վրայ կը ձգէր այնպիսի խոր ազդեցութիւն մը, որու տպաւորութեան տակ մարդու ուղեղը կը դառնայ: Ոակայն, Լէօն երբ զայն տեսաւ, զգաց այն տպաւորութիւնը, զոր ունեցած էր Ֆէրնան Ռօլէ և հակառակ անոր ժպտուն նայուածքին, ինք աչքերը գետին խոնարհեցուց:

Արդարեւ, անոր նայուածքին մէջ այնպիսի առինքնող ուժ մը կար որ, ինչպէս հարստութեան մէջ լողացող Ֆէրնան Ռօլէի ուղեղը ալեկոծեց, Լէօն Ռօլան նմանապէս որտիւ և գէժքին մէջ ունեցաւ այն տպաւորութիւնը, որու ազդեցութեան տակ անկարելի է չայլափոխուիլ:

Լէօն երբ տեսաւ այս երիտասարդ աղջիկը, իր կամքէն անկախ դողալ սկսաւ, մեքենաբար անոր աթոռ մը ներկայացնելով.

Երիտասարդ կընը նուրբ ձայնով մը ըսաւ.

— Պարո՛ն... Բօլան... դո՛ւք էք:

— Այո՛, օրիորդ ես եմ:

Երիտասարդ կիներ, կասկածելի նայուածքներով խուզարկեց հոն դանուող երկու ձեռքերը:

Լէօն հասկնալով որ կիներ չուզէր խօսիլ անոնց ներկայութեանը, նշան մը տալով հեռացուց զանոնք սենեակէն, և յետոյ դառնալով կնոջ.

— Օրիորդ, ձեզի մօիկ կ'ընեմ, ըսաւ անոր:

Կիներ՝ աչքերը խոնարհեցնելով այնպէս ցոյց տուաւ որ իբր թէ կը դողայ: Վերջապէս երիտասարդ կիներ այսպէս սկսաւ խօսիլ.

— Պարո՛ն, երկու տարի առաջ ձեր քով աշխատած է Ֆիլիք Կարէն անուն գործաւոր մը:

— Այո՛, օրիորդ, կարելի է, նոյն իսկ այդպիսի

անուն մը կը յիշեմ: Կարծեմ ան 56 տարեկան մէկը պիտի ըլլայ:

Անծանօթ կինը (գլուխը օրօրելով). — Այո՛, ըսաւ, և այնպիսի նայուածք մը ուղղեց Լէօնի սր ամբողջ մարմինը դողաց:

Լէօն լաւ մը մտաբերելով յիշուած անունը ըսաւ անոր.

— Այդ գործաւորը նահանգային բնակիչներէն է, անգործ մնացած ըլլալուն, զայն վեց ամիսի չափ աշխատեցի գործարանիս մէջ:

— Այո՛, պարոն, նոյն ինքն է:

— Յետոյ հայրենիք մեկնեցաւ ուր աղջիկ մը ունէր:

Երիտասարդ կինը (զգայացունց ձայնով մը). — Ես եմ այդ աղջիկը, պարոն:

— Դժո՞ք էք, ըսաւ Լէօն զարմանալով:

Երիտասարդ կինը տեսութեամբ ըսաւ.

— Էօփէն Կարին է անունս:

— Հայրերնի՞դ:

— Հոս, հայրս զրկեց զիս:

— Կը հասկնամ, յանկարծակի կերպով զիս լքած ըլլալուն համար ջաւած ըլլալուն համար կը մտահոգուի: (Ժպտելով) Սակայն, ըսէք իրեն թէ ամէն ժամանակ գործ ունիմ անոր համար, եթէ նիւթական անձկութեան ենթարկուած է, կրնար անոր գումար ժը արժանադրել:

— Սիրելի պարոն, կը ցաւիմ որ առկէ վերջ չպիտի աշխատի հայրս: Թշուառ հայրս հիմա զրկուած է իր երկու աչքերէն:

Լէօն (վշտակեցելով). — Ի՞նչ կ'ըսէք:

Երիտասարդ կինը իր անուշ նայուածքը նորէն անոր վրայ ուղղելով.

— Այո՛, պարոն, վեց ամիսէ ի վեր կորսնցուցած է իր տեսողութիւնը:

— Ո՛հ, օրհորդ կը հասկնամ թէ որքան իրաւունք ունիք զիս յիշելու:

Անծանօթ կինը շիկնեցաւ և ազդուած վիճակ մը ցոյց տալով ըսաւ անոր.

— Գուցէ կը սխալիք Պարոն, ես եկած չեմ ձեռնէ գործ խնդրելու: Հայրս ինծի ըսաւ թէ՛ տիկին Ռօլան չափազանց բարեսիրա և բարեգործ կին մը ըլլալով, երբեք չպիտի մերժէր իրեն աշխատանք և գործ տալու:

— Ասոր տարակոյս չիկայ:

Երիտասարդ կինը ամօթահար ձեւով մը աչքերը գետին խոնարհեցուց:

— Միայն թէ՛ ըսաւ ան, կը ցաւիմ որ, հօրս քովէն բաժնուելով, չպիտի կրնամ աշխատիլ ձեր գործարանին մէջ, որովհետեւ, հայրս ոչ միայն իր տեսութիւնը կորսնցուցած է, այլ և մարմնապէս ալ վիրաւորուած է:

— Վնաս չունի, Սըրիզ՝ տանդ մէջ աշխատելու համար քեզի գործ կուտայ:

Յետոյ Լէօն օտքի ելնելով հարցուց.

— Այս պահուս կիս զուրս ելած և Տիկին արՔէրկուդի տունը այցելութեան գացած է: Քիչ մը վերջ կը վերադառնայ, կ'ուզէ՞ք անոր սպասել:

— Այո՛, պարոն, կ'սպասեմ ըսաւ ան ճնշուած երեւոյթով:

Լէօն: Երբ կը խօսակցէր, ուշադրութեամբ կը նայէր կնոջ հագած խեղճ բայց վերջին ծայր մաքուր հագուստներուն և անոր նկատմամբ տեսակ մը զգացում տածելով, որ թէև կը կարծուէր թէ այն արդիւնք էր իր արդահատանքին, սակայն իրականութեան մէջ ան տարբեր աղղեցութեան մը հետեւանք էր.

Վերջապէս Լէօն դառնալով այս կնոջ ըսաւ.

— Եկէք, ձեզի տանիմ վարի յարկը՝ ուր կ'աշխատեմ:

տին բանուորուհիները: Կինս պահ մը վերջ կուգայ:

Երիտասարդ կինը միշտ խոնարհ երեւոյթով քալելով, հետեւեցաւ անոր, և երբ Լէօն սանդուխներէն վեր կ'երնէր կ'ըսէր ինքն իրեն.

— Տարօրինակութիւնը հոն է որ, սա ձերանսու կարէն, երբ գործարանին մէջ կը գտնուէր, զարմանալի մարդ մըն էր: Իսկ հիմա անոր հանդէպ սախալուծ եմ յարգանքով վերաբերուիլ և յետոյ դառնալով իրեն հետեւող կնոջ ըսաւ.

— Ուր կը բնակի հայրդ:

— Ասկէ քիչ մը հեռու, Շարօն փողոց թիւ 23 տան մէջ:

— Շատ լաւ, քիչ մը վերջ զայն տեսնելու պիտի երթամ: Ձեր հոս եկած ժամանակ, այդ փողոցին մէջ իմ ունեցած փայտի մթերանոցէն ալ դուրս ելնելով վրայ էի:

Յետոյ Լէօն, իր յարկաբաժինին դրան կոծակը սեղմեց:

Լէօն Րօլանի յարկաբաժինը կը գանուէր առաջին յարկը, կարի յատկացուած աշխատանոցին դրան դէմ:

Այս յարկաբաժինը կը բաղկանար չորս սենեակէ, մէկ ճաշարանէ, փոքր նախասենեակէ մը և երկու ննջարանեակներէ:

Երբ ներս մտաւ Լէօն, մօրը դառնալով հարցուց.

— Սըրբիդը վերադարձա՞ւ մայրիկ:

— Ո՛չ, դեռ չվերադարձաւ:

— Այս երիտասարդ օրիորդը հոս պիտի սպասէ անոր, ես ալ յատկապէս կը յանձնարարեմ այս օրիորդէ անոր. Աս հին գործաւորներէն մէկուն աղջիկն է:

Յետոյ դառնալով աղջկան աւելցուց.

— Օրիորդ, կ'ուզէ՞ք մեզի հետ ճաշել, ժամէ մը վը վերադառնայ Սըրբիդ:

Երիտասարդ կինը (ախրութեամբ). — Շնորհակալ եմ, կը խնդրեմ որ ներէք ինձի, երբ կը յանդգնիմ մերժել ձեր այսքան պատուական հրաւերը, որովհետեւ... հայրս...

Լէօն արտասուելու աստիճան ազդուեցաւ անոր այս խօսքերէն: Ան մտքէն անցուց թէ գուցէ տունը ուսեւ ի՞նչ բան մը չկայ, կերակրելու համար հիւանդ ծերուրունին, և կնոջ, ճաշի հրաւերը մերժելուն պատճառը այս բանին կը վերադրէր.

— Շատ լաւ, սակայն սպասեցէք ինձի և Սըրբիդին, քանի մը վայրկեանի համար դուրս պիտի ելնեմ, շուտով կը վերադառնամ:

Այսպէսով Լէօն, երիտասարդ աղջիկը ձգելով մօրը քով, ինքը փութով գրասենեակ երթալով, հագնելէ վերջ վերադառնալու դուրս ելաւ և ուղղակի երթալով Շարօն փողոց կանգ առաւ թիւ 23 տան առջև, որու դռնապանին հարցուց թէ՝ ձերանսու կարէն անուն մէկը կը բնակէ՞ր հոն:

Դռնապանը պատասխանեց.

— Վեցերորդ յարկ, սրահին վրայ, ձախակողմի երրորդ դուռը:

Լէօն աղտոտ սանդուխներէն վեր բարձրանալով, կղպանքը վրան առկախ դրան զարկաւ:

— Ստէք, ներսէն կանչեց մէկը. որուն վրայ Լէօն դուռը բացաւ և այնքան խղճալի գտաւ սենեակին ներքին վիճակը, որ չկրցաւ պահել իր զգացած տխուր բայց կարեկից զգացումները:

Սենեակը կը գտնուէր ձեղնայարկին վրայ: Կարծես ինքերը կը բաղկանար պարզ փայտէ չինուած մահճակալէ մը, աղտոտ և հին սնկոզիկէ մը, սեղանէ մը և երկու աթոռներէ:

Անկողինին վրայ եղանակին յարմար վերակի մը մէջ փաթթուած ձերունի մը պառկած էր։ Անոր քով գտնուող անկողինն ալ անտարակոյս աղջկանը պէտք էր եղած ըլլար։ Վառարանը չէր վառուած և անկիւն մը, ամանի մը մէջ կը տեսնուէր պատառ մը չոր հաց, կարգ մը աղաւթ ցնցոթներ հին փայտէ շինուած մաշած բնտուկ մը։

Լէօն երբ տեսաւ այդ հիւանդ ձերունին, յիշեց այն Ծրանսուա կարէն՝ որ ժամանակին իր դործաւորը եղած էր։ Յետոյ կոյրը դառնալով անոր և խղճելի ձայնով մը ձայնեց անկողինին մէջէն։

— Ո՞վ է ան։

— Ես եմ, Լէօն Ռօլանը։

— Ահ, սիրելի պարոն, կարելի է այսքան մեծաբանք ցոյց տալ ինծի նման ախքան թշուառ մէկուն։

— Հայր կարէն, ձեր աղջիկը զիս տեսնելու եկաւ։

— Հիւանդը. — (ցաւազին հոնդիւնները կարծեաւ հազիւ զսպելով) Սիրելի պարոն, այդ աղջիկը Աստուծոյ զարմանալի և հրաշագործ արարածներէն է։ Եթէ ան չըլլար, ես վաղուց յաւիտենականութիւն ճամբորդած պիտի ըլլայի։

Ծերունին չտկուելով անկողինին մէջ արտասուելով բացատրեց թէ ինչպէս իր աղջիկը օրը 12 ժամ աշխատելով, օրական 15—20 սու շահելով սնուցած և խնամած է զինքը։

— Կը ցաւիմ որ, աւելցուց ձերունին, երիզագործութեան ժամանակը անցած է, այդ պատճառաւ անգործ մնաց աղջիկս։ Ահա այս պարագային է որ յիշեցի ձեզ և ձեր աղջիկ տիկինը։

— Իրաւունք ունիք բարեկամս, Ես չիտեմ է, ձեր աղջիկը հիմա մեր տունն է և կրնա ջգործ լսելի

տայ անոր։ Միայն թէ մի վերաւորուիք եթէ ձեզի հիմա քիչ մը դրամական օգնութիւն ընեմ։

Հիւանդը ձեռքերը ծալելով.

— Ոհ, քանի կը յիշեմ թէ՛ աղջկանս աշխատանքին կարօտ եմ մնացեր, կ'ամչնամ և չեմ աւզեր իմ վրայ կրել «հայր» անունը։

Լէօն՝ դրեթէ ստիպելով երկու Լուի ոսկի սահեցուց անոր ձեռքերուն մէջ։

— Ես վաղը նորէն պիտի գամ ձեզ տեսնելու, ըսաւ անոր Լէօն, ցտեսութիւն, հայր կարէն, աղջիկդ ալ քիչ ժամանակէն կը զրկեմ։

Լէօն Ռօլան երբ վար կ'իջնէր սանդուխներէն, գլուխը փաթթոց կապած կին մը, ձեր և կորաքամակ, խղճուկ ձայնով մը հարցումներ ուղղեց անոր, որուն ի պատասխան Ռօլան տաւ ֆրանք սահեցուց անոր ձեռքը ըսելով։

— Ելէք հայր կարէնի սենեակը, և քիչ մը փայտոն ամուխ առնելով վառեցէք անոր սենեակին վառարանը։ Ետոյ միս առէք և լաւ աղանակ մը շինեցէք անոր համար։ Ասկէ զատ ամէն խնամք շաշիկեցէք անոր ես ձեզ կը վարձատրեմ։ Նորէն պիտի գամ այցելութեան։

Դռնապանը վարժուած չըլլալով այսպիսի առատաւ ձեռնութեան, մինչև զետին ձեռքաւ, և մինչդեռ Լէօն Ռօլան իր դործատեղին կը մեկնէր, կինը շտապեց կատարելու իրեն եղած յանձնարարութիւնները, գոհագետ համար այդ առատաւեան պարոնը։

Երբ Լէօն կ'անցնէր Բլաւ տը Պասթիլէն, Սըրբիզ ալ դուրս կ'ելնէր Գէրկազի հիւրանոցէն, և ճամբան ճանչնալով ամուսինը, քայլերը արագացուց և անոր ետեւէն հասնելով մտաւ անոր թեւը։

Սըրբիզ, նախապէս մեր ճանչցած ուշիւ, գեղեցիկ և ուրախութիւններու սիրահար կինն էր։ Ամուսնու-

թենէն վերջ ան ոտացած էր ուրիշ գեղեցկութիւն մը :
ան ինքզինքը ցոյց կուտար արտաքինապէս հազիւ 21
տարեկան . և հակառակ որ ան շատ անգամ զերծ չէր
մնացած թշուառութենէ , դէմքին վրայ ոչ մէկ հետք
մնացած էր իր տառապանքի օրերէն : Ամբողջ թազեցի-
ները զարմանքով կը դիտէին զայն , և գնահատելով
անոր գրեւորութիւնը «գեղեցիկն Տիկին Րօլան» կը կո-
չէին զայն :

Վերջապէս Սըրբիզ, կապուելով իրեն համարած մէկ
երկտասարդին հետ , զայն պաշտելու աստիճան կը սի-
րէր ու կը սիրուէր փոխադարձաբար : Կիներուն մէջ չէ
կարելի երեւակոյտել մէկը՝ որ բախտը ժպտելով , ա-
ռատօրէն չոսյլէ անոնց սէր , բարօրութիւն , սիրտ ու
նիւթական յաջողութիւն :

Լէօն՝ երբ կ'երթային միատեղ , ճամբան ըսաւ Սը-
րբիզին .

— Սիրելիս , քայլերնիս արագացնենք , և ժամ ա-
ռաջ տուն հասնինք :

— Սակայն ի՞նչ հարկ կայ , աճապարելու ճաշի
ժամանակ չէ :

— Խնդրանքս այդ բանին համար չէ , այլ տունը
մեզի անհամբեր սգոսող մէկը կայ :

— Զարմանալի բան , ո՞վ կ'սպասէ :

— Գործ գտնելու համար խեղճ կին մը կ'ըս-
պասէ :

Յետոյ Լէօն պատմեց անոր հայր Կարէնի հետ ու-
նեցած իր տեսակցութիւնը : Նկարագրեց ծերուկին հի-
ւանդութիւնն ու անոր ենթարկուած թշուառ վիճակը :

Կարծես թէ՝ այս պատմութիւնը թեւ տուաւ Սըրբի-
զին թռչելու : Այս կնոջ մէջ թշուառներուն օգնելու
համար այնպիսի ուժեղ արամադրութիւն մը գոյութիւն
ունէր որ բոլորովին թեթեւեւալով , թռչունի նման սու-

բաց գէպի տուն , ոստոռտելով սանդուխներուն աստի-
ճաններուն վրայէն :

Էօմէնի Կարէն , կամ այդ անունով երկտա-
սարդ կինը՝ կ'սպասէր դեռ նստած ճաշարանին մէջ :

Երբ տեսաւ որ Սըրբիզ և Լէօն Ռօլան միատեղ են ,
աչքերը մէյ մը Լէօնին և մէյ մըն ալ Սըրբիզին դար-
ձուց արդահատանք հրաժիրելու ձեւով :

Այս երկու նայուածքներուն հետեւանքը միեւնոյն
ժամանակ տարօրինակ ալ եղաւ : Սըրբիզ երբ տեսաւ այդ
անծանօթ կինը գործաւորի խեղճուկ տարազին մէջ , ա-
նոր նայուածքէն , անոր կեցուածքէն կարծես թէ ինք
կը գտնուէր թունաւոր օձի մը առջև սթապփեցաւ :
Իր տան մէջ աղէտ մը պատահածի նման , զընց-
ուեցաւ :

Լէօն ալ զգաց իր մէջ անծանօթ զգացում մը , այն-
պէս որ արիւնը տակն ու վրայ եղաւ : Այս զգացումը
չվրիպեցաւ հայր Կարէնի ազդեան ուշադրութենէն և
աչքերը գետին ծռելով ըսաւ ինքնիրեն .

— Ծեռ լաւ կը հասկնամ և բացայայտ կերպով կը
տեսնեմ որ , ութ օրէն այս մարդը դիւահարի մը պէ-
պիտի սիրահարուի ինծի , այնպէս որ իր կինը պիտի նա-
խանձի ինձմէ :

ԿԵՂԾ ՀՕՐ ԿԵՂԾ ԱՂՋԻԿԸ

Մէկ ժամ վերջ, հայր Կէրէնի կեղծ աղջիկը վեր կ'ելլէր Ծարօն փողոցի թիւ 23 տան աղտոտ սանդուխներէն՝ ուր ձեղնայարկին սէջ պառկած էր հիւանդ անկարը:

Դռնապանը, Լէօն Ռօլանի յանձնարարութեան համաձայն կերակուր պատրաստած էր հիւանդ Կարէնի համար, զոր ախորժակով կը լափէր, երբ երիտասարդ աղջիկը, փոխելով իր արտաքին ձեւը, ներս կը մտնէր անոր սենեակէն:

— Է՛հ, պարօն, հարցուց աղջիկը կրցա՞ք ձեր տէրը լաւ կերպով խաղալ:

Հայր Կարէն՝ արուն հիւանդութիւնը կարեւորութենէ զուրկ բան մըն էր, վառարանին բոցերէն կապ կարմիր կարած երիտասարդ աղջկան երեսը դիտելով, գոհունակութեամբ սը պատասխանեց անոր.

— Եթէ հոս գտնուած ըլլայիք, պիտի տեսնէիք թէ ինչ կերպով կառարեցի պարտականութիւնս: Անյուսալի ըլլալու աստիճան, հայրական զգացումներս այնպիսի բնականօրէն արտայայտեցի որ, սկսայ նոյն իսկ արտասուել և հառաչել: Ձեզի անոր ներկայացուցի իբրեւ հրեշտակ մը, և ան, այն աստիճան հուլատեք

ընծայեց խօսքերուս քր, այդ յիմար մարդը չափազանց ազդեւելով և զգացուելով գոռութիւնէս, իր անձն ու քսակը մեզի արամադրելու և ամէն կերպ աջակցութիւն ցոյց տալու խոստումներով մեկնեցաւ սենեակէս:

Յետոյ ծիծաղելով և բարձրաձայն խնդալով տւելցուց.

— Պարօնը քառասուն ֆրանքի գումար մը ձգեց: Դռնապանը Ֆիբարն ալ զրկելով, կերակուր պատրաստել տուաւ ինծի համար:

Երիտասարդ աղջիկը, Սըրիզի իրեն տուած գործի կապօքը լանկին մը զետեղելով, ըսաւ ծիծաղելով.

— Կը տեսնեմ որ լախորժակնիդ բաւական լաւ է:

— Հօ՛, հօ՛, ախորժակս լաւ է թէև, սակայն չափազանց ծարաւ եմ, եթէ քիչ մը գինի տաս ինծի, սիրելի տիկին, վերջին ծայր շնորհապարտ պիտի թողու զիս:

Երիտասարդ կինը խնդալով պատասխանեց.

— Ո՛չ, ձերունի գինով, եթէ ոգելից ըմպելի խմես, բառերդ կը չփթեւ, իսկ ես կ'ուզեմ որ կարգ մը յիմարութիւններու մէջ չգտնուիս:

Գինովը տխուր ձայնով մը պատասխանեց.

— Ուրեմն, միայն ջուր պիտի խմեմ:

— Մինչև որ քեզ գինի խմելու արտօնեմ, ջուր պիտի խմես: Այն օրը՝ երբ գինի խմելու արտօնեմ քեզ, կրնաս նոյն իսկ գինետունը պառկիլ:

Յետոյ երիտասարդ աղջիկը փոխելով իր խօսակցութեան նիւթը, շարունակեց.

— Ես ժամանակ չունիմ երկար ատեն սա աղտոտ սենեակի մնալու. Հիմա մեր գործին նայինք: Քեզի ամսական տասը լուի օտկի վճարել խոստացած էի, կատարելու համար հիւանդ հօր մը դէրը:

— Այո՛, պարծանք է ինձ վիճակուած դերը կատարեալ կերպով կատարած ըլլալու համար։

— Եթէ դերդ այսպէս շարունակես մինչև վերջը, կը խոստանամ քեզի վճարել նաև հազար բէալ։

Գինովը ուրախութենէն վեր կը ցաակէր։

— Մնաս բարով, ըսաւ երիտասարդ աղջիկը, ես կ'երթամ և վաղը նորէն կուգամ։ Շատ լաւ դիտեմ որ Պ. Ռօլան չպիտի գայ կրկին քեզ տեսնելու, ոչ առաւօտուն և ոչ ալ երեկոյեան։ Սակայն, եթէ պատահի որ իրիկուն մը գայ, կ'ըսէք անոր որ ես գործի համար դուրս ելած եմ։

Սենեակէն ելնելէն վերջ, վար իջաւ և մտաւ դռնապանին սենեակը։

Դռնապանը, ասկէ առաջ մեզի ծանօթ Ծիրար անուն կրին էր։ Ան, բաւական հարստութեան մը արացած էր, և միայն գործ մը, զբաղուած մը ունենալու համար էր որ գոնապանութիւն կը կատարէր։ Ան նախ Նիքօլօն խաբած էր, անկէ շորթելով բաւական խոշոր գումար մը։ Ետոյ Պուտիվալի գինեաւան մէջ թաղուած գանձին տիրացած էր, առանց գիտցնելու Ռօքամպօլին, վերջապէս երբ իր օրդին վերադարձաւ Ամերիկայէն, ըսաւ ձօրը։

— Մայր, պէտք չէ որ ձէնթըլմէնի մը մայր ապրի զրկանքի մէջ։ Քեզի տարեկան հազար երկու հարիւր ֆրանք կենսաթոշակ կը նշանակեմ։ Քաշուէ Մօնմարթը կա՛ Պաթրինեօլ ու ապրէ հոն կատարեալ հանդըստութեան մէջ։

— Ստանալով ձեր հազար երկու հարիւր ֆրանքը։ մաքուր տան մը մէջ նորէն դռնապանութիւն կ'ընեմ։

Հետեւաբար, Սըր Ուիլեմ Ծարօն փողոցի մէջ ունեցած իր տան համար դռնապանի մը պէտք ունեցած ըլլալուն, այս կինը կոչած էր այդ պաշտօնին համար։

Ծիրար, թափանցելով հայր Կարէնի կեղծ աղջկան գաղտնիքներուն, և նոյն իսկ այդ բանին համար կարգ մը հրահանգներ ստացած ըլլալով, երբ երիտասարդ աղջիկը սենեակը մտաւ ըսաւ անոր։

— Վերը մեծ ծրար մը ձգած եմ, այդ ծրարը կը տանիք լաբ փողոցի անկիւնը ինձ համար վարձուած սենեակս, այդ գործերը շուտով լրանալու համար, աչխատեցէք կար կարել գիտցող աղջիկ մը վարձել։

— Շատ լաւ տիկին։

— Առ այժմ ցտեսութիւն, վաղը նորէն պիտի գամ։

Երիտասարդ աղջիկը վերջացնելէ վերջ իր խօսքերը դուրս ելաւ սենեակէն և կառք մը նստելով գնաց իր տունը։

Աղախինը կ'սպասէր անոր յատկացուած յարգարանքի սենեակին մէջ։

— Հանէ սա ցնցոթիւնները, գործին ծայրը միլիոն մը պէտք էր ըլլար... և անմիջապէս հանուելով, վայելուչ կերպով հագաւ ուրիշ զգեստ մը։

Ետոյ, կրկին դառնալով աղախինին։

— Ինչպէ՞ս է վիրաւորը, հարցուց անոր։

— Բժիշկը եկաւ և նայեցաւ վէրք։ Հաւաւ թե մը կերաւ և քիչ մըն ալ Պօրտօի գինի խմեց։ Երկու անգամ սենեակը դացի հասկնալու համար թէ բանի մը պէտք ունէ՞ր։ Բանի մը պէտք չունենալը ըսելէ վերջ, ձեր ուշ կամ կանուխ գալուն մասին տեղեկութիւններ ուղեց ինձմէ։

Թիւրքուաղ ժպտելով։

— Խեղճը... ըսաւ։

— Կը կարծես որ այժմէն ան ձեռք տուած է իր օձիքը։

— Քեզի բան մը չհարցօ՞ւց։

— Ո՛չ։

— Երկու լուի ոսկի չգրաւ ձեռքդ:
— Ո՛հ:

Երիտասարդ աղջիկը ծիծաղելով ըսաւ.

— Շատ լաւ: Ինք լուրջ կը վարուի թէև, ուս-
կայն մինչև երեք ամիսէն պիտի յաջողիմ զայն եւ-
թարկել ինծի:

Յետոյ, Թիւրքուազ թեթև զգեստ մը հագնելով,
բոլորովին հոլանի, առանց զլխարկի, բայց մազերը
փունջի ձեւով դիզած դիտուն վերև, ցնաց Ծէրնան Ռո-
չէի սենեակը՝ ուր ան իր անկողինին մէջ կ'ուպասէր
անոր անհամբեր:

Երբ ան ներս մտաւ սենեակէն, դռնաթափ հի-
ւանդը երեսը յանկարծ փոփոխութիւնմը տանալով շա-
ռաղունցաւ:

— Փա՛ռք քեզ Տէր. վերջապէս եկաք, ըսաւ ա-
նոր դողդաղով:

Երիտասարդ աղջիկը ժպտելով, մինչև մարդուն
սրտին խորերը թափանցող ակնարկ մը նետելով անոր
պատասխանեց.

— Տարօրինակ բան, այսքա՛ն անհամբերութիւն
ցոյց կուտաք զիս տեսնելու համար:

Ծէրնան կտրմրելով.

— Եթէ անպատշաճ ընթացքի մը մէջ գտնուած
եմ, կը ներէք, ըսաւ անոր:

Երիտասարդ աղջիկը նորէն ժպտեցաւ, և այնպիսի
ձեւով մը նստաւ ու կրթնեցաւ անոր անկողինին ոտ-
քին կողմը գտնուող թիկնաթոռին վրայ, ուրկէ ակ-
նախադ կերպով կը փայլէր բազուկներու վրայ ան-
ցուցած զոյգ մը ապարանջանները: Խիստ դրաւիչ ու
չանթահարող նայուածք մը նետելով Ծէրնանին ըսաւ.

— Կը հասկնամ ձեր անհամբերութիւնը, և այս մա-
սի, չեմ դառապարտեր ձեզ, որովհետև ես ալ միեւնոյն
զգացումները զգացի իմ մէջ:

Ծէրնան, անտարակոյս, չկրնալով լաւ մը թափան-
ցել այս խօսքերուն իմաստին, ըսաւ.

— Դո՛ւք ալ:

Երիտասարդ աղջիկը ժպտելով ըսաւ.

— Այո՛, ես ալ:

— Հիւանդները բանտարկեալներու կը նմանին,
երբ առանձին կը մնան, կը մոտաւորուին.

— Ո՛հ, տիկին...

— Լռեցէք և թողէք որ լրացնեմ բացատրութիւն-
ներս ըսաւ ժպտելով. ինչպէս բանտարկեալները ան-
համբեր կ'ուպասեն իրենց պահապաններուն վերադա-
ռին, հիւանդներն ալ զիրենք խնամող, կամ սովորա-
բար իրենց միշտ տեսած միեւնոյն անձը սիրելու կ'ըս-
կըսին:

Ծէրնան տառապաղին ձայնով մը.

— Տիկին, տիկին: Իմ մէջ դոյութիւն ունեցող
զգացումը տարբեր բան է, ուրիշ զգացում մըն է ըսաւ:
Երիտասարդ աղջիկը ժպտելով ըսաւ.

— Կը հասկնամ, կ'ուզէք տեղեկութիւններ ստա-
նալ տիկին Ռոչէի մասին:

Ինչպէս որ փողահարը յանկարծ իրենց քուններէն
կ'արթնցնէ զինուորները, այս խօսքերն ալ ազդելով
Ծէրնանի վրայ, դող պատճառեց անոր. դէմքը գու-
նատեցաւ. կակազեց և որքան որ Հէրմինի մասին խոր-
հեցաւ, սակայն Թիւրքուազի գլխէ հանող աչքերը,
բազդատելով Հէրմինի մաքուր դէմքին հետ, առկնու-
վաւ ըրաւ անոր սիրտը: Այս վայրկեանէն սկսեալ
Ծէրնան, կարծես երազներու մէջ կ'ապրէր, երբեմն
առնալ կ'ունենար, և մերթ խոր լուսութեան մը մէջ կը
թաղուէր: Այն ատեն բարձր ձայնով իր կիներ կը կանչէր,
երբեմն ալ ուշադրութիւնը այս անձանօթ կնոջ վրայ
կեդրոնացնելով, անով կ'զբաղէր միայն:

Մակայն, այս կինը ցարդ շնամթաղներով ինք-

զինքը Ֆէրնանի, երբ այս մասին հարցում ուղղուէր իրեն, յոնքերը պնդեցին և ժպտելով կը պատասխանէին նոր:

— Շատ ապերախտ էք, չըսի՞ ձեզի թէ այս դատնիքը ինծի սխալն չվերաբերիր: Ասկէ վերջ լուրով Ֆէրնան կը բաւականանար դիտելով այս դեղեցիկ և հմայիչ երիտասարդ կինը:

Այս վիճակը ութ օր շարունակեց, և այս ժամանակամիջոցին, հիւանդին դրութիւնն ալ արագօրէն դէպի լաւը փոխուեցաւ: Միայն անոր միաքը, անոր ուշադրութիւնը անձանօթ կնոջ վրայ կեդրոնացուցած, ինչպէս երեսայ մը, որ սիրոյ և գուրգուրանքի առարկայ կը դառնայ իր մանկական խաղերով զինքը շրջապատողներուն, Ֆէրնան այնպէս կ'զգար և կը հաւատար թէ ինք կը սիրուէր և առարկայ դարձած էր անոնց, մանաւանդ երիտասարդ կնոջ մասնաւոր հոգածութեանը:

Երիտասարդ կինը շատ քիչ կը բաժնուէր Ֆէրնանի քովէն: Ան ժամը երկուքին կը մեկնէր և ութին կը վերադառնար իր տունէն անոր մօտ: Ան կը նստէր անկողինին քով, ու երբ Ֆէրնան մօտիկ կ'ընէր ու կը դիտէր անոր դէմքը, կը մոռնար այդ ժամուն իր բոլոր հոգերը, կը մոռնար ժամերուն սահիլը, մտքէ հանելով ամբողջ աշխարհը:

Առաւօտ մը, արեւը երբ ներս կը մտնէր կիսաբաց պատուհաններէն, ու դուրսը պարտէզին մէջ կը տեսնուէին ծառերը, որոնց տերեւները սկսած էին վաթթափել, բժիշկը, այցելութեան գալով անոր, յանձնարարեց հիւանդին որ ելնէ անկողինէն ու քիչ մը պտտի պարտէզին մէջ:

Ֆէրնան գոհ այդ յանձնարարութենէն երբ շնորհակալութիւն կը յայտնէր բժիշկին, անձանօթ կինը դառնալով անոր ըսաւ.

— Այսօր օդը չափազանց դեղեցիկ է և արեւն ալ տաք: Եթէ խօսք կուտաք որ այս արտօնութիւնը չափազանց չարաւար չպիտի գործածէք, ձեզի կը արամադրեմ թեւս, և կ'առաջարկեմ որ միատեղ պտոյտ ընենք պարտէզին մէջ:

Դիտու շարժում մը ընելէ վերջ, Ֆէրնան մտաւ երիտասարդ կնոջ թեւը, և դուրս պարտէզ ելան պարտելու:

Ֆէրնան Ռօշէ, ինչպէս կը յիշուի, չորս տարի առաջ բնակած ըլլալով Մօնտէյ փողոցի այս փոքրիկ հիւրանոցը, ուր գիշեր մը միայն անցուցած էր, պէտք էր գտնէ ճանչնար պարտէզը: Սակայն, այս կէտն ալ պէտք չէ մոռնալ թէ՛ Պաքարա, զայն մարած վիճակի մէջ հոն փոխադրած ըլլալով, ան տեսած չէր հիւրանոցին ոչ արտաքին և ոչ ալ ներքին մասերը: Հետեւեալ օրը, երկու օստիկանապետներու և զինուորներու միջոցաւ դուրս հանուած, իր յիշողութեանը մէջ հետք մը իսկ մնացած չէր անցեալէն:

Յետոյ ծառերը մեծցած էին և Սըր Ուիլեմս, ընդունակ արդէն ամէն բան կանխատեսելու, պարտէզը շրջապատած էր բարձր ու հաստ պատերով, բոլորովին բաժնելով զայն փողոցէն:

Աս ալ պէտք է յիշել որ, Ֆէրնան իր խելքն ու միտքը տուած ըլլալով բոլորովին, իրեն ընկերացող գեղեցիկ կնոջ, ի վիճակի չէր այդպիսի բաներու վրայ մտածելու:

Երեք օր այսպէս հիւանդը ելնելով անկողինէն, կէսօրուան մօտերը քանի մը ժամ կը պտտէր պարտէզին մէջ, երբ վերջապէս վերքը բուժուեցաւ բոլորովին, իրիկուն մը անձանօթ կինը ըսաւ անոր.

— Ի՞նչ օրէն բոլորովին բուժուած ըլլալով, պիտի կրնամ ձեզի զրկել ձեր կնոջ մօտ:

Ֆէրնան ցնցուեցաւ և ներկան ու անցեալը աչքերուն առջև պատկերացնելով ըսաւ անոր տխրորէն.

— Փճաք Աստուծոյ, ես կի՛ն ունիմ... դաւակ ունիմ... կը սիրեմ կի՛նս, ան հոս պէտք էր եղած ըլլար:

Թիւրգուազ պահ մը բացակայելով վերադարձաւ նորէն, բռնեց Ֆէրնանի ձեռքը և դիմացիները դիմէ հանելու աստիճան ձիծաղելով ըսաւ.

— Բարեկամս, ձեռքէ մեծ ծառայութիւն մը պիտի խնդրեմ:

Ֆէրնան երջանիկ բացագոհութիւնով մը ըսաւ.

— Ո՛հ, արդեօք կարող եմ ձեզի ծառայութիւն մը բնել, փոխարինելու և ապացուցանելու համար ձեզ իմ շնորհակալութիւններս:

— Հիմա ժամանակը չէ այդպիսի խօսքերու, միայն թէ դիս լաւ մը մտիկ ըրէք:

Ան, այս խօսքերը ըսելէ վերջ նստաւ թիկնաթոռին վրայ, և

— Ինծի մտիկ ըրէ՛, կրկնեց:

— Պարաստ եմ, հրամայեցէք.

— Գիտէ՞ք որ, չեմ կրնար ձեզի յայտնել ոչ իմ անունս և ոչ ալ ձեր ուր գտնուիր:

Ֆէրնան տխրութեամբ մը ըսաւ.

— Թող այդպէս ըլլայ:

— Այժմ, երդում ըրէք ձեր պատիւին վրայ թէ՛ կուրօրէն մտիկ պիտի ընէք իմ խօսքերուս:

— Լա՛ւ, տիկին:

— Կուրօրէն կ'ըսեմ, որովհետեւ ձեզքերնիդ պիտի կապեմ:

Ֆէրնան զարմանքներու ենթարկուեցաւ, մինչ երիտասարդ կինը կը շարունակէր խօսիլ.

— Ձեր աչքերը կապելէ վերջ, դուք կառք մը պիտի նստիք, բայց նախ քան այդ նամակ մը պիտի

տամ ձեզի, ուրկէ դուք գրած հրահանգիս համաձայն, պիտի հասկնաք թէ ինչ տեսակ ծառայութիւն է որ կ'սպասեմ ձեզմէ:

— Տէր Աստուած, հազար ու մէկ գիշերներու հէքիաթներուն կը նմանի այս:

— Գրեթէ այդպէս:

— Եւ այդ կառքը զիս ո՛ւր պիտի տանի:

Երիտասարդ կինը նշանակալից ժպիտէ մը վերջ աւելցուց.

— Ի՛նչ գեղեցիկ հարցում, եթէ այդ քանը ձեզի ըսել ուզէի, հարկ չպիտի տեսնէի կապել ձեր աչքերը:

— Իրաւունք ունիք:

— Հիմա կառք պիտի նստիք և մէկ կամ երկու ժամ երթալէ վերջ վար պիտի իջնէք կառքէն և քակելով ձեր աչքին կապերը պիտի կարգաք այս նամակը: Ահա այն ատեն պիտի հասկնաք թէ՛ ինչ ծառայութիւն կ'սպասեմ ձեզմէ:

— Շատ լամ, ե՛րբ պիտի մեկնիմ:

— Քիչ մը վերջ:

Այդ պարագային Թիւրգուազ նստելով գրասեղանին առջև նամակ մը գրեց և լաւ կնքեց զայն: Յետոյ հագուեցուց անոր հագուստները, ու իր վզէն հանելով վզկապը անոր տուռ ըսելով.

— Առէ՛ք աս, ու ամէն ատեն որ զայն կապէք ձեր վզին, յիշեցէ՛ք զիս:

Յետոյ, երիտասարդ կինը լաւ մը կապեց Ֆէրնանի աչքերը ու ձեռքերէն բռնելով.

— Եկէ՛ք ըսաւ անոր, հիւրանոցէն դուրս հանեց զայն: Կարողի՛ն մէջէն անցնելով տարաւ դրան առջև սպասող կառքին քով: Հոն, կառապանին ընկերակցութեամբը նստեցուց զայն կառքին մէջ: Երբ կառքին դուռը կը գոցէր, ըսաւ անոր.

Ռօֆանպօլ

— Հաւատարիմ գտնուեցէ՛ք ձեր խոստումին մէջ :
կառք, համբայ ելաւ, ու երբ Թիւրգուազ տուն կը
վերադառնար, կ'ըսէր ինքնիրեն :

— Այս մարդը, դրամապանակը ձեռքը բռնած իմ
մօտ գալով ծունկի պիտի գայ առջեւս :

կառքը երկու ժամ քաշելէ վերջ, կառապանը կառ-
քին դուռը բանալով ըսաւ Ֆէրնանի :

— Հոս է մեր գալիք տեղը :

Ֆէրնան կառքէն իջաւ, և մինչդեռ զբաղած էր
աչքին կապերը քակելու, կառքը արդէն անհետացած
էր սրարչաւ սուրալով օձատպոյտ փողոցներու մէջէն :

Երբ աչքին կապերը քակեց, տեսաւ որ արդէն դի-
չեր է և մէկը չկայ փողոցներուն մէջ : Միայն հասկը-
նալով իր Թաղամարին մէջ գտնուիլը, մօտեցաւ լապ-
տերի մը ու նամակը բանալով հետեւեալ տողերը կար-
դաց հոն :

«Բարեկա՛մ,

«Դուք վերստանալով ձեր առողջութիւնը ի վիճա-
կի էք վերադառնալու ձեր ընտանիքին մօտ : Ձեզի հոս
անհամբեր կ'սպասէ այն կինը՝ զոր ձեզ կը սիրէ և կը
պաշտէ միանգամայն :

«Երթաք բարով բարեկամս, անգամ մըն ալ չմե-
նամարտիք :

«Եթէ պատահի որ յիշէք զիս, խորհեցէք որ կեան-
քը իր անհասկնալի դաղտնիքը ունի և մի աշխատիք
զիս տեսնելու :

«Նախ ես օգտու և անկախ չեմ : Ես իմ անձիս
տէրը չեմ, և եթէ դուք հետապնդէք զիս, սիրելիս
ձեր անձը վտանգի մէջ պիտի դնէք :

«Յետոյ, խորհեցէք որ : Դուք ունիք գիղեցիկ և
բարի կին մը, զոր երբ դուք զայն սիրէք, ան ալ ձեզ
պիտի սիրէ :

«Վերջապէս բարեկա՛մ, առանց մտապարծութեան
և գոռոզութեան, վեհանձն եղէք, որ լինեալ, հաւա-
նական է որ վտանգի մը ենթարկուիմ հիւանդապահու-
թեան պարտականութիւնս կատարած ժամանակ :

«Մնաք բարով, բարեկա՛մ, երբեք մի վշտանաք
ինձմէ, և բաւականացէք երազ մը նկատել ձեր են-
թարկուած այս կեանքը :

«Երազը մարգկային կեանքի ամենէն անուշ բա-
ներէն մէկն է :»

Երբ այս նամակը կարդաց ու լացուց ընթերցու-
մը, Ֆէրնան, անոր ազդեցութենէն շանթահարուած,
գետին չիյնալու համար, ստիպուեցաւ կաթնիլ պատին,
և յետոյ ինքնիրեն խօսելով ըսաւ :

— Ամէն պարագայի մէջ զայն կրկին տեսնելու
եմ, և եթէ հարկ տեսնուի, ամբողջ Բարիքը տակնու-
վրայ պիտի ընեմ զայն գտնելու համար :

ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ֆէրնան Բօլէ անծանօթ կնոջ կողմէ Մօնսէյ փողոցի հիւրանոցէն տարօրինակ կերպով ճամբուլէ վերջ հետեւեալ օրը Սըր Ուիլիերմս, կէս գիշերուան մօտերը նստան Ռօքանպօլի՝ Ծօպուր Սէնթ Օնօրէի փողոցը գտնուող հիւրանոցի սենեակներէն մէկուն մէջ, Քէրկազ հիւրանոցին մէջ ունեցած անօթութիւնը անցնելու համար, ձուկ և խմորեղէն կուտէր, մինչ Ռօքանպօլ, գիշերաղեկստին փաթթուած սիկար կը ծխէր։

Այս միջոցին, Ռօքանպօլ դառնալով անոր.

— Հօրեղբայր, ըսաւ, երեք օրէ ի վեր տեսած չունիմ ձեզի, մինչդեռ ձեզի հազարդելիք կարգ մը լուրեր ունիմ։ Ուստի մինչդեռ դուք կը ճաշէք, ես ալ հազարդեմ ձեզի տալիք լուրերս։

Այս ըսելէ յետոյ, ոտքի ելաւ և գրասեղանին գըզրօցը բանալով տոմար մը հանեց անոր մէջէն։ Այս տոմարին մէջ, Վալէ աը Քէօրի ակումբին տոմարին նման, կար կարգ մը գաղտնիք պարունակող թողութեք և նշանակալի տեղեկագիրներ։

Այս թուղթերը ընկերութեան անդամներուն կը պատկանէր, որոնք կը կրէին այդ անդամներուն իւրաքանչիւրին ստորագրութիւնները։ Ռօքանպօլ գանձնա-

կը քննէր, կը դասաւորէր և մաքուրը գրել տրձանագրելէ վերջ, կոչնչացնէր զանոնք։

Սըր Ուիլիերմս սուր ախորժակով մը ուտելը շաբուակելով ըսաւ.

— Սկսէ նայինք։

— Ամենէն հին տեղեկագիրներէն սկսինք։ Ամենէն հինը Շէրիւպէնի տեղեկագիրն է։

— Ինծի համար ալ ամենէն կարեւորը ան է։

Ռօքանպօլ կարդաց այդ տեղեկագիրը, որ հետեւեալ պարունակութիւնը ունէր։

«Շէրիւպէն՝ Մարքիզ Վան-Հօրի կողմէ տրուած երեկոյթին մէջ, անոր հետ երկու անգամ պարած է։ Ան թէև վշտացած է անկէ աստիճան մը։ Սակայն, առանց զգացնել տալու անոր այդ վիշտը, տղեկ ընթացք մը բռնած է անոր նկատմամբ։

«Շէրիւպէն՝ առաւօտեան ժամը երեքին ատենները երեկոյթը ձգելով հեռացած է հոնկէ։ Հետեւեալ օրը ժամը երկուքին, Մարքիզը իր անձնականկառքովը երբ կ'անցնէր Շանզ Էլիզէէն թողցիկ խումբի մը պատահելով, յարգանքի արժանացած է։ Այս խումբին ղեկավարը Շէրիւպէնն էր՝ օր զինքը տեսնողները հետապնդելու աստիճան գեղեցկութիւն մը ունենալով, կըցած է ազդել Մարքիզին վրայ, զայն կարմրցնելու աստիճան։

«Հետեւեալ օրը, հազարապետ Կուրաէն՝ Շէրիւպէնը տարած է կոմս Ս...ի տունը՝ ուր շատ անգամ այցելութեան կ'երթար Անդրիացի մը, երբ ան առանձինն կը գտնուէր իր տան մէջ։ Այդ իրիկուն, Հօլանտացի սեղանաւորը իր կնոջ հետը չէր գտնուեր հոն։

«Շէրիւպէն շատ քաղաքավարի ընթացք մը ցոյց տուած է անոր, ան, առանց անոր շատ մօտենալու, բաւական հեռու տեղ մը նստած է անոր դիմացը։

«Թէև Մարքիզը թոյլ չէ տուած խաղալ իրեն հետ,

բայց անոր ուրիշի հետ պարած ժամանակը տեսած է որ Շէրիւպէնի աչքերը զէպի անոր կողմը ուղղուած է»:

Այս միջոցին Պարօնէն բաւ:

— Շատ լաւ, այս այնպիսի ընթացք մըն է, որ մարդ ցոյց կուտայ այն առեւն, երբ կ'զգայ թէ՝ պէտք է զգուշանալ կիներէ, երբ անոնցմէ յուսալիք բան մը չունի այլեւս: Ինչ որ է, շարունակէ ընթերցումը:

Ռօքանայօլ շարունակեց կարգաւ տեղեկագիրը:

«Շէրիւպէն՝ տակնուվրայութիւն մը տեսաւ Մարքիզին վրայ՝ որ կէս գիշերին մեկնելով անկէ, հետեւեալ օրը տեսնուած է Պօլօներ անտառներուն մէջ: Մարիի շրջակաները, և զբաղած էր հոն մինչև ժամը 2—4 պարտելով:

«Օղը՝ հակառակ նպատակաւ ըլլալուն՝ Մարքիզ զանազան պատրուակներով դուրս ելած է օդափոխութեան համար, իր մէջ զգալով այդ օրը տեսակ մը անհանգստութիւն:

«Մարքիզը այդ օրը տունը առանձինն գտնուածատեն իրեն այցելութեան եկած է հաղարապետ Գարաէնը:

«Ան անհանգիստ կ'զգար ինքզինքը և աչքերն ալ այդ բանը կը մատնէին: Այսուհանդերձ ան վերջին աստիճան անտարբեր գտնուած և կարգ մը զանազան հարցումներ ուղղած է այլ և այլ խնդիրներու մասին:»

Հոս կը վերջանայ այն տեղեկութիւնները՝ զոր կը տեղեկագրեն հաղարապետ Գարաէն և Շէրիւպէն: Երբ Ռօքանայօլ վերջացուց անոնց ընթերցոյթմը, Պարօնէն ըստաւ:

Թէև այնքան մանրամասն չէ տրուած տեղեկութիւնները, սակայն, դեռ սկիեքն է:

— Դիւրաւ ձեռք չի բերուիր «հինաօվ» ներկուած աղջկան հինգ միլիոնները:

— Մինչդեռ ձեռք պիտի բերուի:

— Կրնամ բսել թէ՝ Մարքիզը՝ նոյն ինքն իմաստութեան ահող մըն է:

— Ատ ճիշտ է, սակայն Շէրիւպէն՝ հակառակ իր զգիլիչ գեղեցկութեանը, չէ կրցած գերծ մնալ հակասութիւններէ:

Ռօքանայօլ վերստին թուղթերը պրպակելով:

— Մալասինի տեղեկագիրն է, ըսաւ, որուն ընթերցումը կարեւոր կը նկատեմ: Նամանաւոր, վանթիւրի նման գործակատարի մը մասին ալ խօսուած է անոր մէջ: Յետոյ սկսաւ կարդալ այդ տեղեկագիրը:

«Տիկին Մալասի երեկոյթէն մեկնեցաւ չորեքշաբթի օր: Քանի մը վայրկեան վերջ, ոտքի ձայներ առնելով, ան կարծեց թէ եկողը դուքս Շարօ Մային է: Սակայն փոխանակ դուքսին, ան տեսաւ որ իրեն այցելութեան եկօղը, վալէ աը Բէօրի ընկերութեան պատկանող վեցերորդ անդամներէն Պ. Աթիւր Ծամբինն է: Երբ ան ներս մտաւ սենեակէն խոր լուծիւն մը արեց սենեակին մէջ:

«Ոչ ոք գիտէ իր և երիտասարդին միջև տեղի ունեցող խօսակցութիւնը: Միայն սա ստօլդ է որ, դեռ չլուսցած Պ. Ծամբի մեկնեցաւ անկէ և այլեւս չտեսնուեցաւ:

«Սակայն, տիկին Մալասի ամէն օր ժամը երկուքին կը մեկնէր և ժամը չորսին կը վերադառնար:

«Հինգշաբթի առաւօտ ժամը եօթին երբ օդը բաւական ծանրացած էր, դուքսը եկաւ: Անոր գէմքը գունաթափ և հագուստն ալ պատառ պատառ եղած էր: Այդ գիշեր ան երեք չքնացաւ:

«Դուքսը Բէրինիէր փողոցէն ներս մտաւ: Այդ ժամանակ տիկինը ոտքի վրայ կանգնած էր և անոր աղախինն ալ կ'զբաղէր սնուկները պատրաստելու:

«Տիկինը չափազանց մտաւանջութեան մը մատնուած կ'երեւէր: Երբ ներս մտաւ դուքսը, գոյնը նե-

տեց, ու չկրցաւ զսպել իր զգացած վիշտը: Արդէն ան կը կասկածէր անոր վերադառնալուն մասին: Ասով հետ մէկտեղ, թնայեալ շատ լաւ կառարեց: Ան խիստ ընթացք մը ցոյց տուաւ և նոյնիսկ արտասուեց, այնպէս որ դուքսը, անոր տուել ծունկի գալով աղաչել սկսաւ:

«Իսկ լէօն Ռօլան, ծերունիին առողջական վիճակը պատրուակելով, ամէն օր կուգար և երկար ժամանակ կը տեսակցէր դեղին կնոջ հետ:

«Երէկ ան խօսեցաւ ծերունիին հիւանդանոց փոխադրելու մասին:

«Երբ ան մեկնեցաւ, երիտասարդ կինը, փոխելով իր հագուստները, զիս կառքի մը ետեւէն զրկեց:

«Երկու օրէ ի վեր Գ. լէօն շատ մտաւտնջ վիճակ մը ցոյց կուտայ, և օր. էօփէնին ալ, ամէն ատեն երբ հօրը մասին տեղեկութիւն կ'ուզէ, կ'սկսի զողալ:

«Հակառակ որ ան երէկ կանուխ վերադարձաւ, դեռ չէր եկած երիտասարդ կինը: Թէև ես անոր դուրս երթալը իմացուցի, բայց ան նորէն, գունաթափ երեսով մը վեր ելաւ:

Սըր Ուիլիերմս. — Հասկցուեցաւ, — Թոչունը վանդակին մէջ դնելու յաջողեցանք: Յետոյ, հանեց իր գրպանէն կնոջական մատներով գրուած այն նամակը, զոր կը վերարկէր Թիւրքուազի:

Ահա անոր պարունակութիւնը:

«Սիրելի պաշտպանս,

«Կը կարծեմ որ, ժող ատենէն տիկին Սըրիզ Ռօլան պիտի ենթարկուի կարգ մը տանջանքներու:

«Ապուշ ամուսինը բոլորովին օձիքը ձեռք տուած ըլլալով, որքան որ ամէն վայրկեան ծունկի կուգայ առջեւ, կեղծ հօրս ներկայութիւնը արգելք կ'ըլլայ այս բանին:

«Ինչպէ՞ս արդեօք մէջտեղէն վերցնելու է այս տխմարը:

«Վաղը ձեզի կ'սպասեմ որոշուած տեղը, միատեղ խորհրդակցելու համար այս խնդիրներուն շուրջը:

«Կապոյտ աչուի ձեր փոքր եղնիկը:

Սըր Ուիլիերմս այս անգամ ինք ալ կարգաց այս նամակը և յետոյ մօտեցնելով զայն մօմի բոցերուն վառեց զայն:

Յետոյ խօսք առաւ Ռօքանպօլ:

— Թոյլ կուտա՞ք, հօրեղբայր հարցում մը ուղղելու ձեզ:

Սըր Ուիլիերմս զիսու շարժումներով հաւանութիւն յայտնեց:

Ռօքանպօլ. — Թիւրքուազ միեւնոյն ժամանակ պիտի սիրուի թէ Ռօլանի և թէ Ֆէրնանի կողմէն:

— Տարակոյս չկայ:

— Բայց ի՞նչ նպատակ ունի այս երկու նմանօրինակ դերերը: Աւելի յարմար չէ՞ զատ զատ երկու կիներ տրամադրել այդ բանին: Ըստ իմ աւելի նախընտրելի է այս միջոցը:

Սըր Ուիլիերմս ուսերը քաշելով ըսաւ անոր.

— Անպաճառ դուն, ինչպէս կը կարծեմ տկար ուղեղ մը ունիս:

Ռօքանպօլ ազդուեցաւ այս արհամարհական խօսքերէն, իսկ Սըր Ուիլիերմս շարունակեց.

— Տարօրինակ բան, չե՞ս գուշակեր որ օր մը, այդ երկու անձերը պիտի հասնին իրենց սիրոյ ծայրագոյն կէտերուն:

— Ի՞նչ օգուտ այդ բանէն:

— Ի՞նչ օգուտ, գործը այնպէս մը պիտի կարգադրենք որ, ամենք երկուքնին ալ, մսագործի գինով շակերտներուն նման իրարու կոկորդ պատռելու պիտի ելնեն:

Ռօքանայօլ այս խօսքերուն վրայ զարմանալով .

— Հօրեղբայր, դուք սատանայէ մը աւելի խորա-
մանկ էք: Այնպէս կը կարծեմ որ սատանան իր մօրթը
ձեզի փոխ տուած է:

Սըժ Ուրիւրմս ըսաւ .

— Ենորհակալ եմ բացատրութիւններէդ:

Յետոյ, Սըժ Ուրիւրմս մէկ կողմ հրելով սեղանը
սրկառ մը վառեց ու երկնցաւ թիկնաթողին վրայ, Պա՛հ
մը խոր մտածումներու մէջ ընկղմուելէ վերջ գլուխը
վեր վերցուց և յանկարծ հարցուց Ռօքանայօլին .

— Ըսէ՛ ինծի, որն է ամենէն դիւրին միջոցը՝
կնոջ մը սիրտը գրաւելու համար:

Ռօքանայօլ ըսաւ .

Կարծեմ թէ այս մասին շատ մը ջոցներ կան:

— Մէկը, հարկաւ ձեռնառու է այդ նպատակին հաս-
նելու: Գուցէ Մարքիզը գաղտնաբար կը սիրէ Եւրի-
պէնը:

— Կարելի է:

— Սակայն Մարքիզը ուշիմ մէկն է:

— Ի՞նչ կ'ըսէք:

— Այո՛. ուշիմ կին մը, այս կամ այն սիրտը չար-
չարելով, մինչև որ սրտին գաղտնիքներուն չծանօթա-
նայ, այդ սիրտը անդիմադրելի բերդի մը հանգձման
քը կ'ստանայ:

— Հօրեղբայր, այս կէտին մէջ իրաւունք ունի՞ք
դուք:

— Հիմա. Մարքիզը պէտք է որ մը յայտարարէ
թէ կը սիրէ Եւրիպէնը:

— Կարելի՞ բան է այդ:

— Այս աշխարհին մէջ ամէն բան կարելի է:

— Հօրեղբայր, մտիկ կ'ընեմ քեզի:

— Վաղը չէ միւս օր օրէրայի օրն է:

— Այո՛, Հիւկնոյի խաղը պիտի ներկայացուի:

— Մարքիզը կանոնաւորաբար օրէրա կ'երթայ:

— Ես ալ գիտեմ որ ամէն տառն ան օրէրա կ'եր-
թայ:

— Եատ լաւ, հիմա ինծի մտիկ ըրէ, Եւրիպէնը
կը գտնես և կ'ըսես անոր թէ՛ երբեմն, թեւին վրայ իբ-
րանեցած սուրի աննշան մէկ վէրքն իսկ, կրներու վրայ
մեծ ազդեցութիւն կը ներգործէ: Հիմա դուք սուրի
այդ հարուածը պէտք է ստանաք իմ ձեռքէս ձեր
ձերմակ թեւին վրայ, գուցէ Մարքիզը, մինչև մենա-
մարտի նախօրեակը, սկսի ձեր մասին տեղեկութիւններ
քաղելու:

— Արդարեւ, հօրեղբայր, աս ալ գեղեցիկ միտք
մըն է:

— Սպասէ որ ըսեմ: Եւրիպէնը ուրեմն կը զրկէք
օրբեա, իսկ Մարքիզին քովի օթեակն ալ դուք կը
վարձէք:

— Եատ լաւ:

— Գործը այնպէս մը կը կազմակերպէս որ, այն
պարագային երբ վարագոյրը կ'իջնայ, Եւրիպէնի հետ
դուք այնպիսի բանավէճի մը կը բռնուիք, և երկուք-
նիդ ալ այն ատիճան բարձր ձայնով կը խօսիք որ,
Մարքիզը ձեր բանավէճին բոլոր բառերը, մենամարտի
ժամը, որոշուած ղէնքերը, և Եւրիպէնի ընակած թա-
ղը, անոր տան թիւը աղէկ մը իմանայ:

— Եատ լաւ, կը հասկնամ:

— Միայն, վաղը առաւօտ Եւրիպէն երթալով
Բէրինիէր փողոցի 40 թիւ տունը, պէտք է վարձէ պա-
րապ սենեակ մը:

— Տիկին Մալաւիի՞ տան մէջ:

— Այո՛:

— Այդ յարկաբաժինին պատուհանները պարտէզին
վրայ կը նային: Տիկին Մալաւիի սենեակի պատուհան-
ներէն ամէն ինչ կը տեսնուի:

— Շատ լա՛ւ, շատ լա՛ւ :

— Մարքիզը երբեմն այցելութեան կ'երթայ իր հոմանունին : Այժմ կը վստահեցնեմ թէ՛ մենամարտը տեղի ունեցած ժամանակ Մարքիզը պիտի գտնուի տիպիկն Մալասիի մօտ, կէս օրէն առաջ : Վանթիւր տեղի տւնեցող դէպքերը սլէտք է տեղեկացնէ մեզի : Ի՞նչպէս կը գտնէք դաղափարս :

— Անթերի կը գտնեմ և կատարեալ կերպով ալ պէտք է գործադրել, սակայն...

Սըր Ուիլիերմս ըսաւ.

— Զարմանալի՛ բան, ո՞րն է սակայն :

— Եթէ Շէրիւպէն չհաւանի սուրի հարուածին...

— Խենդ ես դուն դերկոմս, մօզի պատկանող անձ մը, ամէն կերպով պէտք է մեզի ենթարկուի : Եթէ հարկ ըլլայ կտրել Շէրիւպէնի քիթն ու ականջը, թէև այդ բանը անոր գեղեցկութեանը պիտի վնասէ, սակայն վստահ եմ որ ան չպիտի զլանայ ցոյց տալու նոյն իսկ այս աստիճան անձնութեան թիւն մը :

— Ատոր ըսելիք չունիմ :

Պարօնէ այս խօսքերէն վերջ օտքի ելաւ, կոճկեց իր վերաբերուն, ձեռնոցները անցուց և ձեռքը Ռօքան պօլի երկաթելով ըսաւ.

— Առ այժմ միտք բարով, վաղը իրիկուն կրկին կը տեսնուինք :

Կեղծ Շուէտացի բարեկամը ըսաւ.

— Կ'ուզէք կառքս արամադրեմ ձեզի :

— Մինչև Պլանտ փողոցի վարի ծայրը կ'ուզեմ որ կառքով երթամ :

Սըր Ուիլիերմս նստելով Ռօքանպօլի անձնական կառքը, նշանակուած փողոցը մտաւ, ուր վար իջնելով կառքէն, հետիոտն ուղղուեցաւ դէպի Մօնսէյ փողոցի կողմերը :

Սըր Ուիլիերմս հետադէտ և խոհական միտք մը

ըլլալուն, Թիւրգուազն ու Պաքարոն բնակեցնել տուած էր փոքր հիւրանոցի մը մէջ, գաղտնի տէրը ինք մնալով ալդ շէնքին : Ան կրնար ուզած ժամանակ իր մօտ գտնուած բանալիներովը բանալ հիւրանոցին դուռը, ու մտնել հոն քննութիւններ և հետազոտութիւններ կատարելու համար, իբր ծրագրած գործերուն մասին :

Այսպէս ան առանց զանգակը հնչեցնելու առանց աղմուկի և օտքի ձայն հանելու մտաւ հիւրանոցէն ներս ու ելաւ առաջին յարկը, պարտէզին կողմէն լոյս մը նշմարուած ըլլալով, ննջասենեակին դրան մօտեցաւ ու ձայն տուաւ :

Թիւրգուազ գիշերազգեստը հագած ու անկողին մօտած էր թէև, սակայն, մտէ՛ք, ըսաւ և երբ առաւ Սըր Ուիլիերմսի ներս մտնելը.

— Դժձք էք, ըսաւ անոր, կը գուշակէի որ պիտի դաք այս իրիկուն :

— Առաւօտ ըսէք աւելի լաւ կ'ըլլայ, որովհետև ժամը երեքն է հիմա :

— Այդպէս թող ըլլայ, սակայն թոյլ կուտո՞ք որ պանկիմ :

— Այդ մասին չեմ խանդարեմ ձեզ :

Թիւրգուազ անկողինին մէջ պառկելով, գլուխը քաղաքավարօրէն դրաւ բարձին վրայ և յետոյ դառնալով Սըր Ուիլիերմսի.

— Պարօն, ես ձեր ծառան եմ, հետեւաբար պատրաստ եմ հնազանդիլ ձեզի :

— Ինծի մօիկ ըրէ, վաղը առաւօտ կ'երթաս Շարօն փողոց և կեղծ հայրդ կառքի մը մէջ դնելով կը փոխադրես Տիւպուռ հիւանդանոցը : Այն անկէ վերջ քեզի կը վերաբերի :

— Շատ լաւ, Ֆէրնանի մասին ի՞նչ ընթացք բերունեմ :

— Դեռ անոր ժամանակ կայ: 13 միլիոնի հօրքս
առաջինը ձեռք բերելու համար պէտք է հօժարու-
թիւն ունենալ:

— Կը վստահեցնեմ ձեզ համարութեանս մասին,
սակայն եթէ Ֆէրնան անդա մըն ալ հոս գայ, իր ու-
նեցած վերջին սանդիմը, վստահ եմ որ հոս պիտի
ձգէ:

— Նոյն իսկ իր կնոջ պատիւն ալ հոս պիտի ձգէ
անիկա:

ՄԵՆԱՄԱՐՏԸ ԾՈՒՂԱԿԻ ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ ՄԸՆ Է

Սըր Ուիլիերմսի և Ռօքանպօլի միջև տեղի ունեցող
խորհրդակցութիւններէն երկու օր վերջ, ժամը եօթնին
ատենները, տիկին Մարքիզ Վան-Հօբ, երբ զբաղած
էր նախասենեակին մէջ իր արդուզարդովը, ամուսինը
Մարքի ներկայ ըլլալով հոն, նստած էր թիկնաթոռի
մը վրայ:

Պ. Վան-Հօբ մեղրալուսնի ամիսներուն չափ և ալ
ուելի կը սիրէր կինը, հիանալով այն գեղեցկութեանը
վրայ, զոր իր կինը այնքան թաքտ և անաղարտ կեր-
պով կը պահէր: Սակայն Մարքիզ տառապած և գու-

նաթափ եղած ըլլալով նամանաւանդ քանի մը օրէ իվեր
ենթարկուած իր մտաւանջութիւններէն նիհարցած, ա-
ռանց պատճառը իրեն ալ ծանօթ ըլլալու, տեսակ մը
ռաւապագին զգացումներով կը տուայտէր:

Մարքի Վան-Հօբ քառասուն տարեկան էր: Ան պա-
հելով հանդերձ իր առնական գեղեցկութիւնը, հիւսի-
սային ընակիչներուն նման պաղ արտայայտութիւն մը
ունէր: Ինք երկայնահասակ և գէր մէկը, ամենափոքր
դէպքէ մը աղդուելով, գէժքը յանկարծական փոփո-
խութիւններու կ'ենթարկուէր: Բնութեամբ լուր, բա-
րեսիրտ և հեզ մէկը ըլլալով հանդերձ նախանձու էր,
այնպէս որ կօրելի էր անոր արտաքինէն հասկնալ իր
մէջ արթնցած կրքին տաքիճանը:

Սըր Ուիլիերմս կարող կ'զգար ինքզինքը ոչնչաց-
նելու այդ մօրդը: Վան-Հօբ կրթուած և քաղաքավար
մէկն էր, ու շատ լաւ կրնար զսպել իր կիրքերուն ու
չար միտումներուն և իշխել անոնց վրայ: Ան կրնար
բացարձակապէս ազատ ձգել իր կինը, իր քայլերուն
մէջ:

Մարքիզ Վան-Հօբ, այդ իրիկուն պիտի մասնակ-
ցէր Սաթրանճի խաղերուն: Ան չէր ուզեր սր բաց-
կայի ու ետ մնայ այդ խաղէն, և անպատեհութիւն մը
չտեսնելով կնոջ օրերու երթալուն մէջ, անոր դառնա-
լով ըսաւ.

— Սիրելիս, ես ժամը 11ին, այսինքն վերջին ա-
րարուածը լրանալուն կուգամ օրերա քեզ առնելու:
Այդ ժամանակ լուր արշւեցաւ իրեն թէ հազարապետ
Փարտէնը եկած է այցելութեան: Մարքիզը զայն երբ
կ'առաջնորդէր սալօն, կինը ըսաւ.

— Ո՛հ, ո՛չ սիրելիս, արդէն հագուած էք և հա-
նազարապետը մեր ամենօրեայ բարեկամներէն ըլլա-
լուն, անպատեհութիւն մը չիկայ զայն հոս ընդունե-
լուն մէջ:

Հետեւաբար հաղարապետը ընդունուելով թուալէթի սենեակին մէջ, ըսաւ Մարքին.

— Լաւ ատեն եկաք, սիրելի բարեկամս, միաքիս մէջ խորհուրդ մը յղացայ, հիմա պիտի յայտնեմ զայն քեզի:

Հաղարապետը Մարքիզին ձեռքը համբուրելէ վերջ երբ հիացումով կը դիտէր զայն, Մարքին հարցուց.

— Սիրելի հաղարապետ, դուք կը սիրէ՞ք օրերան:

— Շատ կը սիրեմ:

— Այդ պարագային, տիկինը ուրախութեամբ պիտի ընդունի ձեզ իր օթեակին մէջ:

Այս միջոցին Մարքին դիտեց իր կինը՝ որու շքեղ ներուն վրայ ժպիտ մը առաջ եկած էր:

— Հաղարապետ, ամուսինս չափազանց անգուրջ է, ան սաթրանճը իր կնոջմէն աւելի կը նախընտրէ կատարել տալու համար իր նախասիրութիւնները, իբր կինը կը յանձնէ այս կամ այն բարեկամին պաշտպանութեանը:

Յետոյ տիկին վան-Հօբ, անուշ նայուածք մը ունէր զելով ամուսինին, իր յանդիմանութիւնը սրբազրեց ըսելով.

— Գացէ՛ք բարեկամս, խաղացէ՛ք ձեր սաթրանճը սակայն մի մոռնաք որ չորրորդ արարուածին ձեզի կ'սպասեմ:

Տասը վայրկեան վերջ, հաղարապետը նստելով Մարքիզին կողքը, անոր կնոջը հետ մեկնեցան օրերա:

Ուրբաթ ըլլալուն պատճառով, այդ օրը չափազանց բազմութիւն կար թատրոնին մէջ:

Մարքիզը զինք տեսնողները հիացնելու աստիճանէ վեղեցիկ էր այդ իրիկուն, երբ մտաւ իր օթեակը, ամէնուն ուշադրութիւնը անոր վրայ կեդրոնացաւ.

Ռօքանայօլ կէտ առ կէտ կը գործադրէր Սըր Ուլիերմօի տուած հրահանգները: Ան, Մարքիզին օթեակին առջևը գտնուող օթեակը հաղիւ նստած էր, քովի օթեակը բացուելով ներս մտան երկու երիտասարդներ: Այս երիտասարդներէն մին Շէրիւպէնն էր, իսկ միւսը Պ. Օսդար տը Հէրշինն: Օսդար՝ արմուկը կրթըցնելով օթեակին առջև, այն աստիճան ծոցաւ որ, Մարքիզ երբ զբաւած էր հեռագիրով դիտելու, Շէրիւպէնն հանդիպեցաւ իր աչքերը: Եթէ՝ Տիկին վան Հօբ, դուրսկաւ ըլլար թէ վտանգի մը պիտի հանդիպէր, թերեւ այնքան չի սոսկար, որքան ան այլայմէ եղաւ Շէրիւպէնը նշմարած պահուն:

Սակայն, պատկանելով ինք կնոջական խուժրին, կրցաւ անտարբերութեան քողին տակ ծածկել իր զգացած երկիւղն ու յուզումները, այնպէս որ իր դէմքը ցոյց չէր տար ոեւէ խռովքի նշան:

Իսկ հաղարապետ Կարտէն, իր նստած աեղէն չէր տեսներ Շէրիւպէնը: Ան շատ լուռ և հանդարտ նստած կը դիտէր հետզհետէ թատրոն եկող հանդիսականները:

Երբ վարագոյրը պիտի բացուէր, այդ ժամանակ Մարքիզին օթեակին դիմացը գտնուող օթեակը բացուելով, ներս մտաւ Պ. դերկումս տը Գանայօլն, աչքին կապոյտ ակնոց դրած և շրթունքներովը ծիծաղելով:

Այս միջոցին հաղարապետը ծոցելով Մարքիզին կողքէն ըսաւ անոր.

— Պ. դերկումս տը Գանայօլն է:

— Այո՛, պատառխանեց ան:

— Կարծեմ թէ զայն ձեր տունը տեսած պիտի ըլլամ:

— Այո՛, արձանագործութեան արուեստը ինծի սովորեցնող արձանագործ մը զայն ներկայացուց ինծի:

Մարքիզը, ծածկելով իր զգացած յուզումները և Ռօքանայօլ

ազազայի մասին բոլորովին անգիտակ ըլլալով միանգամայն, սկսաւ ընկերոջը հետ խօսակցել, իր գագաթ գառն զգացումները մոռնալու համար:

Հազարապետը այսպէս կը խօսէր.

— Պ. ար Գամբուր կիրթ ու փափկանկատ աղնուական մէկն է:

— Շուէտացի է կ'ըսեն անոր համար:

— Թէեւ ծագումով Շուէտացի է. բայց ինք Ֆրանսա կը բնակի մանկութենէն ի վեր: Շատ ժամանակ աշխատած եմ անոր հօրը հետ: Ընտանիքը մեծ դիրք մը դրաւած է Շուէտի պալատական շրջանակներուն մէջ:

— Հարո՞ւստ է:

— Ո՛ր, ամենէն շատ 30—40 հազար ֆրանքի եկամուտ մը ունի: Սակայն, հաւանական է որ օր մը արժանանայ փայլուն ու բախտաւոր ամուսնութեան մը, որովհետեւ ինք գեղեցիկ, դեռատի և խելացի երիտասարդ մըն է: Սա ալ աւելցնեմ որ հակառակ իր ունեցած այս առաւելութիւններուն, ունի նաև պակասութիւններ ալ:

Մարքիզին ուշադրութիւնը թէև ուրիշ քաներու վըրայ էր, բայց ինք այնպէս կը կեղծէր թէ մտիկ կ'ընէ հազարապետը:

— Զի՞նչ կ'ըսէք:

— Եթէ չեմ սխալիր, ան մինչև հիմա երեսունէն քառասուն անգամ մենամարտած է: Լաւ նշանաբան մըն է և մենամարտի ժամանակ իր պաղարիւնութիւնը պահելու յատկութիւնը ունեցած ըլլալուն, յաջողած է շատ անգամ վերաւորել և պարտութեան մատնել իր հակառակորդները:

— Ի՞նչ սոսկալի վիճակ...:

Մարքիզը բեմին դարձած այնպէս ջոյց կուտայ ինքզինքը թէ կը դիտէ ներկայացումները, սակայն, ի-

գականութեան մէջ. Շէրիւպէնը տեսնելէն ի վեր կը ջանար իր սիրտը մանող լուռ տանջանքներուն ու մտառանջութիւններուն իմաստը հասկնալ:

Ուրիշ կողմէն Մարքիզը, կարծելով որ դերկոմս Գամպուր, հեռադիտակով զինքը կը դիտէ, այդ ժամանակ ցնցուեցաւ հազարապետին խօսքերէն:

Առաջին արթուածը վերջացած ըլլալով, դերկոմսը դուրս ելաւ սենեակէն, երբ արդէն իջած էր վարագոյրը:

Տիկին Վան-Հօբ, վտանգէ մը ազատողի նման շունչ մը քաշելով, երբ կը վերադառնէր իր անդորրութիւնը, իր քովի օթեակին մէջ թեղի ունեցող խօսակցութենէն հեռեւեալ խօսքերը դպան աղանջին, որոնք կը փոխանակուէին երկու անձերու միջև:

— Դո՛ւք էք Պ. Օսգար տը Վէրնին:

— Այո՛, ես եմ, պարո՛ն:

— Պարո՛ն, կը փափաքի՞ք վայրկեան մը ինծի հետ տեսակցութիւն մը ունենալ:

— Ամենայն սիրով, պարոն:

— Ես դերկոմս Գամպուրն եմ:

— Գիտեմ պարոն, եւթ օր առաջ հանդիպեցայ ձեզի, Մարքիզ Վան-Հօբի կազմակերպած երեկոյթին մէջ:

Մարքիզուհին դողաց և երբ սկսաւ աւելի ուշադրութեամբ աղանջ դնել անոնց հետեւեալ խօսակցութիւնը լսեց:

— Պարոն, ոթւ օր ժամանակ կորսնցուցի հասկընալու համար ձեր տնունը և ձեր բնակավայրը: Ի՞նչ մը առաջ միայն կրցայ հասկնալ ծանօթէ մը ձեր տնունը:

— Կրնամ երկրորդ կէտին մասին գոհացնել ձեզ: Ես կը բնակիմ Բէթինիէր փողոց 40 թիւ տան ստորնաշարկին մէջ:

Այս խօսքերուն վրայ Թիկին Վան-Հօբ սարսուռ-մը զգաց իր վրան:

Իսկ Պ. Թը Վերնի շարունակեց.

— Սակայն, պարոն, կը զարմանամ ձեր այն հե-տաքրքրութեանը մասին որ կ'ունենաք հասկնալու հա-մար անունս և բնակավայրս: Կը կարծեմ որ դուք ալ իրաւունք պիտի տաք ինձի, այս խնդրին մասին:

Որ — ովհեա և ձեզ հանդիպել ուղերուս պատճառ-ները կան: Զէի գիտեք ձեր անունը, երբ Մարքիզին տունը միտակց կը գտնուէինք, և սակայն կ'ուզէի ան-պատճառ հասկնալ ձեր ինքնութիւնը:

Պ. Թը Վերնի ըսաւ.

— Տարօրինակ բան, արդեօք գաղանի պաշտօն մը անիք:

— Ո՛չ, ես միայն իմ գործերովս կ'զբաղիմ և եթէ թոյլ կուտաք կրնամ ձեզի բացատրել զանոնք:

— Շատ լաւ, պարոն, ձեր արամադրութեան տակ եմ:

Աթոռներուն ձայներէն Մարքիզը հասկցաւ որ նստաւ Պ. Թը Գամպոլէ՝ քուն խօսակցութիւններէն բառ մը իսկ չվրիպեցնելու համար, ուշադիր ահանջ դրաւ անոնց:

Դերկոմար կամաց ձայնով մը այսպէս շարունակեց խօսիլ:

— Պ. Վան Հօբի տան մէջ լանսպինէ խաղա-ցին:

— Կը յիշեմ:

— Խաղը բաւական նպաստաւոր էր, կարգ մը բախտաւոր խաղացողներ ալ կային հոն:

Օսդար բացատրողական ձեւով մը ըսաւ.

— Այո՛, շատ մը բախտաւորներ ալ կային:

— Յիշեմ ձեր համար, գրեթէ ըսելու աստիճան գումար մը ես չահեցայ:

— Այո՛, այո՛, շատ լաւ կը յիշեմ:

— Սակայն, խաղի ընթացքին մէկու մը կողմէ նախատուելով, մենամարտելու համար ձգեցի երեկոյթը և հեռացայ: Միայն սախառնոցով ամէն ինչ, պայ-մաններս յայտարարած էի դեռ չի մեկնած: Հակառա-կորդս համաձայնելով մենամարտի իմ սուրբերովս, զա-նոնք բերելու համար տուն գացի, և շնորհիւ կապիտ-լծած ձիերուն սրընթացութեանը, Մօնսօի դաշտին մէջ մենամարտելով յաղթեցի հակառակորդիս, կարծելով որ նորէն պիտի կրնամ վերադառնալ ներկայ գտնուելու համար երեկոյթի խաղերուն:

— Ուրեմն տակաւին կը խորհէիք պարելու վրայ:

— Ո՛չ, մտադիր էի երթալ հոն և գտնել այն ան-ձը, որ իր բերնէն փախցուցած էր անպատշաճ խօսքեր, ծաղրելով և արհամարհելով զիս:

Մինչդեռ Մարքիզուհին կը լսէր այս խօսքերը, հետզհետէ կ'աւելնէր իր անհամբերութիւնն ու մտա-մանջութիւնը:

— Այո՛, երբ խաղասեղանէն մեկնելու վրայ էի, «ախ խօսքերը լսեցի. «այս ձեւով լանսպինէ խաղացող երեք անոնուած չէ»:

— Ի՛նչ, միթէ՞ լսեցիք այս խօսքերը:

— Այո՛:

— Գիտէ՞ք թէ ո՛վ ըսաւ այդ խօսքերը:

— Այո՛, պարոն, դուք ըսիք:

— Թերեւս...

— Ինչ որ է Պարոն, մենամասն վերջ երբ վերա-դարձայ ու ձեզի փնտռեցի, սակայն, ձեր մեկնումին պատճառով չկրցայ գտնել ձեզ:

— Սովորութեանս համեմատ շատ կանուխ մեկ-նեցայ:

— Ուրախ եմ որ, այս երեկոյ կրցայ քեզ հոս

գտնել, կը յուսամ որ հարկ տեսնուած բացատրութիւնները կուտաք ձեր ըրած խօսքերուն մասին:

— Պարոն, այնպիսի նկարագիր մը ունիմ որ երբեք ես չեմ տեսներ ըսած խօսքս:

— Ի՞նչ...

— Ես երբեք չեմ զղջար այն ընթացքիս և խօսքերուս մասին, որոնց ժամանակը անցած է:

— Այսպէս ուրեմն խօսքերնիդ ես չէք տեսներ:

— Բայց մը, դիր մը իսկ չեմ փոխեր:

— Այս պարագային, պարոն, ձեռք կը խնդրեմ վերջին ծանօթութիւն մը, աւել կրնաք ընդունիլ վկաներս:

— Կը կրկնեմ նորէն, ես Բէթինիէր փողոցը թիւ 40 տան ստորնայակը կը բնակիմ,

— Հիմա ժամանակը ուշ է, վաղը կը վերջացնենք այս գործը:

— Հիմակ ալ անոր գիւրութիւնը կայ:

— Ինչպէ՞ս:

— Հաղարապետ Գարաէնը բարեկամս է, զայն քիչ մը առաջ տեսայ նրբանցքներուն մէջ:

— Այո՛, տիկին Վան-Հօբի օթեակն է:

— Ահ, ի՞նչ կ'ըսէք:

Մարքիզը երբ լսեց Շէրիւպէնի «ա՛հ» բացազանչութիւնը, մտատանջութեան մատնուեցաւ յանկարծ, և յետոյ օւշադիր ու դողդուլով, հետաքրքրութիւնէ մղուած ակամջ դրաւ անոնց խօսակցութիւններուն:

— Կէս գիշերին, Բիչլիէօ փողոցը, Գարաիւնալ սրբաբանին մէջ, հաղարապետին ներկայ ըլլալուն մասին կ'երաշխաւորեմ: Գուք ձեր վկաներով հոն պիտի գտնուիք:

— Յետոյ, կրնանք Պուլօներ անտառին մէջ մենաժամարել:

— Միայն թէ ինձ պարտականութիւն կը համարեմ յայտնել ձեզի լուր մը:

— Զեր տրամադրութեան տակ եմ պարոն:

— Ես երբեք խեղկատակութիւն կամ կատակ նշկատած չեմ մենամարտը: Հոգևով կը մենամարտիմ ու այնպէս կը կարծեմ թէ՛ չպիտի կրնանք երկուքնիս միատեղ մեկնիլ Պուլօներէ անտառէն:

— Ես ալ այդպէս կը կարծեմ պարոն:

Մարքիզուհիին սիրտը խռովքի մը մատնուեցաւ: Ամբողջ արիւնը կարծես սիրտը խուժեց: Աթոռներուն տեղափոխութիւններէն ան հասկցաւ թէ դերկոմսը մեկնելու կը պատրաստուէր:

Իսկ հաղարապետը օգտուելով դեռ վարագոյրի փակումէն, բռն մը չլսել ձեռնալով շուրջը կը դիտէր հեռագիրակով, բոլորովին անտարբեր երեւոյթով:

Անկարելի է բացատրել այն վիճակը, որուն ենթարկուած էր երիտասարդ կինը, այս կարճ ժամանակամիջոցին մէջ:

Ան, մտահոգութեան ենթարկուած ըլլալով, հետեւեալ օրը մենամարտող անձերէն միոյն նկատմամբ ունեցած համակրութեանը մասին չէր կրնար իմաստ մը տալ: Որովհետեւ, Մարքիզուհին այն կիներէն էր՝ որոնք կը ցանկան վայելել աշխարհը, ուժեղ անհատաբանք կը ցանկան վայելել աշխարհը, ինչպէս փոքրիկ թուկանութիւններու հովանիին տակ, ինչպէս փոքրիկ թուկանները զերծ կը մնան փոթորիկներու ցնցումներէն, երբ անոնք տնկուած են բոլոր ծառերու առընթեր, անոնց շուքին տակ:

Մարքիզուհիին վիշտ պատճառող կէտը այն էր, որ մենամարտի մասնակցող Պ. ար Վէրնի որուն հանդէպ դաղտնի համակրութիւններ կը տածէր, հաւանական կը նկատէր որ ան պարտուի, ու այս մտածումներէն կը յուզուած, կը տառապէր ինք իր մէջ խեղդելով իր ցա-

ւերը, առանց զանոնք բացայայտութիւն արտայայտելու:

Ուստի՝ ան խորհեցաւ ամէն բանէ առաջ արգելք հանդիսանալ այս մենամարտին տարուած այն զգացումներէն, որ յատուկ է կիներուն, երբ անոնք հաստատեն իրենց սիրոյն և համակրութեանը մէջ:

Սակայն ինչպէ՞ս և ի՞նչ ձեւով արգելիլ: Կարելի էր միջամտել այդ երկու անձերու վէճերուն, երբ անձնապէս ռանօթ չէր անոնց:

Այս կէտը ալ աւելի մտահոգեց զինքը:

Աւելի յարմար կը նկատէր, ցարդ խօսք մը չըրած իր զգացած սիրոյ մասին յայտնութիւններ ընել Պ. Շէրիւպէնի, և յետոյ սկսիլ միջամտութեան:

Արդեօք հազարապետը՝ որ իր ամբողջ կեանքը կիներու մէջ անցուցած ըլլալով, շատ լաւ գիտէր անոնց ներքին դրդումներն ու միտումները, չպիտի հասկընար իր սէրը, որ կը տառապեցնէր զինքը:

Դերկումս Գամպօլէ, դուրս ելնելով Մարքիզու հիին օթեակէն, մտաւ իր օթեակը, որ տասը վայրկեան տեւած էր խօսակցութիւնը: Կնոջ յուզումը գագաթնակէտին հասած էր: Ան այս վիճակին մէջ լսեց այն խօսակցութիւնները՝ որոնք տեղի ունեցան դերկումսին և Շէրիւպէնի միջև:

— Բարեկամս, ձեռնէ ծառայութիւն մը պիտի խնդրեմ: Ես կին մը կը սիրեմ, իսկ այդ կինը, ծառայութիւնէն այն զգացումներու, որոնք կը տածեն անոր նկատմամբ, այնպէս որ քն իմ մահէս վերջ պիտի կըրնայ հասկնալ զայն: Կեանքը ինծի համար ոչնչութիւն մը կը ներկայացնէ, ու երբ մահը իր սեթեւերը տարածէ, յօժարութեամբ պիտի նետուէի անոր ցուրտ գիրկը:

— Ձեր այս միտքը ըստ իս յիմարութիւն է:

— Ըլլայ՝ կամ չըլլայ, ինծի համար այս իրակա-

նութիւն է: Ես շատ լաւ գիտնալով հանդերձ առաջարկուած մենամարտին ինծի սամար վնասաբեր ու վտանգաւոր ըլլալը, ուրախութեամբ մըն է որ կը մասնակցիմ անոր:

— Օսկար, յիմար մըն էք դուք:

— Ո՛չ, յիմար չեմ, զգուած եմ կեանքէն ապրելէն ալ, որովհետեւ անոյս կերպով կը սիրեմ մէկը, և քանի ապրիմ, ոչ ոք պիտի գիտնայ սէրս ու տառապանքս:

— Հապա եթէ մեռնի՞ք:

— Այն ժամանակ, բարեկամս, վստահ եմ որ ինծի հանդէպ ձեր ունեցած հաւատարմութեան մէջ հաստատ պիտի մնաք:

— Ի՞նչ կ'սուղէք որ ընեմ:

— Վաղը, նախ քան մենամարտիս, նամակ մը պիտի յանձնեմ ձեզի:

Շէրիւպէն ընդհատեց իր խօսքը, իսկ Մարքիզուհին դրեթէ մարելու փոփոխութեան հասած էր:

— Է՛հ, ի՞նչ պիտի ըլլայ այդ նամակը:

— Երկու պահաբանի մէջ պիտի ըլլայ այդ նամակը Վրայի պահաբանը առանց գրի պիտի ըլլայ, միայն ներքին պահաբանին վրայ գրուած պիտի ըլլայ անոր հասցէն: Եթէ մենամարտի մէջ մեռնիմ կամ վիրաւորուիմ, դուք այս նամակը անհետ թողթատարին պիտի յանձնէք, սակայն պայմանաւ որ, այդ պարագային՝ կապէք ձեր աչքերը, պատուէք վրայի պահաբանը, ու յանձնէք թողթատարին: Այս մասին կը փոփաքիմ որ խոստում տաք ինծի:

— Կը խոստանամ:

— Բարեկամս, դուք ալ կը խոստովանիք որ այդ նամակը սիրականիս ուղղուած է: Միայն փոփաքս այն է որ, ան ալ թող հաւանայ իմ մահէս յետոյ թէ՛ որքան կը սիրեմ զինքը:

Մարքիզուհին այս վերջի բառերը լսած ժամանակ
մարելու աստիճան վիճակի մը մասնուեցաւ, ասոր հետ
մէկտեղ յոյս մըն ալ ծագեցաւ իր մէջ, յոյս մը. որ
կրնայ միայն յառաջ գալ, նմանօրինակ վիճակի են-
թարկուած կիներուն մէջ:

Մարքիզուհին՝ մինչդեռ ընկղմած էր այս խոր-
հուրդներուն մէջ օթեակի դռը զարնուեցաւ: Շանկարձ
ան դողալ սկսաւ, որովհետեւ կարծեց թէ եկողը Շէ-
րիւպէնն է:

ՄԵՆԱՄԱՐՏ ԹԷ ՈՐՈԳԱՅԹ

Դուռը զարնողը ոչ թէ Շէրիւպէնն էր այլ այն
պաշտօնեայ կինը՝ որ սպասելով օթեակներու դրան
առջև, հանդիսականներուն յանձնարարութիւններն ու
հրամանները կը կատարէր վճարումի փոխարէն: Այդ
կինը՝ ամբողջ մը կը ընէր հազարապետ Գարաէնի՝
զօր կ'ուղարկէր իրեն Շէրիւպէն իր օթեակէն:

Մարքիզուհին՝ երբ տեսաւ այս կինը՝ քիչ մը հան-
գըստացաւ: Սակայն, այս նամակը գրուած ըլլալով Շէ-
րիւպէնի կողմէ, անհամբերութեան ենթարկուած էր,
պարունակութիւնը հասկնալու հետաքրքրութենէ մը գ-
ուած:

Տոմսակը բերող կինը հազարապետին դառնալով
ըսաւ.

— Դո՛ւք էք պարօն Գարաէնը:

— Այո՛, ես եմ:

Գարաէն նամակը առնելէ յետոյ, դարձաւ տիկին
Վան-Հօբի և ըսաւ անոր.

— Տիկին, կ'արթօնէ՞ք նամակը բանալու:

Մարքիզուհին բռնի ծիծաղով մը ըսաւ.

— Բացէ՛ք. պարօն:

Հազարապետը բացաւ նամակը և կատարեալ լռութեամբ կարդալէ վերջ, զայն ճմլեկելով դրաւ գրպանը: Յետոյ դառնալով դռնապանուհիին ըսաւ.

— Ըսէ՛ք այս նամակը զրոգ պարոնին թէ՞ նշանակուած տեղը պիտի գտնուիմ իր ժամանակին:

Օթեակներուն ծառայող կինը դուրս ելաւ:

Տիկին Վան-Հօբ, անտարբեր ձև մը տալով իրեն բռնի ծիծաղներու մէջ կ'աշխատէր խեղդել իր զգացած մտահոգութիւնները:

Յետոյ, բացատրողական ձայնով մը և մատներովը զայն յանդիմանելով աւելցուց.

— Ձերբակալեցի ձեզի, հազարապետ:

— Ի՞նչ բանի մէջ, տիկին:

— Դուք, հասարակութեան առջև և իմ օթեակիս մէջ սիրահարական թղթակցութիւններով կ'զբաղիք, այնպէս չէ՞:

— Ո՛չ, տիկին, սիրահարական թղթակցութիւն չէ այս:

— Օ՛հ, կը ճանչնամ ձեզ, ամուսինս գողտիք չի պահեր ինձմէ:

— Տիկին, սխալ է ձեր կարծիքը, արդէն ինծի պէս մազերը ճերմկած մէկը...

— Յետոյ, փոխելով խօսելու իր ձեւը, ըսաւ.

— Տիկին, այս իրիկուն ընթրիքի հրաւիրուած եմ:

Մարքիզուհին՝ հասկնալով որ հազարապետը բան մը չպիտի հսն հետեւեալ օրուան մենամարտի մասին, անբացատրելի ձայնով մը ըսաւ:

— Տարօրինակ զան...:

Հազարապետը շարունակելով իր խօսքերը:

— Մէզոն Տօրի մէջ պիտի սպասէ ինծի մինչև կէս գիշեր:

Տիկին Վան-Հօբ համոզում գոյացնելով թէ՛ բան մը չպիտի իմանայ մենամարտի մասին, և նկատի առնելով

որ, իր ընտանեկան յարկին պատիւը պաշտպանել հարկադրուած ըլլալուն, չպիտի կրնայ միջամտել, արդիւնելու համար մենամարտը, պարզապէս հիւանդի մը նման, խոովայոյզ վիճակ մը ստացաւ:

Կնոջական բշտի նազանքները թէև ի գործ դրաւ, ծանօթութիւն մը ստանալու համար մենամարտի մասին, սակայն հազարապետը, հակառակ որ կռահած էր անոր ներքին յուզումները, անդիտակ ձեւանալով, խոր լռութիւն կը պահէր զայն շահագրգռող խնդրին շուրջ:

Միջոց մը ըսաւ տիկինը:

— Պ. տը Գամպօլէ, դեռ չվերադարձաւիր օթեակը, արդեօք ո՛ւր գացած կրնայ ըլլալ:

— Թերեւս ծխարանը գացած ըլլայ, պատասխանեց հազարապետը անտարբերօրէն:

— Ճի՛շդ է որ այդ գեղեցիկ պարօնը կռուադան և խռովարար մէկն է:

— Կը ցաւիմ որ այդպէս է, և այդ անունով ալ կ'որակուի ան:

Տիկին Վան Հօբ, պահ մը խորհեցաւ յայտնել հազարապետին թէ՛ ինք լսած է անոնց օթեակին մէջ տեղի ունեցած խօսակցութիւնը, և թէ չափազանց վերդավորած է անոնց միջև փոխանակուած խօսակցութիւններէն:

Երբ ան վաթանումներու մէջ կը խարխափէր, կնոջական արժանապատուութիւնը բարձր բռնելու պայքարը մղելով ինք իր մէջ, Մարքին մտաւ անոնց օթեակը, այնպէս վերջ դնելով տիկին Վան-Հօբի մտահոգութիւններուն:

Սովորաբար ախուր և սակաւախօս Մարքի Վան Հօբ, շատ ուրախ էր այդ միջոցին: Ան, այդ իրիկուն շահած և յաղթած էր ճատրակի մէջ, բաւական դուրս մօր յը ստանալով: Երբ ներս մտաւ արթասովոր իր

ժպիտովը, չկրցաւ իմաստ մը տալ իր կնոջ ենթարկուած այն վիճակին, որ գունաթափ խռովայոյզ երեւոյթ մը սննէր:

Մարքի վան. չօր, մինչ ուշադրութեամբ կը հետեւէր չորրորդ արարուածի խաղերուն, տիկին Մարքիզուհին, դեռ կ'երեւակայէր այն երկու սուրերու շկահիւնները՝ որոնք մենամարտի ժամանակ պիտի բազխէին իրարու հակառակորդութեան յատուկ կռուողի զայրոյթով:

Միջոց մը տիկին վան. չօր ակար ձայնով մը ըսաւ.

— Հազարապետ, մի մոռնա՞ք ձեր խոստումնապահութիւնը.

Պ. վան. չօր ժպտազին դառնալով հազարապետին.

— Օ՛-օ... ծերունի ըլլալով հանդերձ, երջանիկ կիսաշխարհիկ մըն ես դուն, ի՞նչ, ժամադրութիւն տուած ես:

— Այո, ամուրիի մը ընթրիքին հրաւիրուած եմ:

Պ. վան. չօր կռած ձայնով մը ըսաւ. — Առանց կնոջ:

— Այո՛, կ'երդնուծ պատիւիս վրայ որ առանց կնոջ պիտի երթամ:

Տիտին վան. չօր. — Այդ պարագային կրնա՞ք երթալ...

— Դեռ ժամանակ ունիմ արկուն, անոնք կէս դիշերէն առաջ չեն ճաշեր:

Տիկինը բռնի խնդալով ըսաւ.

— Կը յայտնեմ ձեզի որ, ազատ էք ձեր դավալիէի պարտականութենէն, քանի որ ամուսինս մօտա է:

Ան, այս խօսքերը ըրած ժամանակ, անուշ նայուածք մը ուղղեց այն մարդուն, որ ապսն և հինգ տարիներէ ի վեր կը սիրէր և փոխադարձաբար կը սիրուէր անկէ:

Այս միջոցին ոտքի ելաւ հազարապետը և երբ կը

պատրաստուէր մեկնելու, Մանքիզուհին դառնալով անոր ըսաւ.

— Բարեկամս, երկու խօսք եւս ունիմ ձեզի ըսելիք:

— Խնդրեմ, տիկին, ձեզ մօիկ զ'ընեմ:

— Եւս երիտասարդներ պիտի դառնալին ձեր ընթրիքին:

— Այո՛, ոմանք պիտի գտնուին:

— Դեր կոմսն ալ ներկայ պիտի գտնուի, ո՛ւր է այն դերկոմսը... ի՞նչպէս կը կոչէք զայն, ու միշտ այդ անունը կը մոռնամ:

Տիկին վան. չօր դերկոմսի անունը չի կրնար յիշելը, պարզ պարտուակ մըն էր, հազարապետին անգամ մըն ալ կրկնել տալու համար անոր անունը:

— Այդ պարագային կը խնդրեմ որ ինծի խոստանաք, ըսաւ մարքիզուհին:

— Սիրեցածս կը խոստանամ ձեզ, ինչ որ պարտադրէք ինձ:

— Կռուազան այդ դերկոմսը, եթէ մէկու մը հետ կռուի, և կամ նոյն իսկ այս մենամարտին մէջ միջամրեւելով, կրնա՞նք զայն ետ կեցնել տալ իր որոշուածէն:

Տիկին վան. չօր, հակառակ որ այս խօսքերը անակ մը մտահոգութեամբ կ'արթասանէր, սակայն Մարքին բան մը չկրցաւ կռահել:

Հազարապետը ծիծաղելով ըսաւ.

— Հանգիստ եղէ՛ք, տիկին, ամուրիներուն այս ընթրիքը կատարեալ խաղաղութեամբ կը վերջանայ: Եւ ձգելով տիկին վան. չօրը սարսափի և յոյսերու մէջ մեկնեցաւ օթեակէն:

Պ. վան. չօր: Կինը հիւրոնոց տանելէ վերջ, երբ տեսաւ անոր դէմքին այլայլութիւնը և գունաթափութիւնը, հարցուց.

— — Ի՞նչ ունիք, սիրունիկս :

Տիկինը. — Բան մը չունիմ, միայն թէ գլուխս կը ցաւի :

— Ուրեմն սենեակս առանձնանամ :

Պ. Վան-Հօբ իր սենեակը քաշուեցաւ և տիկին Վան-Հօբ յայտնելով որ իր զգեստները ինք պիտի հանէ, հեռացուց սենեակէն աղախինն ու ծառան :

Ան, կը փափաքէր արդէն առանձնութիւն և մեծութիւն :

Ութ օրուան մէջ, առաջին անգամ ըլլալով տիկին Վան-Հօբ սկսաւ քննել իր սրտին խորերը, և իր ձեռքը բերած արդիւնքներն ու հետեւանքները աչքի ունենալով սոսկալի նոպաներու ենթարկուեցաւ :

Այն այնպէս կը կարծէր, իր առանձնարանին մէջ երեւակայելով այն սուրբը, որունք մենամարտի դաշտին վրայ, իրարու ախի բազխէին, և պահ մը մոռնալով իր ամուսինին հանդէպ ունեցած սէրն ու համակրանքը, երազանքու աշխարհին մէջ, վիշտէ վիշտ կը թեւածէր :

Իր սենեակը պատշգամ մը ունէր, որ կը նախէր պարտէզին վրայ : Չափազանց ճնշուած ու սրտնեղած, օդ առնելու համար է որ, պարտէզ իջաւ, և առանց իր միտքը կեդրոնացնելու խնդրի մը չուրջ, անորոշ քայլով սկսաւ դառնալ պարտէզին քուրտաթիւքը :

Ան, աչքին առջև բերելով մենամարտը՝ ուր Շէրիւպէն այլ անունով Պ. տը Վէրնիի, պիտի վտանգուէր հռուի ժամանակ : Իր զգայացումներն ու համակրանքը անոր մասին զօրաւոր ըլլալուն ու անոր անհեռացումը չի կրնար հաշտեցնելով իր սրտին հետ, սոսկալի մղձաւանջներու ենթարկուած, շուարածի մը պէս կը չափիւփէր պարտէզին լայնքն ու երկայնքը :

Ան գերի եղած այս խորհրդածութիւններուն, մոռցած էր իր շրջապատը :

Բայց ի՞նչ կրնար ընել սակայն :

Կրնա՞ր գազանապէս մեկնելով հիւրանոցէն, ամէն ինչ խոտաովանիք հազարապետ Գարտէնի :

— Ո՛ր :

Կէս գիշերին, ինկած նկարագրի տէր կիներ կամ թափառարկիներ միայն փողոց կը գտնուէին : Կրնա՞ր այս տղեղ անուշները իր վրան առնելով երթալ հոն, ըսելու համար, «կ'արգիլեմ որ մենամարտիք» :

Ասալ կարելի չէ : Սենեակ վերադառնալով և աւելորդ համարելով այս մտ՝ ծումները, անկողինին դիմուն վերեւ կախուած խաչին առջև ծուկի եկած, բաւականապէս ազօթելով :

Ողորհուրդի և աղօթքի նուի ուամ, չգրաց ան թէ՛ արդէն առաւօտ եղած էր :

Չմրան տխրաշունչ այդ առաւօտուն, բախտին մէկ թխուր դարձուածքով, կեանքի ճատրակը խաղալու համար երկու երիտասարդներ կառքի մը մէջ նստած, սրարչաւ կ'երթային հոն, ուր պիտի վճռուէր իրենց ճակատագիրը :

Տիկին Վան-Հօբ տեսաւ որ կառքը կը սուրտ դէպի Պուլօների անտառը :

Այդ վայրկեանէն սկսեալ, հակառակ որ ան աղօթքի նուիրուած մի քիչ թեթեւցած կ'զգար ինքզինքը, կառքի այդ գնացք անոր մէջ արթնցուց նոր յազումներ ու խռովքներ, այնպէս որ ան իր զգացած վիշտէն հարկադրուեցաւ փակել աչքերը : Ան կ'երեւակայէր որ երկու հակառակօրդներ սուրերնին մերկացուցած կը ճակատէին իրարու հետ. ան կարծես կը լսէր վիրաւորին հառաչները ցաւակալից հոնդիւնները, որոնք իր հոգին կ'ալէկոծէին : Ան, այն աստիճան տարուեցաւ այս զաղափարներէն որ, ուժաթափ դետին ինկաւ և առանց ռեւէ մէկը օգնութեան կանչելու տախտակամածին վրայ փռուեցաւ :

Ռօֆանայօլ

Տիկին Վան-Հօբ սովորաբար ուշ կ'իջներ անկողինէն, և երբ արթննար, զանգակը կը հնչէր որ նոյն հետայն ծառաները կ'շտապէին անոր շուրջը:

Մինչև ժամը տասն և մէկը, զգայազիրկ ան գետինը փռւած մնաց, և երբ սթափեցաւ հիւրանոցի զանգակի ձայնէն, վայրկենապէս յիշեց բոլոր անցուղարձերը:

Ան, բանտով սենեակին պատահանը նամակատան ցրուիչը տեսաւ վաղը՝ յիշեց անմիջապէս ամէն ինչ: Այս վայրկենաները դարեր տեւեց իրեն համար, մինչև որ նամակը ստացաւ:

Տիկին Վան-Հօբ, ամփոփելով իր ոժերը բացաւ նամակը, և երբ տեսաւ որ այդ նամակը գրուած է տիկին Մալասի կողմէն, մի քիչ հովաւարեցաւ և բանալով զայն հետեւեալ տողերը կարդաց:

«Սիրելի Մարքիզուհի,

«Ութ օրէ ի վեր չեմ տեսած ձեզ. ձեզ որ քրոջս պէս կը սիրեմ: Այս ութը օրուան ընթացքին, ենթարկուած ըլլալով կարգ մը նեղութիւններու և մտահոգութիւններու, անհրաժեշտ կը տեսնեմ սիրտս բանով ձեր առջև:

«Որոշած ըլլալով այսօր երբեք տունէն դուրս չելլելու, անպատճառ ձեր գոլուն կ'սպասեմ:

«Պատճառը յետոյ կ'ըսեմ:

«ԱՅՐԻ ՄԱԼԱՍԻ»

Այս նամակը պատճառ պիտի ըլլար հասկնալու նոյն օրը անդի ունեցող մենամարտի արդիւնքը, Մարքիզը այս մտածումով թէ հանգստացաւ, թէ վախցաւ և թէ՛ յայտնելով պաշարուած կէս այսահարի մը վիճակի մը մատնուեցաւ, և մոռնալով իր դրութիւնը, փաթթուեցաւ խոշոր շաշի մը մէջ ու հրամայեց որ լծեն կառքը: Իսկ Մարքին, Պուլօնիւրի անտառներուն մէջ զբօս-

նելու համար այդ առաւոտ ձի հեծնելով հոն դացած էր:

Տիկին Վան-Հօբ հրամայեց կառաւանին որ, կառքը ուղղէ Բէթինիէր փողոց, 40 թիւ տան առջև:

Պահ մը վերջ տիկին Վան-Հօբ հասած էր տիկին Մալասի տունը՝ որու առջև կանգ առաւ կառքը:

Ուրիշ անգամներ, ան պարտէզէն անցնելով կը մտնէր տունէն ներս, բայց այս անգամ մարդիկ ու պատերը քննելու աստիճան հետազոտութիւն մը կատարելով ամէն կողմը զննեց:

Արդեօք ան եկած էր, անօր համար որ միտքը զբաղեցնող անձը ողջ առողջ էր, և կամ վիրաւորած ու մեռած:

Սակայն, ան ամէն կողմ պարապ ու լուռ տեսաւ: Վերջապէս ան առաջնորդուեցաւ տիկին Մալասի սենեակը, հոն սպասող ծառայի մը առաջնորդութեամբ:

Տիկին Մալասի դիմաւորելով զայն հարցուց.

— Ո՛հ, սիրելի, դուք շաա բարի և համակրելի կին մըն էք: Սակայն, ի՞նչ է պատահած ձեզ... հանգիստ էք... ի՞նչ ունիք ըսէք սիրելիս:

— Բան մըն ալ չունիմ, այս գիշեր միայն կրցայ հանգիստ քնանալ:

— Ես ալ այնպէս: Ա՛խ, եթէ գիտնայիք:

Տիկին Վան-Հօբ ցնցուեցաւ թէև, սակայն չկրցաւ համարձակիլ հարցում մը ընելու:

Տիկին Մալասի, երիտասարդ կնոջ քովը նստելէ վերջ չարձնակեց:

— Քանի մը օրէ ի վեր այն աստիճան վշտեալ ենթարկուած եմ որ չեմ կրնար քնանալ: Անցեալ գիշեր, ժամը հինգին քնանալու վրայ էի, երբ պարտէզին մէջ լսեցի պողալու, հայհոյելու և ոտքերու ձայններ:

Տիկին Վան-Հօբ դողաց, և երբ ապուշ ապուշ կը նայէր Տիկին Մալասիի, ըսաւ անոր.

— Ա՛հ, չէք գիտեր ի՞նչ սոսկալի վիճակ էր:

Տիկին Վան-Հօբ (խեղդուկ ձայնով մը). — Տէ՛ր Աստուած, ի՞նչ պատահեցաւ:

— Սոսկալի վտանգ մը, այս տան մէջ երիտասարդ մը կը բնակէր...

Տիկին Վան-Հօբ (մահամերձի մը նման խօսելով). — Լրացուցէ՛ք խօսքերնիդ, ըսէ՛ք:

— Ահա՛, այդ երիտասարդը այս առաւօտ, Պուլ լօների անտառին մէջ մենամարտելով, մահամերձ վիճակի մը մէջ բերին:

Տիկին Վան-Հօբ ազազակ մը արձակելով գետին ինկաւ. այսպէսով ան դուրս տուաւ իր գաղտնիքը անց գիտնելու:

Տիկին Մալասի անմիջապէս զանգակը հնչեցնելով, Վանթիւր ներս մտաւ և նայելէ վերջ խորհրդաւոր կերպով տիկին Մալասիի բրաւ:

— Հա՛, հա՛, ձերբակալեցինք տիկինը:

Արդեօք՝ տիկին Մալասի, Վալէ տը Բէօրի ակումբի անդամակցողներէ՞ն կամ Սըր Ուիլիերմսի գործիքներէ՞ն էր:

Այս կէտը պիտի լուսարանենք:

ՏԻԿԻՆ ՄԱԼԱՍԻ ԵՒ ՎԱՆԹԻՒՐ

Ապականեալ բարքերը անհասկնալի գաղտնիքներ տւին: Անգամ մը այս ճամբան մտնողները, ինչ որ ալ ընեն չեն կրնար ելլել հոնկից: Հաստատամտութեամբ քալել պէտք եղած պարտականութեան ճամբէն չեղած կին մը, արգարե կրնայ վերադառնալ նոյն ճամբան, բայց իր դէմը փոքր դժուարութիւն կամ արգելք մը ելածին պէս, անդունդին մինչև յատակը իջնալիքը յայտնի է:

Տիկին Մալասիին զարմանալի արհեստին բացատրութիւնը այսչափ մը խորհրդածութեան պէտք ըլլալուն համար այդ կնոջ կենսագրութեանը մասին ալ քանի մը խօսք ըսելը յարմար կը դառնար:

Տիկին Մալասի տասնըհինգ տարեկանին Բարիզի Բէ փողոցը կանանց հագուստեղէնի մեծ վաճառատան մը մէջ կարուհի էր, բայց 16 տարիքին թողլով այդ հաստատութիւնը, խելքը կուտայ ծեր անգլաակ և հարուստ կնամուկի մը, և 18—23 տարիքը, բոլոր մեղաւոր կիներուն պէս, յաղմկալից կեանք մը կ'անցընէ:

Միջոց մը անոր դէմը կ'ելլէ բաւական հարուստ

մարդ մը, որ իրեն կուտայ մաս մը դրամագլուխ, որով, Պուլվար տէ գ'իթտիէնի մէջ կը բանայ մանրավաճառի խանութ մը ուր կ'սկսի բաւական դործընել:

Ահա այդ միջոցին Պ. Մալասի անուն յիսուննոց մէկը, չտալով կարեւորութիւն այդ մանրավաճառ կնոջ անցեալ կեանքին, ամուսնութիւն կ'առաջարկէ անոր և կ'ընդունուի:

Պ. Մալասի եօթը ութը տարուան մէջ երկու հարիւր հազար ֆրանք հարստութեան մը տիրանալով, փոխ-քաղաքացեալ կ'ընտրուի և անդամակցելով շատ մը բարեգործական ընկերութեանց, կ'սկսի իր կնոջը հետ յաճախել նախ պաշտօնական անձերու և յետոյ ելեւմտական մարդոց ընկերութիւնները:

Սակայն, ինչպէս ըսինք վերը, բարձր փոփոխութիւնը կարելի չըլլալուն համար, տիկին Մալասի ալ կը ծածկէր թէ և առ երեսու իր վառ նկարագիրը, բայց ականջէ ազանջ տարաձայնութեանց նայելով, Պ. Մալասի շատ անգամներ ենթարկուած էր անոր դաւաճանութեանը:

Ինչ որ է, ամուսինը մեռնելէն վերջը այրի մնացող այս կինը կը պատահի Շաթօ-Մայի դուքսին:

Այն ատեն հազիւ երեսունընչինգ տարեկան, այսինքն պատուաւոր անուն չահելու նախանձախնդիր տարիքին մէջ գտնուելուն համար, փայլուն ապագայ մը տեսնելով դէմը անցեալին մէջ ունեցած յանցանքները դքսութեան թագին փայլուն մարգարիտներով ծածկելու ջանաց:

Տիկին Մալասի երկու տարիի չափ սուգ բռնելէ վերջը, այդ միջոցին յարաբերութիւններ կը հաստատէր երեւելի մարդոց հետ: Վան-Հօբ Մարքիզին հետ սերտ կէրպով մը կը բարեկամանայ և այդ միջոցին ծեր դուքսին խելքը գլխէն կ'առնէր:

Թէպէտ կը կարծուէր թէ ինքը հասած է առաքինութեան ամենէն բարձր աստիճանին, բայց այդ հաւածքը պարզ երեւակայութիւն էր միայն, որովհետեւ միակնոցով, գոռու մազերով, հրապուրիչ դէմքով և ձեռքերուն դեղնաբայ ձեռնոցներ հագնելով, երեւելի ընտանիքներու զաւակներուն պէս կեանքերնին Պուլվար տէ գ'իթտիէնի մէջ անցընող երիտասարդներէն եղող այդ թարմատիին (կէնճ) պատահելուն, տիկին Մալասի տեսաւ կրկին իր անցեալ կեանքին մէջ մուտքը և առջեւը անդունդի մը բացուիլը:

Այդ կինը ծնած ըլլալով բողոքեան համար, բնական է որ, Պ. տը Շաթօ-Մայի դուքսին կուրաբար մինչև իրեն հետը ամուսնութիւնը, պիտի մնար այդ կեանքին մէջ: Մանաւանդ, այն ատենները գրեթէ երեսունընգ տարեկան, այսինքն գտնուելով կիներուն ամենէն աւելի բնական զգացումներ ունեցած տարիքին մէջ, երբ վարած կեանքին մասին շատերը ազանջէ տկանջ քանի մը բաներ կը փսփսային, բայց ծեր դուքսը միայն չէր տեսներ այդ պարագան:

Սա ալ ըսենք սակայն թէ դուքսը եօթանասուննոց ծեր մըն էր:

Դիչեր մը Սրբ Ուիլեմմի կարգադրութեամբը պատահելով քսան տարեկան նորատի մէկու մը, երբ սասիրոյ վրայ մեծ յուզմամբ մը խօսեցաւ, այդ կինը որ արդէն չուտ տպաւորուողներէն էր, այս անգամ ալ յաղթուեցաւ: Այնպէս որ, երբ ամէն ինչ հաշիւով դործելու և վերջապէս պատուաւոր կերպով շարժելու սկսած էր, այս հանդիպումին վրայ ամէն բան մոռնալով յեշեալին երիտասարդ և թարմ չրթունքներէն ելած խօսքերը մտիկ ըրաւ:

Սակայն ամէն տեսակ յիմարութիւն ալ իր ժամանակն ու ժամը ունի: Շիկին Մալասի, սիրելի ուղե-

լուն հետ միանգամայն կը փափաքէր ամուսնանալ դուքսին հետ :

Ուստի նոյն օրէն սկսեալ, տիկին Մալասի իր ժամանակը ճարտարօրէն բաժնելով, Պ. Շաթօ-Մայիին ընդունելու համար գիշեր չեղած տուն կը վերադառնար և ամէն օր ժամը երկուքին միջոցները դուրս կ'ելլէր : Ո՛ր կ'երթար :

Անիկա չըջհայեաց կին մը ըլլալուն համար, իր նոր սիրոյն մասին ոչ ոպասուհիին և ոչ ալ իր ձեռքին տակ գտնուող ռեւէ մէկուն իրեն դաղտնիքը յայտնած չէր. ընդհանրապէս կառք հեծնելով կը մեկնէր տունէն և մէկ երկու փողոցէ անցնելէ վերջը կը մտնէր Նօթր Տամ տը Լօրէթի եկեղեցին ուր տասը վայրկեանի չափ մնալով, կ'երթար Ֆլէշիէ փողոցը :

Յետոյ մտնելով այդ փողոցին մէջ տուն մը, դռնապանին սենեակին առջեւէն կայծակի արագութեամբ անցնելէ վերջը, քողով երեսը ծածկած սանդուխէն կ'ելլէր և դուռ մը բացուելով ներս կը մտնէր. երբեմն կը մնար հոն երկու ժամ, յետոյ կրկին գալով եկեղեցի, մեծ դրան առջև սպասող կառքը հեծնելով, գաղտնաբար կը վերադառնար Բէրինիէ փողոցի իր տունը :

Երբ ութը օրէ ի վեր կը շարունակէր այդ վիճակը, իրիկուն մը ժամը երեքին միջոցները տիկին Մալասի Ֆլէշիէ փողոցէն վար իջած միջոցին, յանկարծ կենալով, իր դէմը երկիւղալի ոճ մը ելածի պէս ընկրկեցաւ :

Վանթիւր երկու ձեռքերը գրպաններուն մէջ, շքեղութեան վրայ հաճելի ժպիտով մը և քիթին տակէն երգ մը մուլալով քարայտակին վրայ վեր վար կը պտտէր :

Տիկին Մալասի, զայն չտեսնել ձեւացնելով ուղեց ճամբան շարունակել, օակայն Վանթիւր կենալով ճիշդ անոր դէմը.

— Բարեւ, տիկին, ըսաւ.

Տիկին Մալասի այդ շարժումէն զարմացած կենալուն Վանթիւր շարունակելով.

— Բարեւ, տիկին, կրկնեց :

Կինը տակնուվրայ եղած էր թէև, բայց չփոխելով իր վարմունքը.

— Վարպետ Վանթիւր, դուք ի՞նչ գործ ունիք հոս, հարցուց :

— Կը պտտիմ, տիկին :

— Բայց ես այդ բանին համար չառի ձեզի ծառայութեանս :

Սպասաւորը գլուխը ծռելով ներողութիւն խնդրելու պէս քանի մը խօսք ընելուն, միւսը.

— Կառք մը գտիր ինձի և վարձքն ալ վճարէ, քանզի ամբողջ ունեցածս, ծայրագոյն թշուառութեան և կարօտութեան մէջ գտնուողներուն բաժնած ըլլալսս համար, բնաւ դրամ չունիմ, ըսաւ.

Վանթիւր այդ հրամանին կրկնութեամբ տեղի չտալով հնազանդեցաւ և տիկին Մալասի իր ընտկարանը վերադարձած միջոցին.

— Այս մարդը ժամ առաջ ճամբելու եմ, ըսաւ իւրովի :

Արդարեւ իրիկունը, ընթրիքէն վերջ, Վանթիւրը իր մօտ կանչել տալով.

— Այս առտու ի՞նչ կ'ընէիք Ֆլէշիէ փողոցը, հարցուց :

— Տիկնոջ կ'սպասէի.

— Զի՞ս կ'սպասէիր :

— Տիկինը կը հետապնդէի :

Երբ տիկին Մալասի յոնց այս խօսքերը, բարկութեան և զայրոյթի կրակ մը փայլելով անոր աչքերուն մէջ, սրտմտած ձայնով մը.

— Ո՛ր թաղէն կը հետապնդէիք զիս, հարցուց :

— Տիկին, ձեզի կը հալածէի, պատասխանեց Վանթիւր անպատկառ հանդարտութեամբ մը:

Տիկին Մալասի այս խօսքերը լսելուն պէս չըբթաւ քները ճերմկեցան. որովհետեւ այս տեսակ իրբ շարժում մը ամէն կերպով անպատկառ ըլլալուն համար:

— Վարպետ Վանթիւր, ըսաւ, դուք ալ կ'ընդունիք անշուշտ որ, կ'երեւայ թէ ձեզի Շարանթօնի յիմարանոցը դնելու պիտի ստիպուիմ, քանզի իրօք յիմարացիք էք:

Վանթիւր պատասխան չտալով, գլխարկը հագնելէ վերջը, առանց քաշուելու, կրակին մօտը բազկաթոռի մը վրայ նստաւ:

Դեռ մինչև նոյն առտուն իսկ, իր ծառաներուն մէջէն ամենէն աւելի յարգանքի արժանի եղող այդ մարդուն հանդարտ նայուածքը ու հաստատ խօսուածքը, այնքան տակնուվրայ ըրին նորատի կնոջ միտքը որ կարծեց թէ գէշ երազ մը կը տեսնէ:

Սակայն անոր շարժուածքին ու ակնարկին մէջ այնպիսի բան մը կար որ տիկին Մալասի ոչ կրցաւ վերնաշէն զայն, ոչ ալ սպասուհին կանչելու համար զանգակին լարը քաշել: Ուստի Վանթիւր նստելով անոր դիմացը:

— Տիկին, ըսաւ, մտիկ չըրած սրդողիլը յարմար չէ: Պարապ անղը կոտրել թափելը լաւ վարմունք մը չըլլալէն զաւել երբեմն ալ վտանգաւոր է:

Այրի կինը զարմանքով մտիկ ընելուն զայն, Վանթիւր սապէս շարունակեց իր խօսքը:

— Տիկին, վարկեան մը մոռնալով ձեր ծառայութեան մէջ գտնուիլս, իբրեւ բարեկամ մը մտիկ ըրէք զիս:

Երբ տիկին Մալասի այդ միջոցին զգուանք կ'զգար

և Վանթիւր ալ կը ժպտէր, այս վերջինը որէն շարունակելով խօսքը:

— Տիկին, ըսաւ, բացէ ի բաց տեսակցինք: Մինչեւ երեք շաբաթ պիտի ամուսնանաք ազնուական տոհմէ, ամենէն հին անուններէն եղող և խիստ մեծ հարստութեան տէր Պ. Շաթօ Մայի դուքսին հետ, սակայն գիտէք թէ որչափ դժուար է ամուսնութիւն մը աւելիլ: Արդէն մէկ դարու չափ կրնայ երեւիլ երեք շաբաթ ժամանակամիջոցը: Օրինակի համար, ենթադրենք թէ Պ. դուքսը այս իրիկուն, ինծի պէս, փողոցը գտնուէր:

Տիկին Մալասի դողաց ու սարսափով նայեցաւ Վանթիւրին: Սպասաւորը անպատկառօրէն շարունակելով:

— Եթէ, ըսաւ, Պ. դուքսը գիտնայ ամէն օր Ֆլիշիէ փողոցը երթալնիդ առաջին յարկը ելլելնիդ և սանդուխին աջ կողմի դուռը զարնելնիդ, մնացածը ըսել մի' տաք ինծի, վերջապէս, եթէ գիտնայ այս բաները ամուսնանալէն առաջ չի' մտածեր արդեօք քիչ մը:

Այս խօսքերը արտասանելէն ետքը Վանթիւր կըրկին լրբութեամբ նայեցաւ կնոջ, որ աչքերը բարկութեամբ ուղղելով անոր վրայ:

— Ձերին սրիկայ մը ըլլալն ու ինձմէն ինչ ուղեւոր կըրկող կը հասկնամ, ըսաւ և թոքի ելլելով պտհարանէ մը հանած քսակէն տրցակ մը դրամատոմս տանելով և իսկոյն նախատական ձեւով մը:

— Որչափ կ'ուզէք, հարցուց:

— Տիկին, ըսաւ Վանթիւր ուսերը թօթուելով, շատ շուտ առաջ կ'երթաք, առարկայ մը չգտնած, անոր ինչ ըլլալը հասկնալ պէտք է: Լոռութեանս իբրեւ փոխարժէք ինչ պահանջելու հարցնելէն առաջ, գտնէ հասկընալու էք որ եթէ ուզեմ ինչ վճար կրնամ տալ ձեզի: Սիրելի տիկին, դուք խոհեմութիւնն ու զգուշութիւնը ձեռքէ չձգող կիներէն էք, այսինքն դուք նամակ չգրել-

նուդ համար. դուքսին առջեւը կրնաք ուրանալ, իմ
ստեղծ, Պ. Արթիւրը չճանչնալնիդ և ինչ որ ըսեմ, տե-
ղեկութիւն չունենալնուդ մասին կրնաք ապահովել
զայն:

Տիկին Մալասի իր զտնուած դժուարին դիրքէն
առտիճան մը ուժ և քաջութիւն առնելով.

— Արդարեւ այդ ըսած բաներնիդ չեմ գիտեր, բ
սաւ:

— Շատ լաւ, բայց, տիկին, կարծեմ թէ պէտք
եղած միջոցները առաջուց չընտրած, գործի մը ձեռ-
նարկած ըլլալ չէ՞ք ենթադրեր:

— Վերջապէ՞ս:

— Վերջապէս, դուքսը սիրահարած ըլլալուն հա-
մար, աչքերը զուրկ են տեսնելու կտրողութենէ: Ուս-
տի եթէ քանի մը ապացոյցներ և նշաններ ցոյց չտամ
անոր ձեզի անմեղ և ստորին ծառայի մը զոհը կրնայ
նկատել:

Տիկին Մալասի այս վերջին խօսքերը լսելուն դո-
ղաց և Վանթիւր հեռեւեալ կերպով շարունակեց իր
խօսքը:

— Տիկին, դուք միշտ երեսունըվեց տարեկան չե-
ղաք, ժամանակին աւելի մատաղատի և անփորձ էիք:
Շատ և շատ նամակներ դրեցիք:

Տիկին Մալասի սոսկումով այդ մարդուն նայած
միջոցին, դժոխքէն վռնուած մէկու մը նմանող այդ
անձը սկսեւ անոր պատմել տարին տարին և օրը օրին,
Փէ փողոց կանանց հագուստեղէնի վաճառատունէն ել-
լելէն ի վեր անոր անցուցած կեանքը, մինչդեռ իր
խօսակցութիւն մտիկ կ'ընէր յօճեալ ու անձկոտ որտով
մը ճակատէն քրտինք վազելով:

Եթէ ընդհանուր դատախազ մը, մարդասպանի մը
դէմ իր պնդմանը մէջ անօր անցեալ կեանքին ամենէն
մութ կողմերը խուզարկէր, թերեւս չպիտի կրնար

Վանթիւրի, Տիկին Մալասիի կեանքը իրեն պատմած
միջոցին ցոյց տուած տեղեկութեան չափ բան գիտցած
ըլլալ:

Վանթիւր, մանրամասնութիւններէն ոչ մէկը, ոչ
մէկ նենգութիւն չմոռնալով, բոլոր դէպքերը, մարդու
մը անունով, թուականովը և տեւէ ձեւով իր ձեռքը
անցած նամակի մը լիշատակութեամբ պատմելով, ա-
մենէն անաժօթ աւազակներն իսկ պիտի սարսափեց-
նէր:

Տիկին Մալասի քանի մը վայրկեանի չափ լուռ և
ախուր մտիկ ըրաւ զայն:

— Տիկին, ըսաւ Վանթիւր, ինչպէս կը տեսնէք,
ես չեմ բան կրնամ բնել և Պ. Եր Շաթօ Մայի դուք-
սին հետ ձեր ամուսնութիւնը իմ ձեռքս է:

Տիկին Մալասի գլուխը ծռելով աչքերէն վաբ
երկու կաթիլ արցունք վազեց և միեւնոյն ատեն հար-
ցուց:

— Վերջապէս, իբրեւ ձեր լռութեան փոխարժէք
ի՞նչ գումար կը պահանջէք:

— Դուք շատ հարուստ չէք, ըսաւ, Վանթիւր կէս
խնդալով:

— Չեմ, բայց պիտի ըլլամ:

— Ո՛չ, ես դրամ չեմ ուզեր:

Այսպէս, քիչ առաջ տիկին Մալասիի վռնտել ու-
ղած այդ մարդը, անոր վրայ հրամայական վարմունքի
մը սկսելով, հանդարտօրէն իրեն նայեցաւ և ըսաւ.

— Տիկին, եթէ ինքզինքնիդ իմ իշխանութեանս
տակ կը կարծէք, կը սխալիք: Ես ամէն բան եմ և
բան մըն ալ չեմ: Դուք մեծ և աղքեցիք ընկերութեան
մը իշխանութեան տակ էք, ես ալ այդ ընկերութեան
մէկ խեղճ փոխանորդն եմ:

Տիկին Մալասի շարունակելով սոսկումով անոր

նայելը, վանթիւր այդ միջոցին սա խօսքերը աւելցուց.

— Այն գաղտնիքնկերութիւնը որուն փոխանորդն եմ, քանի մը հարիւր հազար ֆրանքնոց գրամատոմսի փոխարէն Շաթօ Մայիին դքսութեան թաւը ձեզի ծախել չընդունիր, միայն ձերին, ձեր հաւատարմութեան և ձեր ազատութեան փոխարժէքովը կրնայ այդ մասին գոհանալ... նայեցէք, մտածեցէք:

Այս խօսքերէն վերջը վանթիւր ոտքի ելլելով և իր տիրոջը հրամանը կատարելու պատրաստ հնազանդ ծառայի մը վարժունքովը:

— Տիկին, երբ մտածէք զանգուկը զարկէք, ըսաւ: Ձեր ընելիք ընտրութիւնը ասկէ կը բաղկանայ, կամ քիչ առաջ իմ յիշած դէպքերուն թուղթերը այս իրիկուն Պ. տը Շաթօ տը Մայի դուքսին յանձնուելու է, և այն առեւն ձեր ամբաստանութեան գտղափարէն հրաժարելու էք. և կամ ձեր կարգ մը փոքր ծառայութիւններուն դէմ, ձեր երջանկութեանը փափաքող ընկերութեան մը բացէ ի բաց, վերջնակէսապէս և աչքերնիդ գոց ըլլալով, մասնակցելիդ պէտք է:

Յետոյ վանթիւր դուրս ելաւ:

Տիկին Մալասի ժամու մը չափ անցեալ դէպքերուն յիշատակէն զգածուելով սկսաւ խորհիլ, իր կեանքին ինչպէս տեղեկանալուն և այդ տեղեկութեանց իրեն դէմ սոսկալի գէնք մը ընտրած ըլլալուն, իրմէն ինչ սպասուելուն և սպասուելիքին վրայ:

Միեւնոյն ատեն, ինչպէս վերը յիշեցինք, այդ կինը գտնուելով իր անուան նախանձախնդիր տարիքի մը մէջ, այսինքն, իր եօին համար օգտակար համարուած գործի մը մէջ ամէն ինչ ոտքի տակ առնող կիներէն ըլլալէն, զանգակը քաշեց, վանթիւր գալուն.

— Խօսեցէք... ձեզի մտիկ ընելու և ձեզի հնազանդելու պատրաստ եմ, ըսաւ:

Ահա այդ ըսպէին այդ մեծազօր կինը գլուխը ծռելով իր սպասաւորին առջև խոնարհեցաւ:

Այդ միջոցին ինչ տեղի ունեցաւ երկուքին միջև, ատիկա ոչ ոք չիտէ: Սակայն, հետեւեալ օրը չԸՐԹԹԸՆՔՆԵՐՈՒՆ վրայ ժպիտ և աչքերուն մէջ հանգարտութիւն առաջ դալով, Շաթօ Մայի դուքսին հետ ամուսնանալուն վստահ եղաւ, և վանթիւր ալ անցաւ ամենէն աւելի յարգելի գործակատարներուն կարգը:

Առէն ատու թիկին Մալասի ըստ առաջնոյն ելլելով դուրս, Ծլէշիէ փողոցի տունը կ'երթար, և երբեմն ալ իր գործակատարը, իր տիկնոջը կողմէն գլուխը առաւ մէկ անուշահոտ նամակը կը տանէր Պ. Արթիւրին:

Գործերը այս վիճակին մէջն էին, երբ մարքիզուհի Վան-Հօր, տիկին Մալասիի մէկ նենգամիտ հրաւերովը անոր տունը դնաց և Պ. տը Վէրնիին նոյն տու ծանրապէս վիրաւորուած ըլլալը անորոյ կերպով մը իմանալով իսկոյն նուաղեցաւ:

Մարքիզուհին նուաղելունպէս տիկին Մալասի զանգուկը քաշելով վանթիւր եկաւ և իր տիկնոցը օգնելով տիկին Վան Հօր տարուեցաւ բազմոցի մը վրայ:

Այն ատեն տիկին Մալասի անոր ոգի մը հոտոտել տալով ամէն տեսակ դարձանումները ըրաւ, և մարքիզուհին վերջապէս բանալուն աչքերը, վանթիւր անձայն ելաւ դուրս:

Իր սթափումէն վերջը մարքիզուհին զարմանքով նայեցաւ իր չուրջը և ըսաւ.

— Մեծդ Աստուած, ինչ եղաւ ինծի:

— Բան մըն ալ չեղաւ, սիրելիս, միայն տկարութիւն մը զգալով... նուաղեցաւ, պատասխանեց տիկին Մալասի:

Դէմքը խիստ թգուռած մարքիզուհին, աննկատ

րագրելի անձկութեան մը մէջ գտնուած միջոցին, տիկին Մալասի աւելցուց հեռեւեալ խօսքերը.

— Սիրելի Մարքիզուհիս, վստահ եղէք, վէրքը վտանգաւոր չէ, կեանքը պիտի կրնայ պահպանուիլ:

Այն ատեն տիկին Վան-Հօբ ուրախութենէն բարձրացուց ձայնը, բայց միեւնոյն ատեն ինքզինքը մատնած ըլլալու մտածումով գէժքը կարմրեցու և յանցանքը խոստովանող ամբաստանեալի մը պէս դուրսը ծոկելով.

— Աստուած իմ, Աստուած իմ, ոչնչացայ ես, ըսաւ:

Սակայն, գործին այս վախճանը ունենալիքը առաջուց կռահող տիկին Մալասի, մարքիզուհիին առջեւը ծնրագրելով, անոր երկու ձեռքերը իբեկն ձեռքերուն մէջ առնելով, և ներողամտութեամբ անոր երեսը նայելով.

— Մինչև հիմա ձեր բարեկամուհին էի, կ'ուզէ՞ք որ այսուհետև քոյրերնիդ ըլլամ, ըսաւ:

Մարքիզուհին չպատասխանեց, բայց տիկին Մալասի ձեռքերը սեղմեց իր ձեռքերուն մէջ, և այդ սեղմումին մէջ տիկին Մալասի, մինչև այն ատեն յանցանք չունեցող այդ խեղճ կնոջ սրտին աակնուվրայ ու իր դէմը անդունդի մը բացուած ըլլալը կռահեց:

ՖԵՐՆԱՆԻ ԱՆԵՐԵՒՈՒԹԱՑՈՒՄԸ

Այս պատմութիւնն իս որ ընդարձակ է, անոր մէջ այնքան անձինք կան և այն աստիճան խառն դէպքերէ բաղկացած է որ, անուններն յիշած անձերն իս մէկիկ մէկիկ թողնելու սթիպուած ենք:

Ուստի, քիչ մը ատեն թողլով մարքիզուհի Վան-Հօբին հետ տիկին Մալասիին ու Սըր Ուիլիեմսին սառնալայկան նենգութիւնները, մեր պատմութեան առաջին ժամին մէջ անունը և քանի մը գործերը յիշուած և տիկին Ֆերնան Ռօչէ եղած օրիորդ Հէրմին տը Պօբրէօին վրայ խօսինք:

Անշուշտ կը յիշուի թէ Ֆերնան իր կինը թողլով աները Պ. տը Պօբրէօի հսկողութեանը տակ ինքը գնաց մենամարտելու դեր կոմս տը Գամպօլի հետ:

Այդ մենամարտէն յետոյ ութը օրուան մէջ յիշեալին ինչ եղած չեղած ըլլալն ալ ծանօթ է մեր ընթերցողներուն:

Իսկ տիկին Ռօչէն, ամուսինէն առաջ իր բնակարանը գացած ըլլալը կարծուելով հանդերձ, աստուան ժամը չորսին հինգին միջոցները մտած էր իր տունը: Ռօֆանապօլ

Սակայն Հէրմինին ծառաները երբ իմացուցին տնոր Ֆէրնանին տակաւին ապարանք վերադարձած չըլլալը, այն ատեն հասկեցաւ թէ սխալած էր իր կարծիքին մէջ:

Բայց Պ. Ռօշէ իր կնոջմէն զատուած միջոցին ըսած էր թէ բարի գործի մը համար կ'երթար:

Այս պարագան բոլորովին ապահովելով նորա տիկինը, պարահանդէսին պատճառած յոգնութիւնը աստիճան մը անցնելէ վերջը, անկողինը պառկելով քնեցաւ:

Առտու ըլլալուն և կէսօրին միջոցները սպասուհին իր սենեակը մտնելուն, Հէրմին տեսնելով առանձին ըլլալը, անպատճառ ամուսինը զինքը արթնցնել չուզելուն համար իր մասնաւոր յարկարաժինին մէջ պառկած ըլլալը կարծեց: Սակայն երբ սպասուհին իմացաւ անոր եկած չըլլալը, այդ անհետացումէն անձկութեան մէջ իյնալով վազեց իր հօրը սրահը, և

— Հայր, Ֆէրնան ըսա՞ւ ձեզի երէկ իրիկուն ուր դացած ըլլալը, հարցուց:

— Այո, պատասխանեց Պօրթօ, ապշած մէկու մը նման թեթեւ մը խնդալով:

— Լաւ, ո՞ւր գնաց:

— Բարեգործութիւն մը կատարելու:

— Բարիդի մէջ:

— Ոչ, Բարիդէն դուրս:

Չորս տարիէ ի վեր ամուսնացած ըլլալով հանգերձ, տուային անգամ էր որ Ֆէրնան իր բնակարանէն գուրս մնացած ըլլալէն, այս պարագան զարմանալի էր:

Այդ օրը, աննկարագրելի անձկութեան մը մէջ անցնելով տիկին Ռօշէի համար, երբ Ֆէրնան իրիկունն ալ երեւան չեկաւ, նորպէս կինը սկսաւ կարգ մը յօռի խորհրդածութիւններ ընելու:

Յիշելով թէ ամուսինը երկու երեք հոգիի համար ջանկարծ ելած էր գուրս մարքիդուհին պաղանդէսէն, կարծեց թէ մենամարտ բառը կ'արձագանդէ իր ակունջին և շիտակ իր մօտը երթալով:

— Աստուած իմ, Ֆէրնան մենամարտեցաւ... թերեւս սպաննեցին զայն... Աստուած իմ, Աստուած իմ, ըսաւ:

Սուրբ և յարգելի կին մը եղող տիկին Պօրթօ իր ողջկանը անձկութեանը մասնակցելով հանդերձ, չհաստաց թէ Ֆէրնան մենամարտելու համար պարահանդէսը թողած դացած ըլլար:

Նախ Ֆէրնան, հանդարտաբարոյ, անորոյ և հաշտութեան հակամէտ ըլլալէն զատ, մարքիդուհի վանհօրի տունը և երեւելի անձնաւորութիւններէ բաղկացած ընկերութեան մը մէջ տնոր նման կատարեալ մէկու մը վէճ ու կռիւ հանելը շատ ալ հաւանական չէր:

Երկրորդ պարագան ենթադրուի իսկ, առաւանձնաբար երկուքին, այսինքն կէս գիշերէն երկու ժամ վերջը մենամարտ կրնա՞յ տեղի ունենալ, և եթէ տեղի ունեցած իսկ ըլլայ, Ֆէրնան ողջ կամ մեռած իր տունը փոխադրուելու չէ՞ր միթէ:

Մենամարտի մէջ սպաննուած մէկու մը, անպայման իր բնակարանը փոխօդրուելը կանոն ըլլալով, Հէրմին թողուց մէկդի յիշեալին մենամարտի մը մէջ սպաննուած ըլլալուն ցաւալի խորհուրդը:

Սակայն եւրեմի ո՞ւր էր Ֆէրնան, Ոյդ գողտիքը, և եթէ անոր դժբախտութիւն մը պատահած էր, իր կնոջը տեղեկութիւն չտալուն պատճառն էր:

Մասնաւանդ, Բարեկենդանի միջոցին և գիշերուան ամէն ժամուն փողոցները բազմութեամբ լեցուն եղած առան մը, մէկու մը, նոյն իսկ Բարիդի մէջ պարահանդէսէն ելած ժամանակ սպաննուելը, և կամ կառուրջէ մը անցած միջոցի, ջուրը նետուելը կարելի

ըլլալուն համար, ո՛չ տիկին տը Պօքրէօ, ո՛չ ալ Հէրմին այդ պարագան չկրցան յիշել սոսկ:

Հէրմին և մայրը այս անսակ խորհրդածութիւններով հոգի մէջ ինկած ատեննին: Ֆէրնան դեռ երեւան չելլելով, սակայն անոր՝ կենդանի ըլլալով հանգրծ, իր բնականէն դուրս բռնի վար դրած ըլլալը յիշողութեան չէր ներկայանար բնաւ:

Հակառակ Հէրմինի կարծիքին, ամուսինը ոտն իրիկունն ալ չերեւցաւ:

Գիշերն ալ անցնելով առաւ ըլլալուն, երկու կիները, այսինքն մայր և աղջիկ մեծ սուգի և անձկութեան մէջ ինկած էին:

Տիկին Ռօշէի համբերութիւնը հատնելով այլեւս յիշեց Պ. տը Քէրկազը և շիտակ վազեց անոր:

Բարեգործական հաստատութեան մէջ Ֆէրնան Արման տը Ք. րկազին փոխանորդը ըլլալու համար, վերջին անգամ Սիկիլիա կղզին գտնուած ատենը, անոր կողմէն քանի մը կարեւոր պաշտօններ յանձնարուած էր:

Պ. տը Քէրկազի այս գործին տեղեակ ըլլալը Հէրմին հաւանական համարելով, անոր քովը երթալուն գերկոմս Անտրէան ալ գտաւ:

Այս զղջացող եզրայրը քանի մը օրէ ի վեր իր պաշտօնին սկսած ըլլալով, վալէ տը Քէօր անուն ահարկու ընկերութիւնը երեւան հանելու ու ոչնչացնելու պաշտօնին յատուկ գաղտնի մարմինը ձարտարօրէն գործածելու վրայ էր:

Կոմսը, աչքերուն տկարութենէն և դէմքին տըժգունութենէն, սաստիկ մտատանջութեան մէջ ինկած ըլլալը հասկցուող տիկին Ֆէրնան Մօշէին իրեն դիմելէ անհետնելուն, զարմանքով և անձկութեամբ դիմաւորեց զայն:

— Ամուսնոյս մասին ձեզմէ լուր առնելու եկայ, ըսաւ անոր Հէրմին:

Կոմսը բնաւ չսպասելուն այսպիսի հարցման մը, բնական զարմանքով մը.

— Տարօրինակ բան, զայն... երէկ... այսօր... չտեսա՞ք, հարցուց:

Այն ատեն երբ տիկին Ռօշէ կը պատմէր Ֆէրնանի աներեւութացումը, Պ. տը Քէրկազ այդ պատմութիւնը զարմանքով մտիկ ըրած միջոցին, մերթ տիկնոջ և մերթ գերկոմս Անտրէան կը նայէր:

Դերկոմսը, նորատի կինը իրեն նայելուն, խոնարհաբար աչքերը վար ուղղելով.

— Տարօրինակ բան է այդ, ըսաւ:

Եւ յանկարծ բարձր ձայնով մը աւելցուց.

— Բայց, տիկին, Բաբիդի մէջ այս ձեւով չի կորսուիր մարդ մը, անպատճառ պիտի գտնուի:

Սլէր Ուիլիքոմսի պէս մէկու մը բերնէն իմացուող այս յոյսը գրեթէ խոստում մը ըլլալով, դժբախտ Հէրմինն ալ կ'ըսէր.

— Աստուած իմ, Աստուած իմ, երեսունըվեց ժամէ ի վեր չելաւ երեւան. կը վախնամ որ սպաննեցին ամուսինս:

Արման այս միջոցին անկից խրատ մը սպասելու պէս եղբորը նայած ատեն, գերկոմսը, գէշ լուր մը առնելուն համար զգացած և այդ գէշութիւնը արգիլելու դարձան մը խորհող մէկու մը կերպարանքը ցոյց կուտար:

Հէրմին պաղատելու ձեւով մը Անտրէայի նայելուն.

— Տիկին, կը վստահեցնեմ ձեզի որ, ըսաւ, եթէ աշխարհ տակնուվրայ ընել և նոյն թսկ գետնին տակը անցնիլ պէտք ըլլայ, անպայման պիտի գտնեմ ամուսիննիդ:

Եկառայ աչքերը խոնարհեցնելով .

— Այնչափ ոճիրներ գործած եմ որ չեմ գիտեր թէ ի՞նչպէս պիտի կրնամ արժանի ըլլալ , աւելցուց .

— Զեր յանցանքները շատոնց մոռցուած են , պատասխանեց Հէրմին զգածուած : Դուք սուրբ մըն էք , Աստուած սիրած է ձեզի :

Այդ միջոցին սպասուորը գտնուեց .

— Տիկին , ըսաւ Հէրմինին , ձեր ծառան սրահը կ'սպասէ , տեսաւ ձեզի տեսնել կ'ուզէ :

— Ներս թող մտնէ , ըսաւ կոմսը :

Նոյն րոպէին Հէրմինի մտքին մէջ յոյս ծագեցաւ :

— Անպատճառ Ֆէրնան զրկած է այդ ծառան , խորհեցաւ :

Սպասուորը մտաւ ներս ձեռքը նամակ մը և ըսաւ .

— Տիկինը դուրս ելլելուն պէս , փողոցին անկիւնը սպասող բեռնակիր մը այս նամակը և ապրանք բերելով տիկնոջ տրուելը յանձնարարեց :

Կոմսը ու եղբայրը այս լուրին համար գոհոնակուեցին յայտնեցին : Հէրմին ալ հասկնալով Ֆէրնանի ողջ ըլլալը , ուրախութեան ճիչ մը արձակելով , նամակը իսկոյն առաւ ծառային ձեռքէն : Սակայն վրայի գիրին նայելուն , Ֆէրնանի ձեռագիրը չըլլալը նշմարելով դէմքը ժողովեցաւ : Այսուհանդերձ , կնիքը կարդաց ու պատռեց պահապանը ուսկից ելաւ թղթի կտոր մը որ տնուէ հետեւէն դատ , գիրերուն ձեռքէն կը հանկըցուէր կնոջ մը ձեռքէն ելած ըլլալը :

Խեղճ կինը դողդողալով , նամակը կարդալէն առաջ թղթին ետեւը դարձուց ու տեսաւ թէ իր ամուսնոյն անունն ու ստորագրութիւնն էր :

Այն ատեն քիչ մը շունչ առաւ , ստորագրութիւնը իրենն ըլլալով հանդերձ , նամակը ինչեւ Ֆէրնան ինքը

գրած ըլլալը նկատողութեան չառնելով , նոյն ամառութիւնը քուտիքին գրած և Ֆէրնանին ալ անոր գրած միջոցին աչքերը չլանալով այդ կնոջ նայած գիրը կարդաց :

Անշուշտ զարմանալի կ'երեւեր կնոջ մը , մինչև վերջին օրը դինքը սիրած և կեանքը իր քովը անցուցած մէկու մը կողմէն գրուած այս տեսակ նամակ մը , որուն սկիզբէն մինչև վերջը ապագային անհագաբար դրուած ըլլալը պիտի բաւէր խելագարեցնելու նոյն իսկ շատ քիչ նախանձառ և մեծարանք ու յարգանքի անվարժ կին մը իսկ : Ասկից զատ Ֆէրնան , այդ նամակը դրելու համար կնոջ մը ջակցութեանը դիմելով , ուր գտնուելը կնոջը իմացնելէն զատ , իր վերադարձն ալ ուրիշ մէկու մը փափաքէն կախեալ խնդրոյ մը պէս երկբայական կերպով ցոյց տուած էր :

Այդ միջոցին Հէրմին բառ մը իսկ արտասանելու անկարող ըլլալով նամակը տուաւ Արմանին որ զայն կարդացած ատեն ինքն ալ իւրաքանչիւր ատոյն համար զարմացաւ , և այս անհասկնալի զաղտնիքէն ինք ալ ապշած , ըսելիք բառ մը չգտնելով , նամակը յանձնեց դերկումս Անտրէային :

Սա ալ , երբայական կամ եգիպտական հին նշանակիր մը լուծել ջանացող գիտունի մը պէս , կրկին ու կրկին կարդաց զայն :

Անոր այդ քննութիւնը երկու վայրկեան տեւած ատեն , կոմսը և Հէրմինը , ակնարկին չզատեցին անոր դէմքէն . գուշակելու համար թէ ի՞նչ տպաւորութիւն պիտի ցոյց տար ան :

Սակայն դերկոմսը բան մը յայտնի չընելով , կարծես թէ կը վարանէր գաղափար մը յայտնելու : Բայց վերջապէս դուրսը վեր հանելով .

— Տիկին , ըսաւ Հէրմինին , վատահ եղէք , ամուսիններդ ոչ մէկ վտանգի մէջ է և նամակին յայտնածին

պէս, մօտ օրէն ձեզի պիտի գա: Նոյն իսկ համոզուած եմ որ ութը օր չանցած կրկին պիտի տեսնէք զինքը:

Սակայն նախանձի զգացումը նորատի կնոջ սիրտը կրծելու սկսած ըլլալով:

— Բայց... այս նամակը... տ.ս գիրը... որո՞ւնն է, հարցուց:

— Այդ նամակը կնոջ մը կողմէն գրուած է:

Հէրմին սարսուռով դէմքը տոգուենցաւ և գերկոմս Անտրէա,

— Սակայն այդ կինը, ձեր ամուսնոյն համար զգացած սէրը մարելու չափ կարող չպիտի ըլլայ, ըսաւ:

Հէրմին ճիշդ մը արձակելոո նուաղուն վիճակի մը մէջ կոմսին գիրը իյնալուն:

— Տիկին, քաջ եղէք, այս գործին միջ կայ գաղտնիք մը զոր անպատճառ պիտի հասկնանք, ըսաւ:

Սակայն Հէրմին կոմսին խօսքերը մտիկ չընելով կը կարծէր թէ Անտրէայի ձայնը կ'արձագանգէր իր ականջին և յիշեալին, ծամակին մասին խօսած ատենը: անոր, կնոջ մը ձեռքով գրուած ըլլալը վստահեցնելը կը յիշէր և այդ գիրին իւրաքանչիւր բառը դաշոյնի հարուածներու պէս սրտին կ'ազդէր:

Այսու հանդերձ, կրկին չթողլով ձեռքէ քաջութիւնը, իր սիրային յիշատակներուն, կանացի արժանիքին և ամուսնոյն վրայ սկիզբէն իսկ ունեցած վստահութեանը մէջ կ'ապաստանէր:

— Ոչ, ոչ, պարոն, այդ մասին գուք կը սխալիք: ձեր ըսածը չի կրնար ըլլալ, ամուսինս կը սիրէ զիս, ըսաւ:

— Տիկին, պատասխանեց դերկոմս Անտրէա, ձեզի սա մասին կրնամ վստահեցնել թէ, այս թուէթը կնոջ մը ձեռքովը գրուած և ձեր ամուսնոյն կողմէն ստորագրուած է: Հիմա, միացեալը գաղտնիք մը ըլ-

լալուն, երկու վայրկեանի մէջ չեմ կարող լուծել այդ գաղտնիքը: Սակայն վստահ եղէք, տիկին, թէ մօտ ատենէն ամէն բան պիտի հասկնամ:

Եւ կարծես թէ մօթին մէջ յանկարծ դադարար մը ծնած ըլլար:

— Տիկին, հարցուց, վան-Հոբմարքիզուհիին տունը յաճախողներէն մէկը կը ճանչնա՞ք:

— Ոչ, պարոն, գրեթէ մէկը չեմ ճանչնար: Ֆէրման և ես անցեալ տարի ծովու բաղնիքները ճանչցանք մարքիզուհին: Այսու հանդերձ ինքը հրաւիրեց մեզի իր տունը, և հայրս ծանօթացաւ հոն կոմս տը Շաթօ անուն երիտասարդի մը հետ:

— Այդ անունը ես ալ կը ճանչնամ, ըսաւ Պ. տը Քէրկազ:

— Նոյն իսկ հայրս զայն ինծի ներկայացնելուն միասին պարեցինք:

— Ուրեմն, տիկին, թերեւս Պ. տը Շաթօ Մայի գիտէ ձեր ամուսնոյն ինչպէս և որուն հետ պարահանդէսէն մեկնած ըլլալը, մեզի ալ անպատճառ քանի մը նշաններ պէտք են, ըսաւ դերկոմսը:

— Ուրեմն ձեր թոյլտուութեամբը երթամ հօրս քով և ան ալ իսկոյն երթայ տեսնէ Պ. տը Շաթօ Մային:

Ինեզճ կինը բոլորովին յուզեալ վիճակի մը մէջ հոն-կից մեկնելով, վայրկեան մը առաջ հայրը գտնելու և Շաթօ Մայի կոմսին ղրկելու համար, հեծած կառքին ձիերը արագութեամբ քշել տուաւ:

Անոր մեկնումէն վերջը Անտրէա եղօրը նայելով,

— Ես կը ճանչնամ նամակը գրողը, ըսաւ:

— Իրա՞ւ, հարցուց կոմսը զարմացած:

— Եթէ չեմ սխալիր, այս գործին տակը վալէ տը Քէօր ակումբի ընկերութիւնը կայ:

Արման սարսուռաց, մինչդեռ Անարէա կը շարունակէր .

— Կայն այնպիսի վայրկեաններ ուր մարդ կ'ունենայ բան մը հասկնալու զգացումը : Յրինակ, շատ մը փնտռուելով չգտնուած առարկաներ ոչինչ բանով մը, այսինքն բառով մը, նշանով մը, ասող մը գիրով կը յայտնուին Ֆէրնան կորսուէ... Ֆէրնան կ'նոջ մը բնակարանէն նստակ գրեր է և այդ կ'ընը իրեն քարտուղար ընտրեր է... Ուստի, եղբայր, գիտցած եղէք որ, Ֆէրնան մեր հետապնդած սակայն ձեռք անցնել չկըրցած այդ սարսափելի ընկերութեան ձեռքէ ինկած է .

Միեւնոյն ատեն Սէր Ուիլիքմոս գլուխը անպատկառօրէն բարձրացնելով .

— Ութ օր պայմանաժամ տուէք ինծի և այդ միջոցին ձեզի շատ տեղեկութիւններ տալ կը խոստանամ : Բայց մինչև այն ատեն ինծի բան մը մի հարցնէք, որովհետև սկսելիք ձեռնարկիս մէջ յաջողութեան յոյս չտեսած, այդ մասին, ինչպէս ուրիշներուն, նոյնպէս ձեզի ալ բան մը ըսել չեմ ուզեր, ըսաւ :

— Շատ լաւ, պատասխանեց Արման :

ԱՆԱԿՆԿԱԼ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Այդ ժամանակամիջոցին Հէրմին տուն հասնելով, ելաւ Պ. Եր Պօրբէօի բնակած յարկը :

Ինչպէս ըսինք արդէն, այն անձը հաճելի նկարագրով մէկն ըլլալուն, ամէն առթիւ խելացի վարմունք ցոյց կուտար. բայց իրեն ունեցած սիրոյն պատճառաւ Սըրիզ անուն նորատի ազգական մը վրայ խօսելուն, կ'սկսէր փեղցփեղ պատասխաններ տալ .

Ան ամէն առտու ժամը իննին անկողնէն ելլելով, ոտքով պառչտի կ'երթար, և հազիւ նախաճաշի ատեն կը վերադառնար իր ընտանեացը քով :

Ուստի Հէրմին տուն վերադառնալուն, Պ. Եր Պօրբէօ ըստ սովորութեան դուրս ելած ըլլալով, Ֆէրնանին նամակը իր մօրը ցոյց տալէ վերջը մեծ անձկութեամբ սպասեց :

Խեղճ մօյն ալ, դերկոմոս Անարէայի և Պ. Եր Պօրբէօի պէս, ճշմարտութեան մէկ մասը հասկցած ըլլալու պէս կարծեց, բայց չկրցաւ ըմբռնել թէ դերկոմոսը ինչո՞ւ կ'ուզէր Պ. Եր Շաթօ Մայիին՝ իր աղջկանը կողմէն հարցաքննուիլը : Ինչ որ է, Պ. Եր Պօրբէօ վերադառնալուն, Հէրմին .

— Հայր՝ Յէրնան չեկաւ դեռ, ըսաւ:

Պօքրէօ անհոգ կերպարանքով մը.

— Եթէ չէ եկեր, հարկաւ պիտի դայ, պատաս-
խանեց:

Տակաւին օր մը առաջ իր ընտանիքին հանդէպ սէր
ցոյց տուող այս մարդուն բերնէն ելած այս անսակ
պատասխան մը, այս առտու անոր խելքը գլուխը չը-
լալուն նշանը ըլլալով, յետոյ յիմարնեի ու յառուկ խըն-
դուքով մը,

— Ես գիտեմ անոր ուր ըլլալը, ըսաւ:

— Գիտէ՞ք մի, հարցուց Հէրմին յուզմամբ:

— Այո, պատասխանեց Պօքրէօ աչք ընելով:

— Ուրեմն ըսէք, յայտնեցէք:

— Հոմանուհիին տունն է... ինքը ըսաւ ինծի
այնպէս ըլլալը:

Երկու կիները զարմանքով այս խոսքերը մտիկ ը-
րած առնին, ան աւելցուց.

— Խեղճ երիտասարդ, կը խաբուի կոր. ան չպիտի
մեռնի անոր սէրէն: Այդ տեսակ բաներ ինծի միայն կը
պատահին:

Դերկոմսը երկու կիներուն դէմքին վրայ առաջ ե-
կած աժգունութիւնը, յուզուծը և վիշտը չտեսնելու
պէս երեւալով, խնդալը կը շարունակէր:

Անոր խեղճ խնդութիւնը, առն առն բայց մէջ-
տեղէն երկար առն անցնելէ վերջը երեւցող տեսակէն
ըլլալուն համար, երբեմն ժամերով կը տեւէր ան. ինչ-
պէս որ այս անգամ ալ քահ քահ խնդուքներուն հետ
միասին, Սըրիզին անունն ալ տալով, անոր մահաւանդ
համար ինքզինքը ամբաստանեց:

Հէրմին հասկնալով որ նոյն օրը Պ. տը Շաթօ Մա-
յին տեսնելու համար հօրը վրայ վատահիլ կարելի չէ՞մ.
Վան-Հօբ Մարքիզուհիին երկտող մը գրելով անկէջ
տեղեկութիւն և մանրամասնութիւն խնդրել խորհած

միջոցին, սպասուոր մը դուռը կէս բանալով Պ. կոմս
Շաթօ Մայիին գտլը իմացուց:

Այս գալուստը նորատի կնոջ կողմէն իրրեւ աստ-
ուածային դժուրութիւն մը նկատուեցաւ:

Անշուշտ կը յիշուի թէ կոմսը, Վան-Հօբին պարա-
հանդէսին, Վալէ տը Քէօր ընկերութեան նախագահը
ըլլալը կատարելապէս ծածկող շինծու Անգլիացիին ազ-
դարարութեանը համեմատ, Պ. տը Պօքրէօի միջոցաւ
Հէրմինին ներկայացուած, և հաստատուած յարաբերու-
թենէն վերջը, նորատի կնոջ բնակարանը գալ կարե-
նալու համար թոյլտուութիւն խնդրելուն, իր սէրը ամ-
բողջովին ժողովուն նուիրած այս կինը չէր կրցած
մերժողական պատասխան տալ:

Հէրմին զայն հրաւիրած ատեն, բոլորովին սրտի
պարզութեամբ գործելով, ըրածը առհասարակ կանանց
անխօհեմութեան յանցանքն էր:

Ուրեմն Պ. տը Շաթօ Մայիի գալուստը խիստ բնա-
կան ըլլալով, և նոյն օրը, ուրրաթ և ժամը երկուք,
այսինքն, տիկին Ռօշէին իր տունը գտնուելուն օրն ու
ժամը ըլլալուն, անշուշտ Պ. տը Շաթօ Մայի չգիտնա-
լով մեր պատճառ եղելութիւնները, կա՛մ չգիտնալը
պէտք ըլլալով, ստացած թոյլտուութենէն օգտուելու
համար կուտար այդ տոյցելութիւնը:

Կոմսը շնորհալի, գեղեցիկ և բարեկիրթ երիտա-
սարգ մը ըլլալով, շարժուածքներէն կը հասցուեր թէ
ազնուական մէկն էր:

Բայց Հէրմին, նկատելով զայն իբր բարեկամ մը օր
կրնայ օգնել իրեն և ամուսնոյն աներեւութացումը
ծածկող գաղտնիքները լուծելու աշխատանքը, ուրիշ
տեսակ ընդունելութիւն մը շնորհ ըրաւ անոր:

ՀԵՐՄԻՆԻ ԾՈՒՂԱԿ ԿԸ ԼԱՐՈՒԻ

Պ. տը Շաթօ Մայի այս դարուս մարդերէն ըլլալուն համար, իսկոյն ընդունած էր ամէն տեսակ գաղափար: Ինքը ըլլալով Պուլլար տէ գ'իթալիէնի մէջ տարող բուն բարեգիտներէն, բառին ամբողջ նշանակութեամբը կը համարուէր զբոսանքի և հաճոյքի վարպետներէն մէկը:

Արդարեւ քանի մը պարագաներու մէջ ունէր իր անձնական ուղղութիւնն ու սկզբունքը, բայց միւս կողմէն ալ կը յայտնէր երկբայելի գաղափարներ:

Ուստի, կորսուած ժառանգութիւն մը ձեռք բերելու համար, նորատի և խիռտ գեղեցիկ կին մը գլխէ հանելը բաւելով հանդերձ, այդ տեսակ առաջարկ մը մերժելը ախմարութիւն ըլլալը խորհելով, ժառանգ վարանելու ընդունած էր զայն:

Անտարակոյս, Պ. կոմս տը Շաթօ Մայի, կարգ մը աւազակներէ բաղկացած ընկերութեան մը մէջ մտնել չուզելը յայտնի էր. ուստի Սըր Ուիլեմս չիմացնելով անոր իր սոսկալի խորհուրդները, միայն իբրեւ նախաժառանգ և մերժուած սիրահար մը, վրէժը տոնելու հա-

մար խելքն ու դրամը գործածելէ ետ չկենալիքը հասկըցայ:

Այդ կերպով բնական էր որ Պ. տը Շաթօ Մայի պիտի ընդունէր իրեն եղած առաջարկը:

Անոր համար, Պ. Տէքնան Ռօչէն ամենեւին չճանչնալը և Հէրմինին ալ գեղեցիկ ըլլալը խիղճը հանդարտեցնելու կը բաւէր:

Կիները իրենց ապաւորութիւնները ծածկելու և յուզեալ դէմքերուն վրայ հանդարտութիւն առաջ բերելու կարող ըլլալովին հանդերձ, Պ. տը Շաթօ Մայի Հէրմինին դէմքին վրայ երեւցող յսւզումը նշմարելով, անոր տանը մէջ և շուրջը արտակարգ բան մը պատահած ըլլալը կռահեց:

Սովորական բարեւ ու մեծարանքներէ վերջ, նորատի կինը.

— Պ. կոմս, վաճ. Հօր մարքիզուհիին տունը կ'երթա՞ք շատ անգամ, հարցուց:

— Այո, տիկին, շատ անգամ կ'երթամ, պատասխանեց կոմսը:

— Սովորաբար հոն յաճախող ընկերութեանէն շատ մարդ կը ճանչնամ:

— Գրեթէ բոլորն ալ կը ճանչնամ:

Նորատի կինը շունչ առաւ, բայց ժառանգ պատասխանելու հարցաքննել և իր գաղափարներէ երեւան, չհանելով ուրիշներուն գաղափարին տեղեկանալը եղող կիներուն յառուկ բարոյական կարողութիւնը ձեռք բերաւ:

Արդարեւ Հէրմին: վշտին առաջին վայրկեանին մէջ զգացած հոգն ու անձկութիւնը անկեղծաբար իմացուցած ըլլալով կոմս տը Գերկազի և դերկոմս Անտրէայի, ուրկէ դատ, վերադարձը ամբողջ սրտովը աւ հոգովը փափաքած և մեռած է կարծելով անոր համար արօցունքներ թափած մէկը, իր իշխանութեանը առկա

ռած կնոջ մը ձեռքով գրուած գիրը անոնց ցոյց տուած էր, բայց Պ. աը Շաթօ Մայիին, այսինքն օտարականի մը դէմը գտնուելուն, կիներուն յատուկ խոհեմութիւնը ձեռք առաւ և ինքը առանց բան մը ըսելու իրողութիւնը հասկնալ ջանալով, երբ կոմսը, Պ. Ֆէրնան Ռօլէն պարահանդէսին մօջ տեսած չըլլալը յայտնեց, նորատի կիներ բացատրութեան սկսելով.

— Ամուսինս առտուան ժամը երկուքին միջոցները, յայտնելէ վերջը թէ զիշերուան մնացեալ մասը դուրսը պիտի անցընէ և յետոյ ապարանք պիտի վերադառնայ, աներեւութացաւ և մինչև հիմա չերեւցաւ դեռ, ըսաւ:

Կոմսը, նոյն աղտուն իսկ իր գաղտնի ընկերներէն ստացած մէկ երկտողին մէջ պէտք եղած հրահանգը առած և արդէն այդ մասին ցոյց տալիք վարժունքը որոշուած ըլլալով:

— Տիկին, ամուսիննիդ երկայնահասակ, թուխ և սև պեկերով մէկն է, այնպէս չէ՞, հարցուց:

— Այո, պարոն:

— Կարծեմ քսանութը երեսուն տարեկան մէկն է:

— Այո, պարոն:

— Մարքիզուհին տունէն հաղարապետ Գարաէնին և Շուէտացի զինուորականի մը հետ դուրս ելլելը տեսայ:

— Միտսին գացած ըլլալնուն վտա՞հ էք:

— Այո, վստահ եմ:

Հէրմին չուզելով խօսիլ, ստացած երկտողին պարունակութեանը մասին:

— Տէ՛ր Աստուած, մեծ հօգի մէջ եմ թէ արդեօք մեհամարտեցա՞ւ. Աստուած չընէ, եթէ վիրաւորուած է...:

— Տիկին, տարածմօրէն կը յիշեմ թէ բախտա-

խաղի սեղանին քով վէճ մը ծագեցաւ, բայց ձեր մօտենոյն այդ վէճին խառնուիլը կամ խառնուիլը չեմ գիտեր:

Այս խօսքերը աստիճան մը լուսաբանելով ներկայ վիճակը, նորատի կիներ չխօսեցաւ. Ֆէրնանի երկտողին մասին, և ամուսնոյն ինչ եղած ըլլալէն տեղեկութիւն չունեցածի պէս երեւցաւ:

Պ. աը Շաթօ Մայի ոտքի ելլելով:

— Տիկին, հաղարապետ Գարաէնը կը ճանչնամ, հիմա երթալով անոր քով կը հասնամ ձեր ամուսնոյն ինչ եղած ըլլալը ըսաւ:

Յետոյ նորատի կնոջ ձեռքը համբուրելով դուրս ելած միջոցին աւելցուց նաև քանի մը խօսքեր որոնց նշանակութիւնն էր օգտակար ծառայութեան մը մէջ գտնուելուն համար արտակարգ երջանկութիւն մը զգալը:

Կոմսին ոպասած միջոցին Հէրմին ջանալով փարատել կռակածները ու նախանձի առաջին նշանները, երբ խորհէր թէ գուցէ Ֆէրնան մենամարտելով վիրաւորուած և իր ընտանիքին մարդկը անձկութեամբ չմտնելու համար, մօտերը գտնուած առն մը փոխադրուած ու նամակը կնոջ մը գրել տուած ըլլաք իսկ, ասոր համար իրարանցումի պատճառ մը չկար:

Ստեփան, կրկին և կրկին կարդացած յիշեալ նամակին լեզուն և միտքը, հակառակորդուհի մը դաղանի թշնամութիւնը և քէնը ցոյց չէ՛ր տար միթէ:

Ժամեր կան որ, շատ քիչ փորձառութիւն ունեցող և կեանքին եղելութեանցը շատ քիչ տեղեակ կիներ իսկ, արտակարգ խելքի մը տիրանալով, ապագան յայտնապէս տեսնելու կարողութիւնը կ'ստանայ:

Թէև որչափ ալ Ֆէրնանին մեկնումն ու աներեւութացմանը երկնաւոր կարգ մը անհասկնալի դաղանիք-

ներս առկ ծածկուած կը մնար դեռ, բայց Հէրմին,
գլխաւորաբար իրողութեան մը, այսինքն իր ամուս-
նոյն, կնոջ մը տունը գտնուելուն մասին համոզուած
ըլլալով, այս պարագան միւս բոլորէն աւելի կտրեւոր
էր իրեն համար:

Արդեօք այդ կինը իր հակառակորդութիւնէն էր տր-
դէն, եթէ ոչ նոր եղած էր: Հէրմին այս պարագան
չգիտնալուն, հասկնալու համար միտքը կը յոգնեց-
նէր:

Այդ միջոցին վերադարձաւ Պ. ար Շաթօ Մայի:
Անոր մեկնումէն ի վեր հազիւ ժամ մը անցած ըլլա-
լուն հակառակ, այս մէկ ժամը տարաւ մը չափ երեւ-
ցած էր իրեն:

Հէրմին սրտին մէջ և մաքով աւ մարմնով յոգնած
նստարանի վրայ ընկողմանած և ամբողջ աշխարհը մոռ-
ցած, միայն ամուսինը մտածելուն և սիրելուն և այդ
մտորին ինքզինքը բախտաւոր համարելու համար, գե-
տաւորին անգամ հաճելի երեւնալ փորձեց:

Երբ ինքը կոմսին պէտք աւնէր, կոմսն ալ անձ-
նուէր և հաւատարիմ կ'երեւէր: Կիները, իրենցմէ ա-
մենափոքր յայտ մը սպասող էրիկմարդաց, զոհողութիւ-
նը մինչև որ աստիճան առաջ տանելնին գիտնալուն հա-
մար, Հէրմին առաջին օրը, Պ. ար Շաթօ Մային գրե-
թէ հիւրի մը պէս ընդունելով և անոր սուրի կարեւո-
րութիւն մը չառաջ ալ ի հարկին այդ մարդը անձնուի-
րաբար իրեն պիտի ծառայէ կարծելով, այս անգամ,
բարեկամի մը երկնցնելու պէս երկնցուց ձեռքը անոր,
և թաւր մարդաց յատուկ ժպիտով մը, իր նստարանին
քովը աթոռի մը վրայ նստել հրաւիրեց զայն: Յետոյ
խօսքի սկսելով.

— Ի՞նչ լուր, հարցուց:

— Հաղարապետ Պարաէն այս առաւ Լոնտոն գացեր
է, պասխանեց կոմսը, բայց անոր սպասաւորէն տո՛ր

մաս մը տեղեկութիւններ. Ապահով եղէք, Թիկին. ա-
մուսիննիդ զաշխարհ չէ թողած և նոյն իսկ Բարիդի
մէջ է:

Հէրմին գոհ մնաց այս պատասխանէն և կոմսը պե-
տէս շարունակեց.

— Արդարեւ կ'երեւայ թէ, հաղարապետին հայրե-
նակիցը եղող և գերկոմս Պամպուլիանուով Շուէտացիի
մը ճեռ. Պ. Մոնէ բանավէճ մը ունենալով, կարգ մը
նախադասկան խօսքեր ուղղեր են իրարու, և գերկոմսն
ալ նոյն առաւել Բարիդէն մեկնիլ որոշած ըլլալուն,
կորսնցնելիք վայրկեան մը իսկ չդանելէն, իսկոյն մե-
նամարտի որոշում տրուեր է: Հաղարապետը գերկոմ-
սին թէ ձեր ամուսնոյն վկան եղեր է, այդ կէտը առ-
կայն ծանօթ չէ սպասաւորին: Բայց մենամարտը տե-
ղի ունեցեր է առաւել ժամը երեքին միջոցները և
ընտրուած զէնքը սուր է եղեր:

Մահան չգիտեր նաև մենամարտին ո՛ւր տեղի ու-
նենալը, բայց իր տիրոջը բերնէն ելած քանի մը խօս-
քերէն, Պ. ար Պամպուլին հակառակորդին թեւէն վի-
րաւորուելով, մօտակայ առաւել փոխադրուած ըլլալը
հասկցեր է:

— Եւ այդ տունը ո՛ւր է եղեր, հարցուց Հէրմին դող-
դոջուն:

— Սպասաւորը տեղեկութիւն չունի ուր ըլլալէն,
բայց կարծեմ թէ ձեր ամուսինը հետեւին շատ ընտանու-
թիւն ունենալը կարծուած պատճառի մը տունը կը
գտնուի:

Հէրմին սկսաւ յառաւ, կը կարծեր թէ այս բանե-
րը տեղի ունեցած էին առանց Ֆէրնանի հաւանութեա-
նը և անոր նուազած մէկ վայրկեանին, և եթէ առա-
ջած չըլլար ծանօթ գրութիւնը, միտքը բոլորովին պի-
տի հանդարտէր:

— Տիկին, շարունակեց կոմսը, ես այս բաներուն
մէջ շատ բնական վիճակ մը կը տեսնեմ:

«Ամառնինիդ մենամարտելով վիրաւորուեր է: վկայները, և անկասկած հեղուակորդն ալ անոր վէրքին որչափ ծանր բլլալը դեռ չգիտնալնաւն համար, և ձեզի ալ մտածելով, փոխանակ իր տունին սւրիշ տուն մը փոխադրեր են զայն: Այդ տեսակ դէպքերու մէջ կ'ըլնան այդպիսի բաներ, հիմա սա կ'աւելցնեմ թէ, իմացածիս նայելով դերկոմս աը Գամպոլի կնամէրներու աշխարհին մէջ շատ ծանօթ է եղեր. ուրեմն ո՞վ կրնայ պնդել թէ ան իր հոմանունինն տունը փոխադրել տուած չըլլայ վիրաւորը: Այդ հոմանունները յոտի բարձր ունենալով հանդերձ, երբեմն շատ բարեռէր կ'ըլլան, առհասարակ լաւ հիւանդապահներ են:

Կոմսին իւրաքանչիւր խօսքը գաշոյնի հարուածի պէս աիկին Ռօշէի սրտին մխուելով, միայն մէկ պարագայ մը, այսինքն Ֆէրնան զինքը ծայր առաւելան թրեկով հանդերձ, այդ տեսակ նամակ մը ինչպէս ոտորագործ ըլլալուն համար բացատրութիւն մը չէր կրնար գտնել:

Ահա այն տուեն, մինչև այդ օրը հաւատարիմ և առաքինի ապրած և ամուսնութեան շրջանակին մէջ մտնելով, նորապի աղջիկներուն յատուկ նազանքն ալ պնդանքները մէկ կողմ թողած այս խեղճ կինը, նազանք և պնդանք ցոյց տալով ջանաց իր դատին շահիլ Գ. աը Շաթօ Մային:

Անտարակայօ, եթէ Գ. Սըր Ուիլիերմս այս տեսարանին ներկայ գտնուելով, իր դժօխալին խորհուրդներուն մինչև որ առաւելան յաջողութիւն ցոյց տալը տեսնէր, մեծ ուրախութիւն պիտի գգար:

Արդէն Գ. աը Շաթօ Մայի հրապուրիչ և լաւ խօսող երիտասարդ մը ըլլալով, այդ տեսակցութեան մէջ խիստ յուզում և ապաւորութիւն ցոյց կուտար: Տիկին Ռօշէի խոտաւացաւ իր ամուսինը գտնել և բերել, և եթէ չգտնէր իսկ. այդ մասին ոչ մէկ ջանք պիտի խնայէր:

Բարեկամական լեզուի մը երբ սէրը խառնուի, այդ լեզուն մեծ ուժ կ'ստանայ, ինչպէս որ պատահեցաւ այս պարագային:

Ժամաւ մը չափ տեւող այս խօսակցութենէն վերջ, Գ. աը Շաթօ Մայի այն առաւելան շահեցաւ նորապի կնոջ վստահութիւնը, որ Ֆէրնանի և Գ. աը Գամպոլի միջև տեղի ունեցող մենամարտին մասին առաւելագոյն տեղեկութիւն մը եւս տուէր, իմացնելու համար կըրկին գալու արաւոնութիւն ստանալէ զառ, Հէրմին տնոր ցոյց տուաւ ծանօթ գրութիւնն ալ:

Սակայն կոմսը նամակին գիրը տեսնելուն պէս, զարմանք ցոյց տալով.

— Ես այս գիրը կը ճանչնամ, ըսաւ բարձր ձայնով:

Տիկին Ռօշէի արիւնը առկնուզայ ըլլալով:

— Կը ճանչնա՞ք. հարցուց:

— Այո, շարունակեց կոմսը, բայց շատ զարմանալի բան է առ, որուն բացատրութիւնը գրեթէ անկարելի է: Խեղճ կին, աւելցուց Հէրմինի նայելով գորովալից ակնարկով մը:

— Պարոն, պարոն, պաղատեցաւ Հէրմին, ի սէր Աստուծոյ, գիտէ՞ք այս կնոջ ով ըլլալը:

Կոմսը ընտենցութիւն կոճակները քակելով քովի Գրպանէն հանած փոքր թղթապանակի մը մէջէն ուրիշ նամակներու խառնուած նամակ մը տուաւ, և զայն բազմապէս աիկին Ռօշէի ձեռքի նամակին հետ, երկուքն ալ նոյն տեսակ թուղթի վրայ գրուած ըլլալէն շատ, հոտերը, ձեւերը, և նոյն իսկ գիրերը նոյնն էին:

Սակայն երկրորդ նամակին պարունակութիւնը հետեւեալն էր.

«Սիրելի կոմս,

«Վաղը ձեր օպատուհինն տանը մէջ թէյ խմել և

զլանիկ ծխել կ'ուզե՞ս: Պատրաստուած է գեղեցիկ զանա-
քնէ մը, որով շատ կը հետաքրքրուիս ասանէ մը
ի վեր:»

Ոյդ նամակին տակը դրուած էր առհասարակ պո-
նիկ կիներուն գործածած անուններէն եղող Թօփա՛
սաթրադրութիւնը:

Երբ կոմսը Հէրմինի ցոյց տուաւ այդ երկու գրու-
թիւնները, նորաւի կինը զանաւ իրարու հետ բաղդա-
տելուն, դէմքը ափշունեցաւ ու յայտնի սարսա-
փով մը.

— Երկուքին դիմն ալ նոյնն է, ըսաւ:

— Տարբերութիւնը սա է որ, դիմել տուաւ կոմ-
սը, իմ նամակս գրուած է տարի մը առաջ, և տար-
բինակը սա է, տիկին, որ այս կինը առանձինն ո՞ր ա-
ռաջ իտալիա կը գտնուէր: Ի՞նչպէս նշեցիք է որ հիմա
Բաքիի մէջ է և ամուսինն իդ. ձեզի նամակ գրելու հա-
մար ի՞նչպէս գիմեր է անոր միջնորդութեանը: Սակայն
այս պարագան պիտի հասկնամ անպատճառ:

Այն տեսն, կեղծ յուշում ցոյց տուող Պ. ամը Շա-
թօ Մայի նորաւի կնոջ ձեռքը բռնելով, մինչև սիր-
ագոյնիք անձնութեան շնչով մը.

— Տիկին, ըսաւ, հիմակուրէ ի՞նչ ձեզի այնչափ
դժբախտ կը տեսնեմ որ, զիս իբրեւ բարեկամ մը, նկա-
տելնիդ կը խնդրեմ, որովհետեւ ես միայն կրնամ ազա-
տել ձեզի:

Եւ համարձակելով նորաւի կնոջ առջև մէկ ծունկը
ծռելու:

— Զարութեան երեսէն հալածուող առաքինու-
թեան հանդէպ մեծարանք եղածին նման, Թոյլ տուէ՛ք
որ ես ալ ձեր ներկայութեանը ծնադրեմ, աւել-
ջուց:

Հէրմին զայն մտիկ ըրած միջոցին չխորհեցաւ ձեռ-
քը անոր ձեռքէն քաշել, քանզի իր դժբախտութեան

մեծութեանը տեղեակ էր ու այդպիսի բազէի
մը Առաւելոյ կողմէն զրկուած պաշտպանի
մը պէտքը նկատէր զայն. մինչդեռ կոմսը խորին
պատկասանքով.

— Տիկին, ձեր ենթարկուած վտանգէն ձեզի ազա-
տելու կարող ըլլալս յայտնի է, բայց այդ վտանգին
ինչ ըլլալը յայտնել ու բացատրելէն առաջ, ձեր Թոյլ-
տուութեամբ բան մը հարցնել կ'ուզեմ ձեզի ըսաւ:

— Խօսեցէ՛ք, պարոն, խօսեցէ՛ք, պատասխանեց
Հէրմին սարսուռ մը ունենալով:

— Դուք մայր էք, այնպէս չէ՞. քանզի քիչ առաջ
ազաւ մը ձայնը լսեցի ասկէ:

Կոմսը այս խօսքերը ըրած միջոցին մտաովը դուռ
մը ցոյց կուտար:

Հէրմին մայրերու յատուկ մեծ յուզմամբ ամէն ինչ
մոռցաւ և իր հոգեհառորը միայն մտածելով.

— Այո՛ պարոն, առանձինք տմաւ մանչ մը ու-
նիմ, պատասխանեց:

— Ուրեմն, կոմսը կոմսը արտակարգ անձնութեան
թեան շարժումով մը, յանուն ձեր այդ դուռին, ինծի
բարեկամի մը, հօր մը պէս վստահեցէ՛ք:

Այս խօսքերը արտասանողը երիտասարդ և պա-
տուաւոր մէկը ըլլալով, այսպիսի բարեկամական և բա-
րեսիրական լեզու մը դործածեց որ միամիտ նորաւի
կինը հաւատալով և անոր ժափին համարում զգալով.

— Զեղի պիտի վստահիմ պատասխանեց.

Կոմսը իսկոյն, իբր թէ իր մասին այս առթիւն
վստահութիւն ցոյց տրուելով, իր և Հէրմինի միջև ան-
տեսանելի պատուար մը քաշուածի պէս մեծ յարգան-
քով նստած բաղկաթօսը քիչ մը հեռու տարաւ և խօս-
քը սապէս շարունակեց.

— Տիկին, ձեզի պէս կնոջ մը դիմաւոր յարմար
չեղած ամուսնութեան կեանքին ցաւալի մտքամաս-

նաւթիւններուն մասին ձեր ներկայութեանը խօսիլ համարձակելու համար նախ ձեր ներողութիւնը կր խնդրեմ:

Հէրմին լուռ կեցաւ և այդ կերպով, զայն խօսելու հրաւիրածի պէս երեւնալուն, Պ. կոմս ար Շաթօ Մայի սապէս շտրունակեց.

— Թօփաղ, մերթ ընդ մերթ դժոխքին արտադրած հրեշտակի կերպարանքով մնասակար սառնաններէն մէկը ըլլալով, սրտին մէջ գութ, գորով, մարդկային խիղճ, ազնուութիւն և առաքինութիւն չունի. ինքը, տեսնողը արամեցնելու աստիճան գեղեցիկ ըլլալով, աչքերուն մէջ, նայողին ակնարկը շփոթեցնելիք ուժ մը ունի ձայնը, երեւելի դասակարգէ եղող կիներուն քով նմանը չտեսնուած կերպով հրապուրիչ է:

«Արեք տարիի չափ, տիկին, մնացի հրեշտակի մը երեւոյթը ունեցող այդ գողանին ճիրաններուն մէջ: Արդէն դրաւած էր թէև հարստութեանս կէտը, բայց քիչ մնաց օր կեանքս, օրստս, խելքս, միտքս և ամբողջ ունեցածս իրեն պիտի ձգէի: Այսու հանդերձ ես փորձառու և շատ խորամանկ մէկն էի: Վերջապէս, կնոջ մը կերպարանքին տակ եզող այս գիշատի: Թրուհունին հրապուրիչ մատերէն զիս աղատելու համար, նայն իսկ իմ փափաքս տեղը հասնելու մտօք, ամենէն լաւ բարեկամներէս բողկացեալ ընտանեկան հաւաքայթի պէս ժողով մը կազմելով զիշեր մը զիս առին գրտնուած տունէս, դրին թղթառար կտուքի մը մէջ և ընկերներէս երկու հոգի Գերմանիա տարին զիս:

Կոմսը խօսքը ընդհատելով նայեցաւ տիկին Ռօշէին օր արձանի մը պէս ձերմակ, կտրծեա թէ կեանքի նշան չկար աչքերուն մէջ, և դատապարտեալ մը իր դատավճռին ցաւալի պարունակութիւնը մտիկ ընելուն նման, անձկութեամբ մտիկ կ'ընէր կոմսին խօսքերը: Այս վերջինը սապէս շտրունակեց.

— Ապաքինելու համար տարի մը համարողութիւն ընելու, օդ առնելու և բարեկամներու հաւատարմութեանը արժանանալու պէտք եղաւ. նայն իսկ այդ փաթեանը արարածին գործած վատութեանցը ազատցոյցներն օակար արարածին գործած վատութեանցը ազատցոյցներն ալ գիմացա պարզութեան: Ուստի, տիկին, եթէ այս երկառղին, այս գիրին բաւատամ, նայեցէք ամուսիններկառղին, նիդ, դեռ իմ չգիտցած և չհասկցած մէկ եղելութեամբ, ինչ տեսակ արարածի մը ճիրաններուն մէջ ինկեր է:

Հէրմին քանի կը լսէր այս խոստովանութիւնները, աւժէն և կարողութենէն իյնալով, զիմացը կէս բացուած անդունդը յայտնապէս տեսած միջոցին, և կոմսը անոր ձեռքը բռնելով իր ձեռքերուն մէջ յարգանքով աղաւթ.

— Հիմա, տիկին, կը հասկնաք թէ ես ինչու երգում մը կը պահանջեմ: Ամուսիննիդ, ձեզի և այդ գողանին ձեռքէն ոչնչանալիք հոգեհաւատներնուդ հարբողութիւնը, ես միայն կրնամ ազատել: Սակայն, տիկին, այս մասին յաջողելու համար, դուք իմ միջնորդութեամբս պէտք է շարժիք, կուրաբար հնազանդելու էք ինծի, ձեր ամէն մէկ գործերուն ես առաջնորդ ըլլալու եմ: Այս պայմանաւ միայն կրնամ երջանկութիւնը վերադարձնել ու հաստատել ձեր տունին մէջ:

Այս խոսքերը արաւատնուած միջոցին նորապիսի կնոջ այտերէն վար երկու կաթիլ արցունք կաթեցան, յեռայ.

— Պիտի հնազանդիմ և իբրեւ եղբայրս հլու պիտի ըլլամ ձեզի, բոաւ:

— Շատ լաւ, ուրեմն ես ալ պիտի աղատեմ ձեզի: Միայն թէ այս օրէն սկսեալ այլեւս հոս չեմ կրդի: Նոր դալ և գալու ալ չեմ: Ամուսիննիդ գիտնալու չէ հոս գալս. ձեզի համար օտարական մը ըլլալու պէտք է:

— Աստուած իմ ձեզի անդամ մըն ալ չպիտի կրդի:

նամ. ահա՛նեղ, բացազանչեց Հէրմին յանկարծ սարսափ
մը զգալով:

— Մտիկ բրէք, վաղը իրիկուն, մութնալուն, հե-
տիտան ելէք տղարանքէն դուրս. յետոյ հեծնելով վար-
ձու կառք մը գացէք Շանդ էլիզ, ես իօրա Պարթըն
գողցածային ծայրը պիտի դանախմ:

Հէրմին այդ միջոցին վարանում ցոյց տալու պէս
երեւնալուն, Պ. տը Շաթօ Մայի ակնարկը շեշտակի է
լուսթեամբ, նորաւի կնոջ ուղեւով:

— Երեսո նայեցէք. հոն ուղղամտութիւն ու ան-
կեղծութիւն չկա՛յ, հարցուց:

— Շատ լաւ, պիտի գամ, պատասխանեց Հէրմին
ամօթապար իր վարանումին համար:

— Վստահեցէք ինծի, ըսաւ կոմսը սաքի ելլելով
ու անոր ձեռքը համբուրելով... պիտի ազատեմ ձեզի:
Մնաք բարով:

Ս. դէպի դուռը երկու քայլ առնելէ վերջը ետ
դալով:

— Սյո մասին և ոչ մէկուն, նոյն իսկ ձեր մօրը
տեղեկութիւն տալու չէք, կը կրկնեմ թէ միայն այդ
կերպով պիտի կրնաք յաջողիլ, ըսաւ կրկին խոստա-
նալով:

Յետոյ կոմսը մեկնելուն Հէրմին մեծ անձկութեան
մէջ ինկաւ թէեւ, բայց չարագործ Սըր Ռելիեմսի մի-
ջոցաւ իր դէմը հանուած այդ մարդուն մասին կատար-
եալ հաւատք և վստահութիւն գոյացուց:

ԱՆՁԿԱԼԻՑ ՍՊԱՍՈՒՄ

Պ. տը Շաթօ Մայի ակնին Ռոչէի տունը բաց կառ-
քով եկած ըլլալուն, պզտիկ ծառայէ մը դատ մէկը
չկար հետր: Ուստի ձիուն առնակը ինքը առնելով մեկ-
նեցաւ դէպի իր բնակարանը:

Երիտասարդ կոմսը, ճիշդ դերասանի մը հմտու-
թեամբ կատարած դերին պատճառաւ աստիճան մը
դգածուած էր. բայց եթէ ութը օր առաջ տեղի ունեցած
ըլլար, թերեւս ամօթապարտ մնար այդ վարանումին
համար, սակայն անգամ մը այդ ճամբան մտած ըլլա-
լէն դատ, սիրային խնդիրներու յաջողութեանը համար
ընտրուած ամէն միջոցի ալ, առանց դիտողութեան ըն-
դունալիք պէտք է, խորհեցաւ:

Ահա այս խորհրդածութեամբ հասաւ ան իր տպ-
րանքը որ բաւական չքեղ ըլլալով, երկու կողք պա-
րունակելու չափ կառատուն մը ու հինգ ձիու ախոտ մը
ունէր:

Պ. տը Շաթօ Մայի ճաշակի տէր ըլլալով, իր բնա-
կարանին կահաւորումը և դարդարանքն ալ ցոյց կու-
տար այդ պարագան: Անոր սպասաւորները, բուն Անգ-

լիացի կառապանով մը, խոհարարութիւն մը և Գաւառը նէժ անուն արաբ ծառայէ մը կը բաղկանար:

Այս ծառան, իր տիրոջը ապարանք վերադարձած միջոցին ճաշարանին մէջ գտնուելով, դուռը կոմսին բանալուն, սրահին մէջ օտարականի մը իրեն սպասելը իմացուց:

Կոմսը, անտարակոյս այս այցելութեան սպասելուն համար.

— Հասկցայ, բաւ և սրահին դուռը բանալով ներս մտաւ:

Սրահին մէջ կրակին դէմը նստողն էր, վառ Հօբ մարքիզուհիին պարահանդէսին մէջ մեր տեսած պարահանդէսի հաղուստով Գ. Արթիւր Գօլէնսն որ քաղաքական հագուստով բուն Անգլիացիներուն կը նմանէր:

Կոմսը զայն բարեւելէ վերջը նստաւ և մէջերնին տեղի ունեցաւ սա խօսակցութիւնը:

— Ի՞նչ լաւ: հարցօց Սըր Արթիւր չթողլով Անգլիացիներուն յատուկ արտասանութիւնը:

— Կէտ առ կէտ ձեր հրահանգին համեմատ շաբաթացայ, պատասխանեց կոմսը:

— Ձեզի զրկած նամակս ցոյց տուի՞ք իրեն:

— Այո, և ձեր Թօփազ կոչուած ու իմ անոր իբր թէ սիրահարը եղած երեւոյթական կիներ շատ մը բամբաստցի:

Յետոյ կոմսը ամբողջովին պատմեց անոր մեր ընթերցողներուն ծանօթ եղելութիւնը զոր Սըր Արթիւր կատարեալ լութեամբ մօրիկ ըրաւ, տառն տառն, իբր գահունակութեան նշան գլուխը ծռելով, խոհեմութեան հակառակ, Հէրմինի ցոյց տուած վստահութիւնը իմանալուն դէմքին վրայ մեծ ուրախութիւն նկատուեցաւ: Երբ կոմսը վերջացուց իր պատմութիւնը, Սըր Արթիւր,

— Սիրելի կոմս, գործերնիդ կարգին է, ըսաւ:

— Ա՛յնպէս կը կարծէք:

— Այդ մասին հիւլէի չափ մի՛ կասկածիք: Արդէն ձեր ըսած խօսքերուն և ոչ մէկը սուտ է:

— Ըսել է գոյութիւն ունի՞ Թօփազ անուն կին մ:

— Քանի որ ձեզի նամակ գրած է, անտարակոյս ունի գոյութիւն:

— Թօփազ է անունը:

— Ոչ, բայց առիկա կարեւորութիւն չունի:

— Սակայն չե՞մ կարծեր որ բացատրածիս չափ վատնգաւոր արարած մը ըլլայ ան:

— Ընդհակառակը ամբողջ ճշմարտութիւնը ըսեք էք:

— Ուրեմն մեր ընթացքը խիստ տառելի և պիտի լի է, ըսաւ կոմսը սաքսուալով:

Սըր Արթիւր սկսաւ խնդալ և պաղարկունութեամբ Գ. ար Շաթօ Մայիի նայելէ վերջ:

— Կ'երեւի թէ կը ծաղրէք, ըսաւ:

— Ընդհակառակը, ձեզի հետ այս սակարկութեան մտնելուս համար ցաւիլ կ'սկսիմ:

Սակարկութիւնը աւերե՞լ կ'ուզէք:

— Ես նորատիւ հրապարիչ կ'ընջ մը համարումը շահելու համար ձեռքէս եկած ջանքը խնայել չեմ ուզեր, արդէն անոր ամուսինն ալ չճանչնալուս համար այս վարմունքիս մէջ ոչ մէկ արգելք գոյութիւն ունի, բայց անոր ամուսնոյն Պործանման ու անհետացմանը ընկեր ըլլալով...

Սըր Արթիւր ուսերը թօթուելով և կոմսին խօսքը ընդհատելով.

— Պարոն, ձեր խորհրդածութիւնը չիտակ չէ, բացառանչեց:

— Իրա՞ն:

— Այո, որովհետեւ սա կէտին լաւ ուղղորդութիւն

ըրէք որ, յիշեալ կնոջ ձեռքը դուք չձգեցիք Պ. ար
Ռօշէն: Տեղի ունեցած վէճին, մենամարտին, վերաւո-
րին վերցուելուն մէջ դուք բնաւ մասնակցութիւն չու-
նիք:

— Իրաւունք ունիք:

— Այսուհանդերձ, եթէ Պ. Ֆէրնանին հարստու-
թիւնը թոյնէնայ, այս պարագան ձեզի չի վերաբերիր:
Արդէն շատ հաճելի և հօրեղբայրնիդ դուքսին ժառան-
դութեամբն ալ փախարժէքը վճարուելու վրայ եզոզ
պաշտօննիդ տիկին Ռօշէն հրապուրելու համար է: Սա
ալ կ'ըսեմ որ, եթէ ես չըլլամ դուք պիտի զրկուիք այդ
ժառանգութենէն: Վերջապէս, հոնգիստ եղէք ու խըզ-
նահարութիւն մի ունենաք, Պ. Ռօշէին հարստութիւնը
հաճանքիք հարստութիւն չէ:

— Իրաւ:

— Նախ, այդ հարստութեան գումարը առանկու
միլիոն ֆրանք է:

— Ի՞նչ կ'ըսէք, ես անոր հարստութիւնը այնչափ
չէի կարծեր, ըսաւ կոմսը այդ գումարին մեծութենէն
չուարելով:

— Առկէց զատ, նայինք...

— Միօրոք, չըլլայ որ ստատանայ մը ըլլաք դուք,
ըսաւ կոմսը պազարիւնութեամբ:

— Կը փափաքէի սատանայ ըլլալ, պատասխանեց
Սըր Արթուր խիստ լրջօրէն. սակայն կը ցաւիմ որ, ա-
նոր աշակերտն եմ: Զիս հասկնալ կ'սկսի՞ք կոր, առեւ-
ցաց:

— Անանկ բան մը:

— Հիմա դուք տիկին Ռօշէին բարեկամը, պաշտ-
պանը և վստահելի մարդը եղաք: Ան յաւատարմութէ ա-
մուսինը իրեն պիտի վերադարձնէք և այդ սոսկալի
կնոջ ձեռքէն զայն պիտի ազատէք. առէն տեսակ ձե-

ռընտաւութիւն պիտի ընէ ձեզի: Նախ և առաջ ձեզի
հետ եզրօր մը պէս պիտի վարուի:

— Սակայն ես իրեն չպիտի վերադարձնեմ ամու-
սինը:

— Պիտի վերադարձնէք:

— Ի՞նչ ըսիք, բացագանչեց կոմսը նստած տեղէն
ստատմ մը ընելով:

— Վաղը իրիկուն զիրար գտնելու համար անոր
հետ ժամադիր էք, այնպէս չէ:

— Այո, գիշերուան մութը կ'սխեւան Շանգ իշի-
ղէի մէջ զիրար պիտի գտնենք:

— Ուստի երկրայելի յայտ մը տաւիք անոր, և եր-
կու երեք օր վերջը կրկին տեսակցելու համար ժամա-
նակ մը որոշեցէք: Կիներուն համբերութիւնը քիչ մը
զրգահլը գէշ չըլլար: Զեզի յաճախակի տեսնել վարժ-
ուելու է:

— Շատ լաւ, բայց մեր երկրորդ խօսակցութեան
ի՞նչ պիտի ըսեմ անոր:

— Իմացուցէք թէ մինչև երեք օր պիտի վերա-
դառնայ ամուսինը: Սակայն մտնրամասնութեանց չմը-
նելով պահանջեցէք որ թէ նամակին և թէ Թօփազին
մասին բան մը չհարցնէ:

— Ամուսինը պիտի վերադառնայ:

— Հարկաւ:

— Ուրեմն, իմ յոյսերս ալ պիտի ոչնչանան, ը-
սաւ կոմսը ապշած նայելով Սըր Արթուրին:

— Ընդհակառակը Պ. Ֆէրնան տուն վերադարձած
օրն իսկ դուք անոր կնոջը սրտին մէջ մեծ քայլ մը
առած պիտի ըլլաք:

— Ահա այդ տեղը չեմ հասկնար կոր:

— Հա՛, սա բանը ձեզի յայտնելու կը մտնամ
կոր թէ, Ֆէրնան խելքը միաքը Թօփազին տաւած և
այդ կնոջ համար արտակարգ սէր մը զգալով տուն վե-

բողոքներուն, ընդհանրապէս չսիրելով ուրիշներուն
եւ զայն անպատշաճ անուն տալով վարժուիք ցոյց
պիտի տայ իր կնիքը:

— Յետոյ ինչ անգի պիտի ունենայ:

— Սիրելի կոմս, այսօր շատ հետաքրքիր կ'երե-
ւաք: Դուք իմ հրահանգներուն կէտ առ կէտ հետեւե-
լով բաւականացէք, և եթէ ձեր դերին իմաստը հաս-
կըցած էք, սա բանին վստահ երէք թէ, մէկ ամիս չան-
ցած տիկին Ռոչէրն ծայրայեղօրէն պիտի սիրուիք, և
ձեզի ալ աւելի դժուարեցնուիք պատճառելիք կէտք
սա է թէ, հօրեղբայրնիդ ար Շաթօ Մայի դուքսը,
տիկին Մալապի հետ ամուսնանալէ հրաժարելով, ձե
ժողովուրդէն ձեզի զրկելու խորհուրդը բաւարարին
մէկդի պիտի թողու:

Այս խօսքերէն վերջը, Սրբ Արթուր Գոլէնս օտքի
ելլելով, երկուստեք կոմսին ձեռքը սեղմելէ վերջը
մեկնեցաւ:

Անգլիացիին նստելով դուռը սպասող իր կողմին
մէջ, գնաց Պ. դերկոմս ար Գամպօլին տունը ուր հա-
նելով կեղծ անգլիացիութեանը յատուկ հագուստներն
ու մազերը, կոմս ար Քէրկօզին աջ թեւը, բարեգործ
և զղջացած մէկը ըլլալ, և վալէ ար Քէօր անուն սար-
սափելի ընկերութիւնը փնտռելով գտնելու պաշտօնին
յառկացեալ առաքինի անձերու նախադասը դառնալու
համար հազաւ միշտ գործածած ըտէնկոթն ու լայն
դիտարկը:

Կոմս ար Շաթօ Մային մտերմաբար ըրած յայտ-
նութիւնները խեղճ Հէրմինը սարսափելի անձկութեան
մը մատնած, կոմսին ազգային համար վստահ ըլլա-
լուն և Ֆէրնանը բերել խոստացած ըլլալուն հակառակ,
թշուառ կինը ամենեւեւ յոյս չունենալով, ինքը իր
ամուսինը այն աստիճան սիրելով, անոր անհաւատար-
մութենէն և այդ միջոցին երբ անոր պատճառաւ խաբար

տրուած կը տուայտէր. թերեւս ան իր ձեռքը Հէրմինի
հակառակորդութիւն ձեռքերուն մէջ դրած ժպտելու
վրայ ըլլալէ զատ ուրիշ բան չէր տեսներ, ուրիշ բանի
վրայ չէր մտածեր:

Ոչ ոք զինայ ըսել թէ ո՛ր աստիճան մտատանջու-
թեան մէջ էր նորապի կինը այն գիշերն ու հետեւեալ
օրը Այսու հանդերձ, կոմսին տուած իր խոստմանը
համեմատ մօրը ոչ մէկ գաղափք տալով, առանձինն
արցունքներ թափեց, տխրեցաւ և մօրը կողմէն տըր-
ուած մխիթարութեանց ամենեւին ականջ չկախեց:

Ի դուր, մէկ երկու ժամէ ի վեր խելքը գլուխը ե-
կած կարծուող Պ. ար Պօրթօ, ի դուր թէրէզ կարգ մը
մխիթարական խօսքեր կ'ընէին և անոր խանդաղա-
տանք ցոյց կուտային: Հէրմին կատարեալ լուսթիւն
պահելով, Ֆէրնանի զինքը չսիրելուն ամենախաբար
մտածումէն զատ ուրիշ բան չէր զբաղեցներ իր միտքը:

Այն գիշերն ու հետեւեալ օրն ալ անցնելով հան-
դերձ, իր ցաւն ու վիշտը թեթեւցնելիք օչինչ պատա-
հեցաւ: Անոր միակ նպատակը, միակ մտածումն էր
այդ միջոցին, օր մը առաջ իրեն անձանթ եղող, այդ
վայրկեանին անսահման անձնութիւն և բարեկա-
մութիւն ցոյց տուող և ամենէն հոստատ յենարանը և
վստահելի բարեկամը եղող Պ. ար Շաթօ Մային կրկին
տեսնել:

Գիշերուան ժութը իջնել սկսած պահուն, բանաէն
փախչող բանտարկեալի մը պէս, Հէրմին տունէն ելլե-
լով, մեծ վերարկուի մը մէջ փաթթուած և դէմքը
թանձր քողով մը ծածկած, հետիոտն գնաց Փլատ ար
Հալլը, ուսկից հեծնելով վարձու կառք մը, կառապա-
նին հրամայեց Լօրտ-Պայրըն պողոտան երթալ ուղեւը:

Նոյեմբեր ամսոյն ցուրտ և մառախլապատ գիշեր-
ներէն մեկն էր: Շանգ-էլիզէի կողմը ամայի և տխրա-

գին լուսթեան մը մէջ կը դառնուէր. տերեւները թափած խոշոր ծառերուն հետ ճամբուն թանձր ցեխը տեսնողներուն վրայ գէշ տպաւորութիւն կ'ընէր: Յիշեալ ճամբէն անցնող այս կառքը, դառապարտեալ մը կամ դժբախտ մը կը տանի կարծուելով, ոչ ոք այդ կառքին մէջ հեծնող կնոջ, ուժէ և կարողութենէ ինկած, և յոռի գործ մը տեսնելու լուրջներուն քողով մը ինքզինքին ծածկելնուն պէս, ասոր ալ, իր գէժքին վրայի քողին տակ, վազող արցունքներէն աչքերը կարմրցած, բայց տասերկու միլիոն ֆրանքի տէր ըլլալը և դեռութիւն օր առաջ ցորեկ տան քանաձի շքեղ կառք մը հեծնելով, իր գեղեցիկ և երիտասարդ ամուսնոյն հետ, յիշեալ երանութիւն, ինչ սէր և ինչ հարուստ մարդիկ թառերը նախանշով ըստող կարգ մը երեւելիներուն մէջանդէն անցնելու կարող չ'ստիճան մը ունենալը չէր կրնար երեւեկայել:

Արդարեւ խեղճ կինը, սաքսափելի կնոջ մը թաթին տակ ինկած ամուսինը ազատելու, և այդ կնոջ ընչաքաղց սպառնալիքներուն ենթակայ հոգեհաստորին հաբըստութիւնը պաշտպանելու նպատակաւ, ժամադիր եղած տեղը երթալու վրայ, հետեւաբար ներկայ ընթացքը շատ ալ կշտամբելի չըլլալով, սիրելի կրնայ համարուիլ թէ և, բայց և այնպէս Հէրմին տակաւին, աշնան հովերէն ծառերուն գեղնած տերեւներուն շարժելուն նման, գացած միջոցին կը դողդողար, և ներքին ձայն մը կարծես կ'իմացներ իրեն թէ արգիլելու համար գացած վտանգէն աւելի մեծ վտանգի մը կ'ենթարկուէր գուցէ: Կառքը կեցաւ ցոյց տրուած տեղը:

Սիրաբ անտէրթեմ մը բաբախելու վրայ եղող նորապի կինը, կատարելապէս ամայի եղող Լօրտ Պայրըն պողոտային աջնարկ մը նետեց թէ և, բայց չտեսաւ կոմսը, որովհետեւ սա, ճարտար քաղաքականութեամբ մը, տակաւին հոն եկած չըլլալուն համար, Հէրմին

մէկ քառորդ ժամու չափ մեծ մտտաանջութեամբ սպասեց հոն, և վերջապէս փողոցին դիմացի կողմէն հեծեալի մը արագօրէն դալը տեսնելով, իր սիրածին վերջի վերջոյ միացող կնոջ մը պէս, մեծ յուզմամբ մը.

— Ան է ըսաւ ինքնիրեն:

Արդարեւ, եկողը Պ. տը Շաթօ Մային էր որ ձիէն իջնելով, գլխարկը ձեռքը բռնած մեծ յարգանքով մօտեցաւ կառքին:

Հէրմին, որ կը դողդողար և գէժքն ալ տոգունած էր.

— Ինչ լուր, հարցուց տկար ձայնով մը:

— Տիկին, երէկուրնէ ի վեր բաւական դժբախտ, պատասխանեց կոմսը, ձեր ամուսնոյն և այդ վնասակար արարածին ուր գտնուելնին գիտեմ: Միայն թէ այսօր ձեզի աւելի տեղեկութիւն տալու կարող չըլլալուս համար, վաղը չէ միւս օր ձեզի կրկին տեսնելու թոյլ տուէք, և ձեր ամուսինը բերելուս վստահ եղէք:

Հէրմին գայն հարցուփորձելու լուր, կոմսը,

— Ոչ, ըսաւ, մի' մոռնաք թէ ինծի հնազանդութիւն խոստացած էք:

Եւ մեկնած պահուն աւելցուց.

— Վաղը չէ միւս օր կիրակի է. ժամը հինգին դառնուցէք հոս:

Եւ հեծնելով իր ձիւն, շուտ մը աներեւութացաւ:

Հէրմին խիստ տխուր և տունէն մեկնած ամենէն աւելի արտում վերադարձաւ: Որովհետեւ Պ. տը Շաթօ Մայիի հետ տեսակցութենէն բարի լուրեր առնել յուսացած միջոցին, յոյսը ի դերեւ ելաւ, բայց և այնպէս, մտադկային բնաւորութիւնը, առջեւ փոքր յոյս մը նշմարելուն, վշտի և դժբախտութեան վարժուածին նման, թէ և նորապի կինը միշտ արցունք կը թա-

փէր և նախանձի զգացումը զինքը կը տանջէր, բայց կամսին խոստումներուն այնքան վստահութիւն ունէր որ կը յուսար իր անհաւատարիմ ամուսնոյն վերադարձին: Հեռեւաբար Հէրմին, կոմսը մինչև կրկին տեսնելը անցնելիք երկու օրերը, փոթորիկի բռնուած նաւերը նաւահանգիստ ապաստանելու և ընկղմելու վտանգին մէջ գտնուող նաւաստին, աղաաւարար չուվանին փաթթուածին պէս, մայրական սէրով ամբողջովին իր հոգեհատորին քովը անցուց և կիրակի օրը որոշեալ տեղը երթալուն, Պ. տը Շոթո Մայի այս անգամ առանց ուշանալու գալով:

— Տիկին ուրախացէ՛ք, ամուսիններդ պիտի վերադառնայ, ըսաւ:

Եւ երբ նորառի կինը օւրախութենէն և յուզումէն կը դողդողար:

— Այո. շտրունակեց, չորեքշաբթի իրիկուն պիտի վերադառնայ ամուսիններդ, բայց ի սէր Աստծոյ, ի սէր ձեր հոնդարութեան և հանդստութեան, ձեր ազատային, ձեր զաւկին և ձեզ հանդէպ ունեցած հաւատարմութեանս և անձնութեանս, հնազանդեցէ՛ք ինձի:

Յետոյ աւելցուց.

— Տեր ամուսնոյն կողմէն՝ իր աներեւութաքօնը մասին տրուելիք բացաւթութիւնը ընդ ընելով հաւատացէ՛ք ըսածին, կամ հաւատալցոյց տուէ՛ք: Ոչ այն կնոջ ոյ ալ իմ անունս մի արտասանէ՛ք: Այս մասին խոստում կուտամք ինձի:

— Այո՛ կը խոստանամ:

— Շնորհակալ եմ, ուրիշ առ այժմ մնաք բարով:

Այս տեսակցութենէն վերջը նորառի կինը սիրով յուսալից. վերադարձաւ տուն և սկսաւ անհամբերութեամբ ապասել, կամսին խոստմանը գործադրութեանը ժամուն:

Այդ սպասման պահը նորառի կնոջ ինչպէս անցրնելը պատմելը շատ երկար ըլլալուն, կը թողունք մէկդի, շատանալով միայն այդ երեք օրը քանի մը տողով ներկայացնել: Այնպէս որ չորեքշաբթի օր ժամը ութէն սկսեալ խեղճ Հէրմինին ամբողջ կեանքը ապարանքին զանգակին հնչելուն կապուած ըլլալը զգաց: Ամուսնոյն երբ, որ ժամուն, և ինչ ձեւով գալիքը չգիտնալուն համար, ապարանքին դրան ամէն դարձուելուն, անբացառելի անձկութիւն մը կ'զգար նորառի կինը իր անձնական խռցին մէջ նստած, աչքերը չղատելով ժամացոյցին սլաքէն, կէս գիշեր հնչեց և Ֆէրնան դեռ երեւան ելած չելլալուն, յուսահատութեան մէջ ինկաւ. աչքերը արցունքաեցան, ծունկերը կ'թափեցան ու իր երջանկութիւնն ու հանգստութիւնը գողցող կնոջ իրեն երեւալով, հեզութեամբ. «Անիկա չպիտի դայ, որովհետեւ ես չեմ ուղեր անոր դալը և ես կը սիրեմ զինքը» ըսելը կարծեց:

Յանկարծ և առտուան ժամը երկուքը հնչած պահուն, ապարանքին դրան զանգակին զարնուիլը լսուելով խեղճ կնոջ մինչև սրտին խորը աղդեց. «ան է, ան է» ըսաւ և ոտքի ելլելով դիմաւորել, գիրկը նետուել և անոր. «Փառք Աստուծոյ, եկար և քեզի տեսայ» ըսել ուզեց. բայց այն աստիճանի յուզեալ էր որ տեղէն չկրնալով շարժիլ և շունչը կտրելով, անուժ և անկարող վիճակի մէջ օհնեակին նստորանին վրայ ինկաւ:

ՎԵՐՋ ՀԻՆՊԵՐՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐԻ

2013

